

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ ČTVRTÝ ROČNÍK

5

Dialektika politických a vojenskoodborných aspektů řízení a velení

„Kvalita armády je závislá zejména na úrovni profesionálních vojenských kádřů, především na jejich schopnosti velet, řídit, vést, vychovávat a organizovat podřízené k uskutečňování politiky strany.“

Z referátu náčelníka HPS ČSLA na celoarmádním stranickém aktivu k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA.

V popředí dlouhodobé pozornosti všech socialistických zemí stojí problémy celospolečenského řízení i řízení jednotlivých oblastí života společnosti. Tato pozornost oblastem společenského řízení není nahodilá. Nepřetržitý proces zespoločenšťování výroby, prohlubující se procesy dělby práce, specializace a kooperace, další etapa integrace ekonomiky zemí socialistického společenství a spolupráce zemí socialistického společenství v oblasti politické, vědeckotechnické, kulturní i vojenské si objektivně vynucuje vytvoření takového systému řízení, který by prokázal přednost socialismu a zajistil neustálý růst společenské výroby, zvyšování hmotné a kulturní úrovně lidu a v mezinárodním měřítku zachoval mír a odvrátil nebezpečí jaderné války.

V důsledku zrychlování vývojových tendencí zemí socialistického společenství, růstu jejich složitosti, vzniku řady nových problémů ve vztazích mezi zeměmi reálného socialismu a soudobého kapitalismu a zeměmi třetího světa stala se problematika předmětem permanentního zájmu marxisticko-leninské teorie a praxe.

Země socialistického společenství mají v současné etapě svého vývoje obrovské

možnosti při budování materiálně technické základny rozvinutého socialismu, při upevňování morálně politické jednoty lidu, nepřetržitě zvyšování hmotné a kulturní úrovně pracujících, při vytváření podmínek pro všestranný rozvoj člověka i celé společnosti i při upevňování jejich obranného vojenského potenciálu k zabezpečení světového míru. Bezkrizové fungování socialistické ekonomiky vytváří pozitivní motivaci k práci, napomáhá rozvoji iniciativy a aktivity pracujících. Avšak ani socialistické země nejsou imunní vůči nekvalitní výrobě, neplnění plánu i jednostrannostem, chybám a byrokratismu v řízení. Stěžejním bychom našli oblast činnosti, která tak potlačuje iniciativu, aktivitu a pracovní elán jako nepromyšlené a jednostranné rozhodování bez znalosti věci, byrokratismus vedoucích pracovníků, který způsobuje mrhání společenskou prací, společenským bohatstvím i vyrobenými hodnotami.

Soudruh J. V. Andropov v článku „Učení Karla Marxe a některé otázky výstavby socialismu v SSSR“ věnoval oblasti politického a odborného řízení socialistické společnosti významnou pozornost. Zvýraznil skutečnost, že „... úspěchy ve výstavbě socialismu se dostávají tehdy, když se politika

vládoucí komunistické strany opírá o pevný vědecký základ". Na druhé straně připomenul, že "každé podceňování úlohy marxisticko-leninské vědy a jejího tvůrčího rozvoje, úzce pragmatické chápání jejich úkolů, opomíjení základních problémů teorie, převaha konjunkturalismu nebo scholastické teoretizování hrozí vážnými politickými i ideologickými důsledky". Ukázal, že "... práce, zaměřená na zdokonalování a přestavbu hospodářského mechanismu, forem a metod řízení, zaostala za požadavky, které klade dosažená úroveň materiálně technického, sociálního a duchovního rozvoje sovětské společnosti". Připomenul základní poučku, "podle níž je k urychlenému rozvoji výrobních sil zapotřebí příslušných forem organizace hospodářského života praxe", že při vypracování opatření "je třeba důsledně vycházet ze zákonů vývoje hospodářského řízení socialismu". (Andropov, J. V.: Učení Karla Marxe a některé otázky výstavby socialismu v SSSR Praha 1983, s. 24, 11.)

Problémy řízení společenských procesů vystupují v konkrétní podobě i v ČSSR. Na 8. zasedání ústředního výboru Komunistické strany Československa v červnu 1983 ve Zprávě předsednictva ÚV KSČ k urychlenému uplatňování výsledků vědy a techniky v praxi uvádí: "Především na řídicích pracovních závisí, jak dokážeme prosadit intenzifikaci na základě urychlení vědeckotechnického rozvoje. Vyžaduje to vysokou úroveň přímého řízení, konkrétní a odpovědné rozhodování, takovou řídicí činnost, která vytváří prostor pro rozvoj a všestranné uplatnění iniciativy pracujících. Jde o to, aby v řídicích funkcích, jak bylo na XVI. sjezdu KSČ zdůrazněno, pracovali připravení a zásadoví lidé, kteří se osvědčili, mají smysl pro nové a nevyhýbají se obtížím a střetům, mají schopnost kriticky analyzovat výsledky své práce i kolektivů, které řídí a dokáží plně využívat svěřené pravomoci... Současné úkoly nelze zvládnout s lidmi, kteří jsou samolibí, nemají trpělivost vyslechnout a řešit oprávněné připomínky pracujících, vyhýbají se konfliktům a nepopulárním opatřením, s každým chtějí být zadobře." (Zpráva předsednictva ÚV KSČ k urychlenému uplatňování výsledků vědy a techniky v praxi. Rudé právo 7. června 1983, s. 5)

Teoreticko-metodologická východiska velení a řízení

Se vznikem socialismu vznikají v dějinách lidské společnosti poprvé objektivní i subjektivní podmínky pro uvědomělé využívání zákonitostí vývoje společnosti, tedy

Tato stanoviska se bezprostředně i zprostředkovaně dotýkají vztahů politických a vojenskoodborných aspektů řízení a velení v armádě. V podmínkách současného vyhraněného třídního zápasu mezi silami, usilujícími o zabezpečení politiky mírového soužití mezi státy s rozdílným společenským zřízením, a světovým imperialismem, usilujícím o získání světovlády a vojenskostrategické převahy nad socialistickými zeměmi s cílem zastavit proces revolučních pokrokových přeměn ve světě, vystupuje ve zcela konkrétní podobě poslání armád socialistických států, tedy i naší armády. Naše armáda se úspěšně podílí na plnění vojenskopolitické linie XVI. sjezdu KSČ, která ukládá "upevňovat a zvyšovat obrannou schopnost naší země, ... i nadále budovat Československou lidovou armádu jako nedílnou součást ozbrojených sil Varšavské smlouvy, aby naše armáda byla vysoce moderní armádou, bezmezně oddanou straně a lidu, schopnou společně se Sovětskou armádou a armádami ostatních států Varšavské smlouvy uchránit mír a vymoženosti socialismu". (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa. Praha 1981, s. 35.) Plnění tohoto úkolu předpokládá důsledně realizovat rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA a Směrnice ministra národní obrany ČSSR a náčelníka HPS ČSLA pro stranickopolitickou práci, které vyjadřují konkrétní vojenskopolitické linie XVI. sjezdu KSČ.

Náčelník HPS ČSLA ve stati "Všechny síly ke splnění programu XVI. sjezdu KSČ" formuloval požadavek, "aby se v činnosti velitelů, politických orgánů a stranických organizací prohloubil politický přístup k řešení úkolů bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA" a aby na štábech byla posilována schopnost účinněji prosazovat politické přístupy ke zkvalitňování řídicí a organizátorské práce a zvyšovat odpovědnost všech komunistů pracovního kolektivu za její zdokonalování, za rozhodnější boj proti projevům formalismu, rutiny a administrativním metodám řízení". (Viz: Lidová armáda č. 12/1983, s. 533.)

V článku se zaměřím na analýzu teoreticko-metodologických východisek velení a řízení, rozbor vztahů sociálně politických a vojenskoodborných činitelů ve velení a řízení v socialistické armádě.

i možnosti uvědomělé a plánovitě, skutečně vědecky řídit všechny sociální procesy. Vědeckému řízení socialistické společnosti přikládal velký význam V. I. Lenin.

Spatřoval v něm jeden ze základních předpokladů splnění úkolů výstavby socialistické a komunistické společnosti. Doporučoval, aby byla rozvíjena speciální věda o řízení, kterou by zvládli vedoucí pracovníci státního a vojenského aparátu. Kategoricky požadoval, aby vedoucí pracovníci dovedli pracovat s lidmi, byli schopni organizovat a mobilizovat masy k plnění praktických úkolů a nespokojovali se pouze se znalostí oblasti, kterou řídí a s nezbytnou kompetencí. Byl přesvědčen, že socialismus zvíťazí nad kapitalismem i metodami řízení, že se stane věcí všeho lidu a středem pozornosti strany a státu. Za nezbytné předpoklady vědeckého řízení socialistické společnosti považoval po vítězství socialistické revoluce poznání zákonitostí společenského vývoje a respektování specifických jejich působení v procesu řízení v podmínkách a možnostech vývoje jednotlivých zemí. Velký důraz kladl na odhalování progresivních tendencí společenského vývoje a na nevyhnutelnost organizovat, regulovat a kontrolovat činnost v souladu s těmito tendencemi. Značné nároky kladl na odbornou způsobilost, systematickosti a věcnosti činnosti pracovníků řízení. Dokazoval, že není možné vědecky řídit bez odborné způsobilosti, bez znalosti toho, jak řídit.

KSSS rozpracovala Leninovy myšlenky o řízení a dále je obohatila o zkušenosti, získané v procesu řízení rozvinuté socialistické společnosti. Formulovala základní principy řízení socialistické společnosti, ke kterým patří: princip demokratického centralismu, princip objektivnosti a konkrétnosti, objektivnosti a optimálnosti, princip hlavního článku, princip stimulování, územní odvětvový princip a spojování státních a společenských zásad v řízení.

V popředí pozornosti KSSS stály vždy také problémy subjektu řízení socialistické společnosti jako soustavy státních a společenských organizací a institucí vedoucích komunistickou stranou.

Základní principy řízení socialistické společnosti se promítají i do systému řízení armády. Armáda jako součást politické nadstavby společnosti a její výstavba, organizace a řízení jsou podmíněny systémem společenských vztahů. Proto je v řízení ozbrojených sil a v jejich činnosti mnoho rysů shodných s řízením celé společnosti. Základem těchto totožných obecných rysů je skutečnost, že jde o armádu socialistického státu, která chrání zájmy proletariátu a širokých mas pracujících, že hlavní úlohu při řízení armády má marxisticko-leninská strana — vedoucí síla politického systému socialistické společnosti. Prioritu ve společných rysech řízení má

jednoznačně to, co je určeno socialistickým zřízením, zákonitostmi jeho fungování a vývoje, jeho cíli, politikou a jeho metodami řídicí činnosti.

Řízení ozbrojených sil má také své **specifické rysy**, podmíněné obsahem a charakterem úkolů, které řeší armáda. Autoři studie „Otázky vědeckého řízení v Sovětských ozbrojených silách“ zdůrazňují, že „vědecké řízení ozbrojených sil vychází ze základů rozvoje socialistické společnosti a z poznání zákonitostí a tendencí rozvoje vojenství. V tom je podstata řízení ozbrojených sil“. (Otázky vědeckého řízení v Sovětských ozbrojených silách. Praha 1975, s. 20.) Je pochopitelné, že jde o řízení na základě poznání a využívání objektivních zákonitostí a tendencí vlastních socialistické společnosti a armádě, v zájmu zabezpečení optimálního fungování armády, jejího vývoje a dosažení stanoveného cíle. Při ujasňování obsahu vědeckého řízení ozbrojených sil vyčleňujeme dvě oblasti řízení ozbrojených sil — vnější a vnitřní.

Vnější stránka vědeckého řízení života a bojové činnosti armády si klade za cíl vytvořit optimální podmínky pro zabezpečení úkolů, které budou plnit ozbrojené síly. K nejdůležitějším podmínkám patří:

- včasné zabezpečení armády nejmodernějšími zbraněmi a bojovou technikou v potřebném množství a odpovídající kvalitě,
- zabezpečení ozbrojených sil připravenými kádry, schopnými plnit bojové úkoly a v případě potřeby zvládnout novou vojenskou odbornost,
- upevňování a rozvoj všestranného spojení armády s lidem prohloubení jednoty armády a lidu.

Vnitřní stránka vědeckého řízení směřuje k dosažení výtečné připravenosti vojsk, podmíněné úrovní bojové a politické přípravy, schopností a odhodláním využívat bojových, morálně politických a vojensko-technických možností socialistické armády.

Specifické rysy vědeckého řízení vojenství jsou obsaženy v principech, které vyjadřují v podstatě obecné zákonitosti působící v této oblasti a které jsou fakticky zobecněným poznáním z řízení a velení v Sovětské armádě a ověřené také v praxi řízení armád socialistického společenství.

K základním principům řízení armády, které zahrnují komplex různých opatření k upevnění obranyschopnosti země, zabezpečení prostředků nutných k vedení ozbrojeného zápasu, zvýšení bojovosti a bojové pohotovosti ozbrojených sil, prohloubení výcviku a výchovy příslušníků armády, patří princip vedoucí úlohy strany v řízení ozbrojených sil, princip jednoty politického a vojenského řízení, princip

centralismu v řízení socialistické armády, princip nedílné velitelské pravomoci a princip internacionální jednoty armád socialistických zemí. Tyto principy působí v procesu řízení socialistické armády v dialektické jednotě a jako takové představují

metodologická východiska vědeckého řízení ozbrojených sil jako celku, stejně jako řízení konkrétních oblastí vojensví. V další části budu věnovat pozornost principu jednoty sociálně politických a vojenskoodborných činitelů ve velení a řízení.

Upevňování jednoty sociálně politických a vojenskoodborných činitelů velení a řízení — základní předpoklad dalšího růstu bojovosti naší armády

Předpokladem splnění úkolů, které vyplývají pro ČSLA při realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ, je podřízení řídicí a organizační práce novým, náročnějším požadavkům. Soudruh Husák ve zprávě o činnosti strany a vývoji společnosti zdůraznil: „Novým, mnohem náročnějším požadavkům... je nezbytné podřídit řídicí a organizační práci... Řídicí pracovníci na všech stupních si musí uvědomit, že nastávající období neúspěšně prověří jejich politickou vyspělost, odbornou zdatnost a organizační schopnosti.“ (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa. Praha, 1981, s. 27—28.)

Postupná realizace vědeckotechnické revoluce v armádě, spojená s bouřlivým rozvojem nových bojových prostředků, především jaderných zbraní a jejich zavádění do výzbroje armád i změny ve složení vojsk, nutně vedla k základním změnám ve způsobech vedení ozbrojeného zápasu, v organizaci ozbrojených sil, ve výcviku, výchově i přípravě k vedení ozbrojeného zápasu. Tyto změny vyvolaly také potřebu přehodnocení ustálených názorů, které se týkají velení a řízení vojsk.

Druhým faktorem, který podstatným způsobem ovlivňuje přípravu armád Varšavské smlouvy k obraně zemí socialistického společenství, je zvyšování válečného nebezpečí, vyvolané imperialistickými reakčními kruhy, především Spojených států amerických. Tyto skutečnosti v současné době ještě zvýrazňují požadavek jednoty politického a vojenskoodborného řízení.

Rostoucí význam politických faktorů řízení v armádě je podmíněn celou řadou objektivních příčin. K základním patří vedoucí úloha strany, která vystupuje v řízení ozbrojených sil jako nejdůležitější činitel. Veškerá činnost státních řídicích orgánů a orgánů, které řídí ozbrojené síly, vychází z marxisticko-leninské analýzy současné mezinárodní politické a vnitropolitické situace. Jsou to právě komunistické a dělnické strany, které při řízení činnosti ozbrojených sil vycházejí jak z vytyčených sociálně politických cílů, tak i z kon-

krétních poznatků, které má k dispozici vojenská věda a praxe.

V řídicí činnosti marxisticko-leninských stran se odráží skutečnost, že **v současných podmínkách není možné vyloučit možnost vojenského napadení zemí socialistického společenství agresivními silami imperialismu.** „Bylo by zločinem“, zdůraznil ministr obrany SSSR Dmitrij Ustinov, „kdybychom v nynější době zvyšování jaderné hrozby připustili riziko ohrožení mírové práce národů zemí socialistického společenství... Komunistická strana a sovětská vláda dělají vše nezbytné, aby odvrátili válečnou hrozbu a uhasili mír.“ (Ustinov, D.: Nedomůžeme porušit rovnováhu. Projev maršála Ustinova k absolutům vojenských akademiků. Rudé právo 28. 6. 1983, s. 7.)

Komunistické a dělnické strany zemí socialistického společenství vycházejí ve své vojenské politice z internacionální obrany socialismu, která vyžaduje vytváření podmínek pro jednotné chápání cílů, směrů a prostředků úspěšného řešení tohoto úkolu a jednotnou činnost při jeho realizaci.

Politickým řízením usilují o to, aby si všichni příslušníci armády uvědomili zvýšené válečné nebezpečí, spravedlivé cíle, které sledují země socialistického společenství i své potřeby a zájmy, jejichž prostřednictvím získávají politickou motivaci ke zdokonalování bojového mistrovství a k trvalé připravenosti pro plnění úkolů armády. Politika strany vnáší do celého procesu řízení harmoničnost, jednotu a důslednost. Politika strany upevňuje a sjednocuje všechny články řídicího systému a usměrňuje je k plnění základních úkolů.

Vojenskoodborné řízení se opírá o zákonitosti vývoje vojensví a ve vojenské praxi řízení se uskutečňuje jako velení vojskům, jako organizování a slaďování vojsk k dosažení vojenskopolitických cílů. Představuje jednotu vojenskotechnického operačně taktického a strategického řízení a velení. Předpokladem vědeckého velení a řízení je správné pochopení vzájemného vztahu objektivních zákonitostí vedení bojové činnosti a uvědomělé činnosti velitelů. Charakter bojové přípravy, stejně jako splnění daných úkolů, závisí do značné

míry na promítnutí politických cílů do cílů vojenských, na souladu mezi vojenskými cíli a politickou situací.

Komunistické a dělnické strany ve své vojenské politice respektují skutečnost, že se podstatně zvýšila úloha vědy a v souladu s tím i vojenské vědy při řešení všech problémů vojenské výstavby, výcviku a výchovy vojsk všech druhů ozbrojených sil. Organizace pevného, nepřetržitého a pružného velení a řízení se stala nutností. Omezenost času při přípravě rozhodnutí a při zhodnocení informací je možné řešit jen efektivním využíváním automatizovaných systémů velení a řízení, soudobých prostředků spojení, progresivních matematických metod, modelováním situací a vědeckou organizací činnosti vojenských kádřů. Základním předpokladem vědeckého řízení je důsledné přihlížení k politickým a vojenským aspektům vojenské vědy a praxe při zabezpečování mnohostranné a složitě činnosti při upevňování obranyschopnosti země. Mezi politickým a vojenskoodborným řízením existuje dialektická jednotka, kterou zosobňuje velitel.

Obsah procesu řízení a velení není však vyčerpán jen stanovením úkolu objektu řízení. K vědeckému řízení dochází jen tehdy, jestliže mezi řídícími a řízeným dochází k jednotnému pochopení cílů a úkolů k vzájemnému souladu a harmoničnosti v činnosti. Splnění úkolů bojové a politické přípravy v mnoha směrech závisí na subjektu velení a řízení — na veliteli a jeho vlastnostech, které se vyznačují hlubokými politickými a vojenskoodbornými znalostmi, zkušenostmi, rozhodností, pevnou vůlí, schopností předvídat a riskovat, cítit zodpovědnost za následky řídicí činnosti, tvůrčím přístupem k plnění úkolů a ke komplexnímu zhodnocení situace a přijetí rozhodnutí.

Velení a řízení v armádě nemůže být „technokratické“ a zúženo jen na vojenskoodborné řízení a velení. Náčelník hlavní politické správy ČSLA vyzvedl zodpovědnost velitelů za realizaci závažných odborných a politických rozhodnutí. „To od nich také vyžaduje, aby je podřízeným sami všestranně objasňovali a zdůvodnili. Nemůžeme souhlasit s názory, byť ojedinělými, že stačí vydat nařízení nebo rozkaz a to ostatní ať udělá někdo jiný.“ (Brabec, A.: Všechny síly ke splnění programu XVI. sjezdu KSČ. Lidová armáda č. 12/1983, s. 533.)

Ve velitelské každodenní činnosti, v pro-

cesu velení a řízení musí se snoubit jeho sociálně politické, filozofické i vojenskoodborné vědomosti s jeho praktickými zkušenostmi, jeho morálně politickými, bojovými a psychologickými vlastnostmi.

„Analýza zkušeností ze stranické práce ukazuje, že nejlepší výsledky jsou dosahovány především tam, kde se k plnění úkolů bojové pohotovosti přistupuje komplexně, kde je doceneována výchova lidí, kde se dají účinněji působit na zdokonalování řídicí a organizátorské práce a celkovou úroveň činnosti velitelského sboru, rozvíjet aktivitu a iniciativu příslušníků armády a zvyšovat příkladnost komunistů v plnění úkolů.“ (Tamtéž, s. 533.)

Materiály 8. zasedání ÚV KSČ k urychlenému uplatňování výsledků vědy a techniky v praxi i zasedání ÚV KSSS k aktuálním otázkám ideologické a masové politické práce z června 1983 poskytují řadu podnětů, které mohou přispět ke zlepšení řídicí a organizátorské práce velitelů a politických pracovníků při zdokonalování bojové a politické přípravy i samotného procesu velení a řízení. Posílení političnosti a vědeckosti řízení a velení přispěje ke zvýšení bojové připravenosti naší armády, k upevnění organizovanosti a kázně i k upevnění morálně politického stavu naší armády.

„Úspěšné uskutečňování další výstavby armády vyžaduje,“ zdůraznil ministr národní obrany ČSSR, „aby se prohloubila koncepčnost a plánovitost kádrové práce a její úzké spojení s řídicí prací všech velitelů, náčelníků a politických orgánů. Půjde o to, aby si stále uvědomovali, že při zabezpečování a zvyšování úrovně bojové pohotovosti má rozhodující úlohu velitelský sbor, který je základem, kostrou armády, vykonavatelem politiky strany v armádě, organizátorem bojové přípravy a výchovy vojáků, tvůrcem nových forem a způsobů ničení nepřítelů.“

Budoucí období podstatně zvýší požadavky hlavně na vedoucí kádry, na jejich velitelské, řídicí a organizátorské schopnosti, morální a bojové kvality, třídní a internacionální přístup, na jejich zodpovědnost za realizaci politiky KSČ.“ (Z vystoupení ministra národní obrany ČSSR na Celoarmádním stranickém aktivu k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA. Celoarmádní stranický aktiv k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA. Praha, 1981, s. 44.)

Pojetí, úkoly a metody psychologické přípravy v ČSLA

Neustále rostoucí význam psychologické přípravy vyplývá z charakteru soudobého boje a zvláště z uplatnění vědeckotechnické revoluce v podmínkách armády, jejímž důsledkem je soustavné zavádění nejmodernějších zbraní, zbraňových systémů a bojové techniky do výzbroje vojsk. Tyto skutečnosti kladou stále větší nároky na psychiku vojáků, specialistů, velitelů a štábů všech stupňů. „Logika soudobé války je taková, že vojáci musí být připraveni na její tvrdé podmínky dříve, to je již dnes, nyní. Jestliže se ve všech dřívějších válkách lidé definitivně morálně zocelovali v průběhu bojů, pak nyní na to spoléhat nelze. Možnost nenadálého napadení agresorem, globálnost, dynamika bojových činností, může navodit silný „morální úder“. Proto je nutné psychiku vojáků zakalovat dříve, dosáhnout u každého vojáka odolnosti, schopnosti rychle se zotavit z psychických otřesů.“ [Volkogonov, D. A.: Lenin o morálně politické a psychologické přípravě. Lidová armáda č. 16/1974.]

Příprava vojsk a štábů na úspěšnou bojovou činnost je neoddelitelně spojena s **psychickou připraveností**, kterou je nutné formovat již v podmínkách mírového výcviku obsahem, metodami a prostředky **psychologické přípravy** v duchu známého požadavku „učit vojáka tomu, co potřebují pro úspěšné vedení bojové činnosti“, cestou maximálního přibližování vojenského výcviku a vyučování soudobým bojovým podmínkám.

Od samého počátku je v socialistických armádách psychologická příprava koncipována jako nedílná, organická součást bojové a politické přípravy. Můžeme konstatovat, že takovéto pojetí psychologické přípravy se již stalo vlastní většině našich velitelů a odborných náčelníků a o její oprávněnosti i nutnosti dnes málokdo u jednotek a útvarů pochybuje. Nesporně k tomu přispělo i vydání metodické pomůcky Všeob-51-13 překladem ze sovětského originálu, což v průběhu sedmdesátých let, spolu s dalšími opatřeními velení ČSLA, umožnilo vybudovat některé základní prvky systému psychologické přípravy v naší armádě. Charakterizuje to všeobecně uznávaná skutečnost, že spolu s bojovým mistrovstvím, důkladnými vědomostmi, dovednostmi a návyky, bojovými a morálně politickými vlastnostmi, vyžaduje soudobý boj od každého vojáka i vysokou psychickou připravenost.

Dosud se však ještě nedaří vytvořit z jednotlivých prvků ucelený systém psychologické přípravy, kádrově a materiálně jej plně zabezpečit a tak z psychologické přípravy učinit běžnou denní záležitost bojového výcviku a tím překonat její dosavadní „výjimečnost“. Kromě obecně platných zásad nejsou zatím rozpracovány konkrétní formy, metody a metodiky jejího uplatňování jak při zvyšování bojového mistrovství v ovládání nových druhů zbraní a bojové techniky, tak i při vedení bojové činnosti v náročných podmínkách soudobého boje.

Nadměrné působení negativních vlivů soudobého boje, náročnost obsluhy složitých zbraní, zbraňových systémů a bojové techniky v obtížných podmínkách, může mnohdy u vojáků vyvolat psychickou zátěž v důsledku nedokonalé psychické regulace. Psychická zátěž je tak zvláštní formou odrazu zátěžové situace a psychický odraz plní funkci orientace jedinců v prostředí a podílí se na regulaci jejich chování a jednání. Předpokladem adekvátního odrazu zátěžové situace a tedy i uplatnění přiměřených psychických regulačních mechanismů úspěšného chování a jednání v těchto situacích je dosažení a upržení optimální **psychické připravenosti** vojáků k plnění bojových úkolů v soudobém boji.

Psychickou připravenost chápeme jako nedílnou složku všestranné bojové připravenosti vojáka. V současné době nabývá na stále větším významu, neboť i úloha člověka, jako hlavního a rozhodujícího činitele ve válce, se stále zvyšuje. Proto je nutné rozpracovat metodologické otázky utváření a zvyšování psychické připravenosti vojáků a zvláště specialistů pro úspěšné vedení bojové činnosti s využitím nejnovějších poznatků marxistické vojenské psychologie. V souladu s těmito poznatky je možné konstatovat, že podstatu psychické připravenosti vojáka pro soudobý boj tvoří optimální úroveň jeho psychických regulačních mechanismů, které mu umožňují přiměřené chování a jednání v zátěžových situacích soudobého boje a vojenské služby. To znamená, že pod psychickou připraveností vojáka rozumíme takový komplex substruktur jeho psychiky, který svým regulačním vlivem na jedné straně účinně potlačuje nežádoucí psychické stavy rezultující způsobem zátěžových situací ve vojenských činnostech, na druhé straně zajišťuje aktivní a přiměřené jednání v těchto situacích, a tím i úspěšné plnění funkčních povinností a bojových úkolů.

Na základě současných výsledků výzkumů psychické připravenosti dospíváme k názoru, že ji lze strukturovat na tyto složky (dispozice):

1. Funkční spolehlivost senzomotorických, kognitivních a rozhodovacích procesů spo-

čívá v zabezpečení optimálního fungování kognitivních procesů (adekvátní odraz objektivní skutečnosti), rozhodovacích procesů (rychlost, kvalita, přesnost uchování a zpracování informací) a motorických reakcí (rychlost, přesnost, koordinovanost).

2. Motivační dispozice plní nejen aktivně regulační funkci, ale i funkci smyslutvornou, tj. dávají dané situaci nebo činnosti konkrétní smysl. Tato funkce motivu vede k pochopení významu a potřeby určité činnosti v zátěžových situacích a umožňuje tak vědomé jednání při plnění úkolů v soudobém boji. Z tohoto důvodu plní významnou úlohu v prvé řadě morálně politické postoje a celková společensky pozitivní zaměřenost vojáka. Důležité jsou i postoje k vojenským činnostem, svěřeným zbraním a bojové technice.

3. Psychická odolnost představuje vnitřní psychickou dispozici vojáka snášet zátěž náročných vojenských podmínek, uchovat si v nich praceschopnost psychiky a tím i přiměřené způsoby chování. Radíme sem tedy ty psychické dispozice, které umožňují optimální vyladění emocionálních prožitků, adjustaci na zátěž a aktivaci psychiky k přiměřenému chování a jednání v zátěžových situacích soudobého boje a vojenské služby.

4. Psychická pohotovost vojáka zabezpečuje adekvátní odraz reálné situace, inhibuje nežádoucí psychické projevy vznikající v důsledku tohoto odrazu a aktivizuje psychické dispozice nutné k aktivní úspěšné činnosti v zátěžových situacích soudobého boje a vojenské služby. Jako nedílná součást psychické připravenosti má tedy hlavní poslání aktivizovat psychické dispozice k aktivní a účinné psychické regulaci chování vojáka v zátěžové situaci.

Z metodologického hlediska je nutné zdůraznit, že tyto jednotlivé složky (dispozice) psychické připravenosti (tvoří vlastní psychické regulační mechanismy) utvářejí v dialektické jednotě celkovou psychickou připravenost. Psychická připravenost tak v konkrétní podobě vystupuje jako vysoce integrovaný systém psychických regulačních mechanismů, které umožňují úspěšné chování a jednání v zátěžových situacích soudobého boje.

Pojetí, cíl a úkoly psychologické přípravy

Rozhodující úlohu při utváření požadované úrovně (kvality) všech složek psychické připravenosti a tedy i psychické připravenosti v celku má soustavná **psychologická příprava**.

Na základě nejnovějších přístupů k vymezení předmětu psychologie jako vědy

o zákonitostech psychické integrace a regulace činnosti a chování je nutné zdůraznit i v pojetí psychologické přípravy úlohu psychické regulace, o níž předpokládáme, že tvoří podstatu psychických mechanismů psychické připravenosti k aktivnímu a efektivnímu chování a činnosti v zá-

těžových situacích soudobého boje a vojenské služby. Proto v tomto smyslu **definujeme psychologickou přípravu** jako proces utváření psychické připravenosti vojáků k úspěšnému chování a jednání při plnění úkolů v dynamicky se měnících zátežových situacích soudobého boje a vojenské služby; tzn. proces záměrného utváření psychických regulačních mechanismů:

- zaměřených k aktivnímu potlačování nežádoucích psychických jevů vznikajících v důsledku nepřiměřeného působení zátežových situací,

- umožňujících aktivní, adekvátní a úspěšné chování a jednání při plnění funkčních povinností a bojových úkolů v těchto situacích v souladu s jejich komunistickým přesvědčením a mravními principy.

Z tohoto pojetí psychologické přípravy je patrný i její **hlavní cíl** — **dosazení vysoké psychické připravenosti vojáků** pro plnění bojových úkolů a funkčních povinností v zátežových situacích soudobého boje a vojenské služby.

V procesu psychologické přípravy se utvářejí a rozvíjejí všechny funkce psychiky, její regulační mechanismy, které tvoří podstatu optimální psychické připravenosti k úspěšnému plnění bojových úkolů a funkčních povinností v zátežových situacích. Psychologická příprava přináší efekt jen tehdy, jsou-li při její realizaci uplatňovány prvky neočekávaného nebezpečí, intenzivní činnosti, rizika apod., jsou-li vytvářeny situace, které vyvolávají u vojáků psychickou zátěž, psychické napětí, strádání apod.

Vydeme-li z tohoto pojetí psychické připravenosti a máme-li přitom na mysli specifiku psychologické přípravy ve vztahu k politické a bojové přípravě, můžeme stanovit tyto všeobecné úkoly psychologické přípravy:

- a) rozvíjet **motivační dispozice**, které podněcují k uvědomělému plnění bojových úkolů v zátežových situacích soudobého boje a bojového výcviku; důraz při tom položit na rozvíjení:

- morálně politických motivů — především marxisticko-leninského světového názoru, komunistického přesvědčení, proletářského a socialistického internacionálního, ale i žádoucích postojů k politice KSČ, vlády ČSSR, internacionálnímu charakteru obrany socialistického společenství apod.,

- vojenskopolitických motivů — chápání podstaty a cílů války, obrany, vlasti, vnitřní ztotožnění s vojenskou službou apod.,

- motivů úspěšného jednání a činnosti v konkrétních zátežových situacích charak-

teristických pro soudobý boj a bojový výcvik,

- důvěry a pozitivního vztahu k vlastním zbraním a bojové technice apod.

- b) rozvíjet optimální **funkční spolehlivost kognitivních, senzomotorických a rozhodovacích procesů** požadovaných pro úspěšný výkon jednotlivých specializací při obsluze zbraní, bojové techniky a při velitelsko-štabní činnosti v zátežových situacích soudobého boje; důraz při tom položit na zabezpečení:

- optimálního fungování kognitivních procesů,

- utváření správných představ o způsobech vedení bojové činnosti, o síle a bojových možnostech vlastních vojsk a vojsk nepřítelů,

- rozvíjení rychlosti a přesnosti uchování a zpracování informací,

- rozvíjení rychlosti, přesnosti a koordinovanosti senzomotorických reakcí,

- optimálního fungování rozhodovacích procesů apod.;

- c) formovat **psychickou odolnost** vůči nepříznivým vlivům soudobého boje a bojového výcviku; důraz při tom položit na:

- utváření autoregulačních mechanismů umožňujících zvládnutí nežádoucích emocionálních prožitků,

- rozvíjení přiměřených adaptačních mechanismů na zátežové situace,

- rozvíjení aktivačních mechanismů přiměřeného jednání a činnosti v zátežových situacích;

- d) rozvíjet a upevňovat stálou **psychickou pohotovost** k optimálnímu a rychlému reagování na vzniklé zátežové situace; důraz při tom položit na utváření:

- reálného odrazu zátežové situace,

- inhibičních mechanismů nežádoucích psychických projevů při aktuální reakci na zátežovou situaci,

- mechanismů umožňujících adekvátní aktivaci jednotlivých složek psychické připravenosti pro úspěšné zvládnutí zátežové situace,

- mechanismů umožňujících přiměřenou činnost v zátežové situaci s využitím příslušných schopností, získaných vědomostí, dovedností a návyků;

- e) rozvíjet ty kvality, které podmiňují psychologickou (vnitroskupinovou) pevnost kolektivů a žádoucí způsoby kolektivního jednání; důraz při tom položit na:

- formování souladu mezi vztahy funkční závislosti a osobně výběrovými vztahy v duchu vojenské přísahy, řádů a předpisů ČSLA,

- upevňování soudržnosti, organiza-

nosti a semknutosti vojenských jednotek a štábů, na vytváření žádoucí psychologické atmosféry,

— formování sociálně psychologických

kvalit, jako jsou soudružství, přátelství, rozvoj různých forem spolupráce a vzájemné pomoci při plnění úkolů v zátěžových situacích.

Druhy a formy psychologické přípravy

Současný stupeň poznání možností psychologické přípravy dovoluje rozlišit dva její základní druhy: profylaktickou a rekuperační.

Profylaktická psychologická příprava se uskutečňuje v průběhu přípravy na činnost v zátěžových situacích a při vlastní činnosti v nich, to znamená při bojovém výcviku a vojenské službě i před a v průběhu bojové činnosti. Slouží tedy k utváření a upevňování těch psychických regulačních mechanismů, které jsou nutné pro úspěšné chování a jednání v zátěžových situacích.

Rekuperační psychologická příprava se uskutečňuje po úspěšné či neúspěšné činnosti v zátěžových situacích bojového výcviku a bojové činnosti. Slouží k obnovení a vyladění psychických regulačních mechanismů po ukončení činnosti v zátěžových situacích nebo k odstranění nežádoucích symptomů vzniklých v důsledku nedokonalé psychické regulace v těchto situacích.

Z analýzy vojenskopsychologické literatury (např. A. Stoljarenko 1973, G. Dianiška 1975 a další) a z našich vlastních poznatků můžeme stanovit tyto formy **profylaktické psychologické přípravy**:

— podle jejího uplatňování u jednotlivců nebo vojenských jednotek rozlišujeme:

a) skupinovou psychologickou přípravu (metody psychologické přípravy jsou uplatňovány současně v celé bojové jednotce s využitím sociálně psychologických aspektů),

b) individuální psychologickou přípravu (metody psychologické přípravy jsou uplatňovány individuálně u každého vojáka na základě předběžné analýzy jeho dispozic pro chování v zátěžových situacích),

— podle délky jejího trvání (z hlediska času) rozlišujeme:

a) dlouhodobou psychologickou přípravu (řeší se permanentně a systematicky v průběhu bojového výcviku, při přípravě a zdokonalování vojáků k výkonu svěřených vojenských funkcí — specializací),

b) situační (předčinnosti) psychologickou přípravu (těsně před plněním bojových úkolů a náročných činností v zátěžových situacích);

— podle jejího obsahu:

a) všeobecnou psychologickou přípravu (ve všech druzích bojové a politické přípravy a u všech vojáků a bojových jednotek; nejde o zvláštní způsob přípravy, ale o důslednou realizaci zásad psychologické přípravy v rámci BPP),

b) speciální psychologickou přípravu (u specialistů, velitelů a štábů s důrazem na posílení a zdokonalení dominantních psychických funkcí potřebných pro úspěšný výkon dané vojenské funkce nebo specializace).

Rekuperační psychologická příprava se uskutečňuje ve dvou základních formách: regenerační a symptomatické.

Smyslem **regenerační** formy je obnovení (znovunabytí), vyladění psychických regulačních mechanismů po ukončení činnosti v zátěžových situacích na požadovanou úroveň, umožňující opětně adekvátní chování a jednání v těchto situacích.

Smyslem **symptomatické** formy je účinné odstranění nežádoucích symptomů vzniklých v důsledku nedokonalé psychické regulace v zátěžových situacích narušujících adekvátní chování a jednání v těchto situacích.

Rekuperační psychologická příprava může být rovněž uskutečňována individuálně nebo skupinově.

Metody psychologické přípravy

Ve vojenskopsychologické i vojenskoodborné literatuře, včetně předpisu Vševojsk-51-13, je popisováno, jakým způsobem je nutné psychologickou přípravu provádět, jsou zdůrazňovány zásady: „Učit vojáka tomu, co budou v boji potřebovat“, „přiblížit výcvik maximálně bojovým podmínkám“. Upozorňuje se, že základem psycho-

logické přípravy je princip zavádění prvků intenzivnosti, neočekávanosti, nebezpečí a rizika do procesu bojové přípravy. Je poukazováno na výcvikové situace, ve kterých lze za pomoci imitačních prostředků tento princip uplatnit. Doposud však nebyl ucelený systém metod psychologické přípravy rozpracován.

Tento stav nás vedl k tomu, že jsme se pokusili vypracovat určitý systém metod psychologické přípravy, který se snažíme postupně v praxi ověřit. Brali jsme při tom v úvahu nejen to, že je nutné připravovat každého vojáka a každou bojovou jednotku, ale i to, že soustavné zavádění stále nové a složitější bojové techniky klade zvýšené psychické nároky na specialisty obsluhy v zátěžových situacích soudobého boje. Jinak řečeno, brali jsme také v úvahu nutnost vypracování metod speciální psychologické přípravy specialistů jak z řad vojáků základní služby, tak i důstojníků, včetně velitelů a štábů.

V souladu s tímto přístupem jsme doposud rozpracovali tyto metody psychologické přípravy použitelné u vojáků, specialistů, jednotek, velitelů a štábů v rámci BPP:

- situačně tréninkovou metodu,
- simulačně tréninkovou metodu,
- relaxačně aktivační metodu,
- verbálně aktivační metodu,
- trénink rozhodovacích procesů.

Situačně tréninková metoda spočívá v utváření psychických regulačních mechanismů na principu opakovaného navozování záměrně vybraných zátěžových situací u jednotlivých druhů vojsk, štábů a specialistů v přirozených nebo modelovaných situacích bojového výcviku a vojenské služby.

Realizace metody předpokládá analýzu charakteru soudobého boje, výcvikových podmínek, programů bojové a politické přípravy, takticko-technických parametrů zbraní a bojové techniky. Na základě této analýzy je možné vybrat výcvikové situace, které u vojáků vyvolávají zvýšenou psychickou zátěž, psychické napětí, strach a další nežádoucí psychické stavy nepřizpůsobivé působící na psychiku vojáků a snižující tak jejich bojeschopnost. Vybrané zátěžové situace je nutné v přirozených nebo modelovaných podmínkách výcviku opakovaně aplikovat s využitím všech dostupných imitačních prostředků a taktických zásad žádoucích pro přirozené zobrazení dané situace za dodržení požadovaných bezpečnostních opatření.

Simulačně tréninková metoda spočívá v utváření psychických regulačních mechanismů na principu tréninku dominantních psychických funkcí požadovaných k úspěšnému výkonu dané vojenské funkce či specializace v zátěžových situacích.

K tomu mohou sloužit různé druhy simulatorů ve formě funkcionálních přístrojů, které umožňují vypracování návyků jednoho druhu činnosti či jednoduché nebo složitě trenažéry umožňující komplexní

procvičování psychických funkcí v zátěžových situacích.

Použití této metody musí předcházet analýza dominujících psychických funkcí (zvláště kognitivních a psychomotorických) potřebných pro úspěšný výkon dané specializace a dále zjištění výchozího stavu, tedy počáteční úrovně rozvoje požadovaných psychických funkcí u předpokládaného vojáka na funkci specialisty.

Metoda relaxačně aktivační spočívá v utváření psychických regulačních mechanismů chování a jednání v zátěžových situacích prostřednictvím cvičení, založených na principu vzájemné podmíněnosti psychických a somatických jevů.

Metoda vychází z poznatků, že zátěžové situace mohou vyvolávat negativní psychické stavy (např. strach, úzkost, napětí), které jsou provázeny somatickými projevy (porušením rytmu dýchání, mimovolným svalovým napětím apod.). Psychické stavy a somatické projevy tak tvoří uzavřený kruh: psychické stavy vyvolané somatickými projevy se stávají postupně habituálními a usnadňují tak zpětné psychické reakce a stavy. Konečným výsledkem je narušení tělesných a psychických funkcí organismu, což má za následek snížení výkonu při plnění úkolů, masové projevy strachu — paniku apod. Tento kruh je možné přerušit tím, že působíme na somatické projevy a to tak, že odstraňujeme svalové napětí, učíme ovládat dech apod. Řada pozorování prokázala, že je možné touto cestou nejen odstranit již vzniklé habituální průvodní somatické projevy, ale i brzdit vznik negativních psychických stavů a zvyšovat výkonnost.

Metoda verbálně aktivační spočívá v utváření psychických regulačních mechanismů chování a jednání v zátěžových situacích na principu regulace chování a jednání formou idejí a sugescí (autosugescí).

Chování vojáka se aktivuje jak prostřednictvím idejí, které mají logickou platnost, tak cestou sugescí, kdy myšlenka je přijímána spontánně, ale i autosugescí (sebe-příkazy). Jsou to v podstatě aktuální situační motivy, které mají velký význam v subjektivně krajně prožívaných zátěžových situacích. Metoda je spojena s psychologickými požadavky na obsah i formy velení, vydávání rozkazů, ale i s požadavky na efektivnost stranickopolitické práce. Je neoddelitelná od metod přesvědčování a sebevýchovy.

Trénink rozhodovacích procesů spočívá v procvičování přesnosti a správnosti uchování informací v paměti, jejich správné a rychlé analýze, rychlosti, přesnosti a tvůr-

čím využití při myšlenkových operacích rozhodovacích procesů v zátěžových situacích.

Tato metoda je ve stavu teoretického rozpracování a nebyla doposud ve vojenské praxi ověřena.

V usneseních předsednictva ÚV KSČ, RMNO, Směrnicích MNO a NHPS ČSLA i v řadě dokumentů velení ČSLA je zvyrazňován význam psychologické přípravy vojsk pro úspěšné plnění úkolů bojové pohotovosti a cílevědomé přípravy na podmínky soudobého boje.

Na základě dostupných zkušeností Sovětské armády, tvůrčím uplatňováním předpokladu sovětského předpisu u nás vydaného pod označením Vševojsk-51-13 a díky iniciativě řady velitelů, politických pracovníků a odborných náčelníků byly v ČSLA získány základní zkušenosti z psychologické přípravy a vytvořeny nezbytné předpoklady pro její další cílevědomý rozvoj v souladu s neustále narůstajícími úkoly bojové pohotovosti vojsk. Tyto úkoly, jakož i požadavky dalšího rozvoje vědeckotechnické revoluce ve vojenství však vyžadují dále zvýšit kvalitativní úroveň psychologické přípravy postupným vytvořením jejího uceleného systému.

V teoretické rovině se ukazuje potřeba podrobného rozpracování všech forem a metod psychologické přípravy a jejích

zpracování do metodik aplikace v jednotlivých tématech bojového výcviku v souladu s plány bojové a politické přípravy jednotek, útvarů a druhů vojsk. V současné době se takto začíná postupovat v přípravě střelců operátorů PTRS bojových vozidel pěchoty.

V praktické rovině se ukazuje potřeba systematicky připravovat velitele všech stupňů k praktické psychologické přípravě, a to jak při jejích přípravě ve vojenských školách, tak i v rámci velitelské přípravy. Neméně důležité je vytvoření organizačních a kádrových podmínek pro soustavné rozpracovávání problematiky psychologické přípravy a zavádění nových poznatků do vojenské praxe.

Článek má přispět nejen k nezbytné orientaci našeho velitelského sboru v dané problematice, ale vyvolat i další iniciativu k systematické analýze dosavadních zkušeností a na tomto základě dále postoupit ve zvyšování účinnosti psychologické přípravy jednotek a útvarů naší armády a tak důsledně naplňovat cíle vojenské politiky KSČ konkretizované v rozkazech MNO ČSSR.

Některá východiska dalšího rozvoje výchovy vědeckých pracovníků

Otázky struktury a dynamiky rozvoje vědeckých kádř v ČSLA se stávají závažnou stránkou řízení vojenskovědecké práce v té míře, jak dochází v rozvoji vojenskovědeckého potenciálu k prohlubování vlivu jeho intenzifikačních faktorů.

Velkou pozornost otázkám rozvoje výzkumné a vývojové základny a jejího kádrového zabezpečení věnovalo jednání 8. zasedání ÚV KSČ. Na zasedání bylo ve zprávě mimo jiné zdůrazněno, že: "... je nezbytné orientovat výchovu vědeckých pracovníků na zabezpečení společensky významných oborů vědy a techniky. Zvýšení účinnosti výzkumu a jeho vkladu při řešení základních problémů intenzivního vývoje je spojeno především s prací tvůrčích pracovníků. Jejich práce přináší národnímu hospodářství efekty, které v mnoha případech nelze ničím nahradit. Proto je třeba s tímto cenným kapitálem co nejlépe hospodařit".

Pro zabezpečování těchto závažných požadavků je nutné celý proces budování vědeckého kádrového potenciálu ČSLA a jeho

stálé udržování na výši celooarmádních úkolů i jeho řízení učinit předmětem soustavné pozornosti.

Struktura kádrové základny pracovišť VVZ ČSLA a vědecká úroveň vědeckopedagogických kádř VVŠ prokazuje, že za téměř dvacetileté období organizované vědecké výchovy v ČSLA a dalšího zvyšování kvalifikace bylo dosaženo v této oblasti řady pozitivních výsledků. Nové náročné úkoly, které nyní stojí před vědeckou frontou ČSLA, však varují před přeceňováním dosažených výsledků. Vyžadují upřít pozornost na některé důležité problémy celého systému a v zájmu jejich řešení upřesnit koncepci rozvoje této důležité oblasti vědeckého potenciálu ČSLA o některé další kroky. Ze sledovaných ukazatelů vědecké výchovy a udělování vyšších kvalifikačních stupňů totiž plyne, že zvyšování počtů nositelů vědeckých hodností kandidátů věd dosahuje pouze třetina očekávaného ročního nárůstu, u vyšších vědeckých kvalifikačních stupňů IIa, I 40 % očekávaného ročního nárůstu, přičemž i toto neuspokojivé tempo jeví tendenci dále se snižovat.

Faktory, které určují požadavky a zdokonalení plánovitého rozvoje struktury kádrové základny pracovišť VVZ ČSLA

V perspektivních záměrech rozvoje vojenskovědecké práce bude vhodné uplatňovat obecné předpoklady intenzifikace celooarmádního využití vědeckých pracovníků.

Půjde především o růst úrovně informačního, materiálního technického a finančního zabezpečení vojenskovědecké práce, prohloubení vzájemného působení především

vojenských, společenských, technických a přírodních věd, urychlování využití výsledků vojenskovo-vědecké práce v praxi vojsk, utužení vztahů mezi všemi formami vojenskovo-vědecké práce a prohloubení koordinace a kooperace pracovišť VVZ ČSLA s pracovišti celostátní VVZ, posílení rozvoje mezinárodní vojenskovo-vědecké spolupráce, především se Sovětskou armádou.

Základním východiskem pro stanovení počtů, složení a profilu pracovníků v oblasti vojenskovo-vědecké práce podle vědních oblastí a oborů, by měla být společenská „objednávka“ nových teoretických poznatků, která je vyjádřena v programových dokumentech velení ČSLA, uplatňovaná konkrétními požadavky náčelníků druhů vojsk a služeb ČSLA.

Výchova nových vědeckých pracovníků, další zvyšování jejich kvalifikace, vhodné rozmišřování a efektivní využívání musí být spojováno s řadou specifických podmínek, existujících při plnění klíčových úkolů vojenskovo-vědecké práce. Bude záviset nejen na dynamice růstu jejich počtů, ale zejména na jejich přínosu k plnění celarmádních potřeb. Nedostatečné zaměření na celarmádní potřeby znemožňuje včasné zachycení nových směrů vědeckotechnického rozvoje, který se promítá hlavně do operačního umění, velení a řízení a tím i pohotovou přípravu vědeckých pracovníků pro stanovené priority vojenskovo-vědecké práce.

Při plánování potřeby vědeckých pracovníků musí být přihlíženo i k požadavkům dělby, kombinace a kooperace vojenskovo-vědecké práce.

Dalším významným faktorem je sblížení vojenské vědy s praxí vojsk. Orientace na potřeby vojsk zajišťuje, aby veškerá vojenská praxe měla svou oporu ve vojenské vědě a byla vybavena potřebným počtem vědeckých pracovníků v odpovídající struktuře.

Realnost dlouhodobých výhledů rozvoje kádrového potenciálu pracovišť VVZ ČSLA, výchovy nových vědeckých pracovníků a dalšího zvyšování jejich kvalifikace v nemalé míře závisí na využívání vojenskovo-vědeckých prognóz zpracovávaných na 20 i více let dopředu. To předpokládá, aby prognózy zahrnovaly též úvahy o počtu a profilu vědeckých pracovníků na rozdíl od současné praxe, která vyžaduje nové vědecké specialisty teprve tehdy, když vystala jejich bezprostřední potřeba.

Uplatňování této zásady však neznamená čekat až na vypracování souhrnných prognóz, ale do dlouhodobých výhledů kádrového potenciálu pracovišť VVZ ČSLA je

nutné pohotově a v předstihu promítnout jak výchovu nových vědeckých pracovníků, tak i další zvyšování jejich vědecké kvalifikace pro perspektivní směry rozvoje vojenskovo-vědecké práce.

V dlouhodobých výhledech je třeba založit nejen včasnou vědeckou výchovu a další zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků, ale v potřebném předstihu i přípravu dostatečného počtu kvalitních absolventů VVŠ. Proto musí být zabezpečena vzájemná návaznost plánů vědecké výchovy, dalšího zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků a absolventů VVŠ ve vědních oblastech a oborech ČSLA.

Tato skutečnost spolu s omezenými zdroji vojenských kádřů vůbec vyžaduje zkvalitnění plánovitého řízení výchovy nových vědeckých pracovníků, dalšího zvyšování jejich kvalifikace, jejich rozmišřování a efektivní využívání ve všech vědních oblastech a oborech ČSLA a činit účinná opatření ke kádrovému zabezpečení celarmádních priorit vojenskovo-vědecké práce. To předpokládá důslednější diferenciaci v plánech potřeb prioritních směrů výchovy vědeckých pracovníků i dalšího zvyšování jejich kvalifikace.

Nové prvky v plánování výchovy vědeckých pracovníků a dalšího zvyšování jejich kvalifikace však předpokládá kvalifikované a v dostatečném předstihu zabezpečované určení těchto priorit řídicími orgány, odpovídajícími za rozvoj jednotlivých vědních oblastí ČSLA.

Prvořadým úkolem v této oblasti by se mělo stát postupné odstraňování některých disproporcí ve struktuře kádrového potenciálu věd ČSLA, vzniklých minulým vývojem, jako např.:

- nerovnoměrná naplněnost pracovišť VVZ ČSLA,
- nerovnoměrná naplněnost jednotlivých vědních oblastí a oborů,
- nerovnoměrné rozložení četnosti věkových kategorií vědeckých pracovníků,
- nedostatečný počet vědeckých pracovníků s vyššími kvalifikačními stupni apod.

K odstranění těchto disproporcí je důležité zajišťovat rychlejší tempa růstu výchovy nových vědeckých pracovníků na školicích pracovištích ČSLA a dalšího zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků na pracovištích VVZ ČSLA, kde jsou řešeny rozhodující vojenskovo-vědecké problémy. Rovněž je žádoucí omezovat zařazování do vědecké výchovy těch příslušníků ČSLA, kteří nemohou pracovat jako vědečtí nebo vědeckopedagogičtí pracovníci anebo získání vědecké hodnosti považují často za prestižní záležitost.

Hlavní směry zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků ČSLA a hodnocení jejich tvůrčího přínosu

Výchova nových vědeckých pracovníků by měla zvlášť pohotově reagovat na ty procesy integrace vědy v ČSLA, v nichž se dosahuje postupně nových úrovní v horizontálním i vertikálním smyslu. V praxi to znamená řešení úkolů vojenskovědecké práce za aktivní účasti hlavně vojenských, společenských, technických a přírodních věd a zároveň za postupujícího vzájemného propojení vědy a praxe. Tyto nové požadavky kladou vysoké nároky na vědecké kádry, na jejich připravenost, na multi a interdisciplinární výzkumy, na účast při řešení komplexních celooměšských problémů.

Integrace vojenské vědy rovněž nově stimuluje mobilitu vědeckých kádru spoje nou zejména s růstem jejich kvalifikační profesní, ale také funkční úrovně. Na novém významu u vědeckých pracovníků nabývá schopnost aktivní adaptability vůči rychle se měnícím požadavkům a podmínkám vojenskovědecké práce. Na to musí rovněž s předstihem reagovat další vědecká příprava vědeckých pracovníků, organizovaná na základě dosažené kvalifikační úrovně.

Růst vědeckotechnické úrovně ČSLA a nové problémy soudobého vojenství naléhavě vyžadují včasný příliv nových talentů pro vojenskovědeckou práci na pracovišti VVZ ČSLA, který umožní jejich výběr, zajištění cílevědomé diferencované vědecké přípravy a přípravy k získání vyšších vědeckých kvalifikačních stupňů.

Zároveň se zkvalitněním vědecké kádrové základny ČSLA výrazně poroste i význam výchovy předních špičkových vědeckých pracovníků ČSLA, zejména v oblasti vojenských věd, kteří jsou s to myslet koncepčně, integrovat do oblasti vojenských věd přístupy různých vědních disciplín v souladu s potřebami ČSLA. Tyto požadavky vyžadují odpovědnější přístup k vyhledávání skutečných talentů, jejich zařazování na příslušná funkční místa, která by umožňovala rozvíjet a využívat jejich tvůrčí předpoklady.

Celooměšský význam vědecké výchovy, dalšího zvyšování kvalifikace a uplatnění vědeckých pracovníků

Náročnost a složitost přípravy zvyšování kvalifikace a uplatňování vědeckých pracovníků při řešení rozhodujících úkolů pro potřeby přípravy vojsk a vojenské výstavby ukazuje, že nemůže být chápána jako pouhá autonomní záležitost pracovišť

Zvlášť důležitá bude systematická příprava vedoucích vědeckých pracovníků ČSLA, kteří by měli významným způsobem ovlivňovat orientaci rozvoje vědních úseků a odborů na plnění úkolů vojenskovědecké práce.

Růst kvalifikační úrovně vědeckých pracovníků musí být cílevědomý a odpovídat kádrovým záměrům pracovišť VVZ ČSLA. Současně se musí při volbě forem a metod výchovy respektovat, že vědecký pracovník dosáhl vysoké profesionální úrovně a nelze tedy při jeho další výchově využívat standardních přístupů. Za hlavní formu je nutné považovat sebevzdělávání, spojené se získáváním poznatků a zkušeností na základě kontaktů s nejlepšími odborníky.

Významným předpokladem zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků je dostupnost pohotových vědeckých informací v jejich vědním oboru, s možností zpracovávat je na počítači a využívat čtecí techniku. Do programů zvyšování kvalifikace vědeckých pracovníků je třeba proto zařazovat vedle jejich např. jazykové přípravy také osvojování si nové techniky práce s vědeckými informacemi.

Předpokladem soustavného růstu společenského postavení a uplatnění vědeckých pracovníků je všestranné zvýšení náročnosti na výsledky jejich práce. Tento požadavek musí být důkladněji uplatňován v celém procesu reprodukce a celooměšského využití vědeckých pracovníků. Musí ovlivňovat nejen hodnocení výsledků, dosahovaných v průběhu vědecké výchovy, přístup komisí při obhajování kandidátských disertací a atestačních komisí při posuzování návrhů na udělení vyšších vědeckých kvalifikačních stupňů, ale musí se projevat zejména v hodnocení přínosů vědeckých pracovníků ke zvyšování efektivity vojenskovědecké práce.

Zvýšenou náročnost na výsledky práce vědeckých pracovníků je nutné spatřovat v periodických atestacích vědeckých pracovníků, v nichž je třeba posoudit nejen objem vyřešených vědeckých úkolů, ale především jejich přínos celooměšské praxi.

VVZ ČSLA a VVŠ, ale musí být rozvíjena jako celooměšský úkol, který vyžaduje koordinaci veškeré vynaložené aktivity.

Rídící orgány, odpovídající na různých úrovních řízení za rozvoj jednotlivých vědních oblastí, za řízení VVŠ a pracovišť VVZ

ČSLA a v samotných pracovištích VVZ ČSLA a VVŠ, musí nejen nadále uplatňovat vysoké požadavky při výběru uchazečů o vědeckou aspiranturu a jejich školitelů, ale mnohem aktivněji a náročněji vyhodnocovat celý proces přípravy, dalšího zvyšování kvalifikace a uplatňování vědeckých pracovníků v souladu s celoarmádními potřebami. Přitom je třeba dosáhnout zjednodušení administrativy, spojené se schvalovacími řízeními.

Řídící orgány musí chápat svou úlohu gestora ústředního řízení v této oblasti ve smyslu zákona č. 39/1977 Sb., vyhlášek ČSAV č. 53 a 55/1977 Sb., RMNO č. 02/1978 a dalších normativních aktů jako činnost, která směřuje k rozvíjení celoživotního procesu přípravy vědeckých pracovníků v souladu s celoarmádními potřebami, návazného na předchozí přípravu ve VVŠ i absolvovanou praxi u vojsk, včetně za-

bezpečení a hodnocení jejich uplatnění v různých oblastech vojenskovědecké práce.

Výsledky, které přináší zvyšování kvalifikace a rozvíjení tvůrčí aktivity vědeckých pracovníků jsou prakticky tytéž, jako kdyby byli použiti další vědeckí pracovníci. To představuje při limitovaných počtech vojenských kádřů zvlášť cenný přínos ke splnění úkolů vojenskovědecké práce. Proto prohloubení plánovitého řízení této oblasti bude vyžadovat od řídicích orgánů větší pozornost rozpracování některých teoretických otázek, které souvisejí s vědeckou přípravou, dalším zvyšováním kvalifikace, rozmísťováním a efektivním využíváním vědeckých pracovníků. Půjde zejména o otázky prognózování potřeby vědeckých pracovníků, metod hodnocení kvality celoarmádního přínosu jejich vojenskovědecké práce, problémů intenzivnějšího využívání vědeckých kádřů apod.

Nezbytnou podmínkou plného využití výsledků vojenskovědecké práce v ČSLA je i vysoká úroveň tvůrčích schopností vědeckých pracovníků. Ke splnění tohoto požadavku musí směřovat i účinná opatření ve výchově, další zvyšování kvalifikace, rozmísťování a efektivní využívání vědeckých pracovníků.

K významným výročím letošního roku

V těchto dnech vzpomínáme mimořádně významných událostí v historii československého státu a obou našich národů. Je to čtyřicáté výročí od vypuknutí Slovenského národního povstání, které současně představovalo počátek národní a demokratické revoluce u nás. K jeho přímé pomoci uskutečnila Sovětská armáda karpatsko-dukelskou operaci, v jejímž průběhu překročila Karpaty, vstoupila na území Československa a zahájila tak přímé osvobozování

naší vlasti z několikaleté fašistické nadvlády. Mimořádně významné přitom bylo, že na útoku přes Karpaty na pomoc Slovenskému národnímu povstání se v sestavě sovětských vojsk podílely také jednotky československého vojska, které za druhé světové války vznikly jako hlavní ozbrojený nástroj národně osvobozenického boje našeho lidu proti hitlerovské okupaci na území Sovětského svazu.

V létě roku 1944, kdy se na Slovensku schylovalo k celonárodnímu protifašistickému povstání, měla již Sovětská armáda ve svých rukách plně strategickou iniciativu a postupně porážela na celé šíři sovětsko-německé fronty nepřítele. Mohutnými údery neustále drtila jejich odpor, vyháněla je ze zbývajících okupovaného území Sovětského svazu a svým vítězným postupem na západ přinášela svobodu také ostatním ujařmeným evropským národům.

Během jara a léta roku 1944 pronikla sovětská vojska na dolní tok řeky Dněstru, do předhůří Východních a Poloninských Karpat a na střední tok řeky Visly. Tak se přiblížila na nevelkou vzdálenost k severovýchodním hranicím Československa a vytvořila si výhodné podmínky pro zahájení přímého osvobozování naší vlasti.

Na Slovensku, které se dostalo během léta roku 1944 do bezprostřední blízkosti sovětsko-německé fronty, rychle narůstala revoluční situace a národně osvobozenický boj se tam vystupňoval až k pravidelné partyzánské válce. Perspektiva brzké-

ho příchodu Sovětské armády pak byla jedním z hlavních momentů, který urychlil koncem srpna přerůstání hnutí odporu v celoarmádní ozbrojené povstání proti domácímu klerofašistickému režimu a proti pokusu hitlerovců o otevřenou okupaci země.

V souvislosti s přiblížováním se vojsk Sovětské armády a s počínajícím rozkladem domácího klerofašistického režimu se na Slovensku již na přelomu roku 1943 a 1944 přikročilo k přípravám celonárodního ozbrojeného povstání. Vedoucí postavou v protifašistickém odboji přitom získala Komunistická strana Slovenska, která v té době byla organizačně samostatná, jak to vyžadovala situace. Čelnou osobností ve straně i v povstání byl společně s Karolem Šmídkem a Ladislavem Novomeským dr. Gustáv Husák, dnešní generální tajemník ústředního výboru KSČ a prezident ČSSR.

Zatímco na Slovensku rychle narůstala revoluční vlna, začala se situace na frontě vyvíjet poněkud jinak než dosud. Dosavadní rychlý postup sovětských vojsk se-

verně Karpat se totiž během srpna zastavil. Vojska středního strategického uskupení Sovětské armády, která byla po předcházejících několikátých denních těžkých bojích na Bílé Rusi, na Západní Ukrajině a ve východním Polsku značně vyčerpaná, přešla během srpna postupně do obrany na celém středním úseku sovětsko-německé fronty. V pětíměsíční operační přestávce se pak usilovně připravovala k novému útoku na varšavsko-berlínském strategickém směru, který však byl zahájen počátkem roku 1945.

Těžiště bojů Sovětské armády ve druhé polovině srpna se pak přesunulo na několik příštích měsíců do Rumunska a později do celého karpatsko-dunajského prostoru. To značně ztížilo situaci na Slovensku, neboť povstání se tak neočekávaně dostalo do závislosti na vývoji situace v jihovýchodní Evropě a na pohybu fronty na tzv. jižním strategickém směru.

Současně došlo i k další neočekávané komplikaci. Dne 26. srpna, tj. před vypuknutím povstání na Slovensku, sovětské velení, které nebylo informováno o pokročilém postupu revoluční situace v zemi, dočasně odložilo připravovaný útok přes Poloninské Karpaty. To proto, že úspěchy Sovětské armády v Rumunsku, které zde uspíšily i protifašistický státní převrat, umožňovaly daleko snadněji vyvrátit obranu nepřitele na Poloninských Karpatech postupem od jihovýchodu namísto obtížného čelního útoku od severovýchodu.

Za takto se vytvářející situace na sovětsko-německé frontě nebylo Slovensko v plném slova smyslu až do posledních dní srpna roku 1944 zemí okupovanou hitlerovskými Německem, i když se tam nacházely různé jednotky jeho ozbrojených sil i jednotlivé prvky jeho potlačovacího aparátu. Nacisté, kteří do té doby ponechávali Slovenskou iluzi „svobodného“ státu, si však byli vědomi významu, který mělo jeho území v létě roku 1944 pro obranný systém Hitlerovy velkoněmecké „třetí říše“. Po přiblížení se fronty do střední a jihovýchodní Evropy se Slovensko stalo pro hitlerovská vojska nepostradatelným. Vždyť leželo mezi dvěma rozhodujícími strategickými směry Sovětské armády, vedoucími severně a jižně Karpat, a tvořilo důležitý spojující článek s významnými komunikacemi na styku dvou hlavních strategických uskupení fašistických armád, oddělovaných navzájem mohutným horským obloukem Karpat. Německému velení proti velmi záleželo na jeho udržení.

Nacisté byli také již poučení ztrátou značně rozsáhlé části území Itálie, která předcházejícího roku po svržení Mussoli-

niho fašistického režimu sjednala příměří s Angloameričany. Proto vynaložili velké úsilí k včasnému obsazení Slovenska, aby si zajistili jeho území, podobně jako to učinili na jaře roku 1944 s Maďarskem. V té době již spole protifašistické hnutí na Slovensku ke svému vyvrcholení. Velitelé jednotlivých partyzánských jednotek získali včas zprávy o bezprostředních přípravách nacistů k okupaci země. Zároveň jim byl znám alternativní signál k zahájení povstání „bez ohledu na stav příprav a vyhlídky boje, jestliže přistoupí nepřítel k okupaci země“. Proto také začali partyzáni na středním, severním a jižním Slovensku již před 29. srpnem masově scházet z hor a za široké účasti lidu obsazovali různá města a vesnice.

V druhé polovině srpna, ještě před vlastním vypuknutím celonárodního povstání, byla tedy na Slovensku postupně vytvořena souvislá osvobozená oblast, zahrnující velkou část země. Na střední a horní Nitře, v Pováží, na Opavě, v Pohroní, v části Spiše a na jižním Slovensku byla vyhlášena Československá republika a moci se ujaly revoluční národní výbory. Tak do konce srpna roku 1944 přerostl národně osvobozenecký boj na Slovensku v celoarmádní ozbrojené povstání, jímž byl zahájen současný proces osvobozování Československa z fašistické nadvlády.

Proti okupaci Slovenska zahájené hitlerovskými vojsky koncem srpna 1944, a to z několika stran, se na různých místech Slovenska postavili partyzáni, vojáci místních posádek slovenské armády i dobrovolníci z řad civilního obyvatelstva. Tak došlo ještě před oficiálním vyhlášením Slovenského národního povstání na různých místech Slovenska k mnoha rozsáhlým, povětšinou však jen živelným ozbrojeným střetnutím s hitlerovskými okupačními vojsky, jimiž bylo ve skutečnosti zahájeno celonárodní protifašistické vystoupení slovenského lidu.

Dne 29. srpna 1944, tedy po několikaměsíčních přípravách, vzplanulo Slovenské národní povstání v plné síle. Povstání vskutku lidové, organizované a řízené Slovenskou národní radou, ve které komunistická strana prosazovala svou vedoucí úlohu. Komunistická strana si v té době získala velkou autoritu, lásku i obdiv, byla jedinou silou, které pracující lid věřil. Odprvních chvil bylo přitom zřejmé, že nejdůležitější podmínkou úspěchu povstání je jeho koordinace s postupujícími vojsky Sovětské armády.

Povstalecká fronta na středním Slovensku měla počátkem září 1944 celkem 16 praporů, 9 samostatných rot pěchoty, asi

200 děl a minometů, 24 tanků, 2 samohybná děla a 13 letounů různých typů, které přešly na stranu povstání z jednotek slovenské armády. Vedle toho bojovalo na souvislém povstaleckém území 5 partyzánských brigád. Po odzbrojení dvou východoslovenských divizí se podařilo menším jednotkám, které byly ve spojení s partyzány, přejít na stranu povstalců. Současně s prvými boji proti okupantům byla na

povstaleckém území vyhlášena mobilizace. Armáda vzrostla na 60 000 vojáků, z nichž však značná část nemohla být pro nedostatek zbraní plně připravena k zasazení do bojů. Po boku slovenského lidu bojovali také příslušníci mnoha jiných národů, a to např. Češi, příslušníci různých národů Sovětského svazu, dále Francouzi, Poláci, Jugoslávci, Bulhaři, Maďaři, Němci aj.

Základní podmínkou konečného úspěchu Slovenského národního povstání bylo uskutečnění jeho přímého spojení s postupujícími vojsky Sovětské armády. Za dané situace, jak se vyvíjela na přelomu srpna a září roku 1944, proto vystoupila s veškerou naléhavostí do popředí potřeba pomoci Slovenskému národnímu povstání zvenčí a nutnost koordinovat ozbrojené akce na Slovensku s činností Sovětské armády na frontě. Řešení těchto otázek, k jejichž projednání počátkem srpna, ještě před vypuknutím povstání, odletěla ze Slovenska do Sovětského svazu delegace Slovenské národní rady v čele s Karolem Šmídkem, a na němž se podíleli i československý velvyslanec v Moskvě Zdeněk Fierlinger a představitel moskevského vedení KSČ Klement Gottwald, dostal nyní rychlý spád. Pomoc byla oficiálně přislíbena již 2. září.

Hlavní formou sovětské pomoci Slovenskému národnímu povstání měl být úder sovětských vojsk od severovýchodu přes Karpaty na Slovensko, jímž mělo být dosaženo přímého spojení Sovětské armády se slovenskými povstálci. Dále měla být poskytnuta materiální pomoc vzdušnou dopravou zbraní, munice i jiných potřeb k vedení boje. Neméně významnou pomocí bylo i vyslání organizátorů vedení a řízení boje na souvislém povstaleckém území i v ostatních oblastech, kde nadále byl boj veden partyzánskými formami. Kromě toho měly být urychleně přesunuty na Slovensko také československé výsadkové a letecké jednotky, které vznikly v průběhu války na území Sovětského svazu.

Prudce narůstající revoluční situace na Slovensku si vyžadovala rychlé překročení poloninských Karpat sovětskými vojsky, i když jejich hřbety představovaly velkou překážku pro jejich postup. Bylo třeba vybudovat nepřátelskou obranu. Navíc útok přes toto těžko schůdné horské pásmo musel mít zcela jinou formu nežli to předvídal původní plán dosud neuskutečněné operace 4. ukrajinského frontu, který byl sovětským vrchním velitelstvím po úspěších So-

větské armády koncem srpna v Rumunsku odložen.

Sovětské vrchní velení usoudilo, že nejvýhodnější směr k úderu na pomoc Slovenskému národnímu povstání vede podél cest přes Dukelský, Laborecký a Lupkovský průsmyk. Na přístupech k těmto průsmykům bojovaly v severním karpatiském předhůří již od srpna jednotky ze sestavy armád na styku 1. a 4. ukrajinského frontu. Byly to především jednotky 38. armády generálplukovníka K. S. Moskalenka na levém křídle 1. ukrajinského frontu maršála Sovětského svazu I. S. Koněva, které měly útočit přes Dukelský průsmyk a vést tudy hlavní úder na pomoc Slovenskému národnímu povstání. Téměř současně bylo rozhodnuto, že k jejich útoku se připojí část sil na pravém křídle sousedního 4. ukrajinského frontu generálplukovníka I. J. Petrova. Byly to jednotky 1. gardové armády generálplukovníka A. A. Grečka, které měly vést pomocný úder směrem přes Laborecký a Lupkovský průsmyk.

Vykrytalizování plánu úderu Sovětské armády přes Karpaty k přímé pomoci Slovenskému národnímu povstání bylo urychleno jednáním, které proběhlo na frontě mezi představiteli dvou východoslovenských divizí plukovníkem V. Talským a velitelem 1. ukrajinského frontu maršálem I. S. Koněvem. Z toho také vzešel konkrétní návrh na vedení úderu Sovětské armády na Slovensko.

Návrh maršála Koněva na úder na pomoc Slovenskému národnímu povstání schválilo sovětské vrchní velení již 2. září večer. Podle detailního plánu z příštího dne měl být útok zahájen 8. září. Měla jej uskutečnit 38. armáda generálplukovníka K. S. Moskalenka na levém křídle 1. ukrajinského frontu, která v té době bojovala v prostoru Krosna na přístupech k Dukelskému průsmyku, přes nějž měl být veden hlavní úder na Slovensko. Pohraniční přechody měly otevřít obě východoslovenské divize. Ke společnému úderu s nimi, popřípadě i k obsazení nepřátelských letišť, měla být u Stropkova vysazena 2. čs. para-

desantní brigáda v SSSR. Navázání dotyku sovětských a slovenských vojsk se před-
vidalo třetího až čtvrtého dne operace
v prostoru mezi Zborovem a Dukelským
průsmykem.

Ke zvětšení síly připravovaného úderu
na Slovensko se měly podle návrhu mar-
šála Koněva připojit k útoku 38. armády
také čtyři divize sousední 1. gardové ar-
mády generálplukovníka A. A. Grečka na
pravém křídle 4. ukrajinského frontu. Tím
měly být současně vytvořeny výhodné pod-
mínky k pozdějšímu přechodu Polonin-
ských Karpat také celým 4. ukrajinským
frontem.

Vedle přípravy úderu přes Poloninské
Karpaty a severovýchodní Slovensko měly
velký význam pro Slovenské národní po-
vstání také dosavadní úspěchy Sovětské
armády v Rumunsku. Byl to hlavně rychlý
postup 2. ukrajinského frontu maršála So-
větského svazu R. J. Malinovského, který
mezitím osvobodil Bukurešť a pronikl do
prostoru měst Brašov a Pitesti. Navíc so-
větské vrchní velitelství 5. září usměrnilo
jeho postup na západ a na severozápad
směrem k jihovýchodním hranicím Česko-
slovenska. Dosažením prostoru Satu Mare
měl být usnadněn útok 4. ukrajinského
frontu přes Poloninské Karpaty a ovládnutí
prostoru Užhorod, Čop, Mukačevo. Vyvrá-
cením nepřátelské obrany na Poloninských
Karpatech tak měl být usnadněn i úder
vojsk na styku 1. a 4. ukrajinského frontu
na severovýchodní Slovensko, což měla být
rovněž významná forma pomoci Sovětské
armády Slovenskému národnímu povstání.

Úder přes Karpaty na pomoc Slovenské-
mu národnímu povstání, jehož hlavní sou-
částí byla karpatsko-dukelská operace 38.
armády generálplukovníka K. S. Moskalen-
ka na levém křídle 1. ukrajinského fron-
tu, tj. úder od polského města Krosna přes
Dukelský průsmyk na Svidník a dále na
Prešov, byl zahájen ráno 8. září 1944 a po
celou dobu se ho zúčastnily i jednotky če-
koslovenského vojska v SSSR. Následující-
cího dne, 9. září 1944, se k němu připojil
i útok sousední 1. gardové armády gene-
rálplukovníka A. A. Grečka na pravém kříd-
le 4. ukrajinského frontu od Sanoku smě-
rem na Laborecký, Lupkovský a Ruský prů-
smyk.

Útok probíhal zpočátku úspěšně, brzy
se však začal zpomalovat. Pro velký odpor
nepřítele, který sem začal stahovat hlavně
proti 38. armádě na dukelský směr, velké
množství sil a prostředků, i pro ostatní ne-
příznivé podmínky, jako byl těžko schůdný
horský zalesněný terén a podzimní mha-
vě a deštivé počasí, se útok značně zdržel
a nabyl zdlouhavého charakteru. Od druhé

poloviny září se také rozrostl na útok všech
sil 4. ukrajinského frontu, nazvaný celko-
vě východokarpatskou operací. Trval až do
počátku listopadu (u vojsk 38. armády na
dukelském směru dokonce až do počátku
prosince) a v jeho průběhu sovětská vojs-
ka překročila celé Poloninské Karpaty a
osvobodila Zakarpatskou Ukrajinu i s pří-
lehlým severovýchodním cípem Slovenska.

Východokarpatské operace se zúčastnili
také někteří pozdější čelní představitelé
KSSS, Sovětského svazu a jeho armády. Byl
to např. ve funkci náčelníka politické sprá-
vy 18. armády pozdější generální tajemník
ústředního výboru KSSS L. I. Brežněv, ve
funkci velitele 1. gardové armády pozdě-
jší ministr obrany SSSR A. A. Grečko, ve
funkci náčelníka politické správy 38. ar-
mády pozdější náčelník Hlavní politické sprá-
vy Sovětské armády a Vojenského námoř-
nictva A. A. Jepišev a další. Jako velitel
1. čs. armádního sboru v SSSR, jemuž byl
do čela postaven již v průběhu operace,
10. září 1944, se jí zúčastnil i brigádní ge-
nerál Ludvík Svoboda, pozdější prezident
ČSSR.

Ačkoli se nepřítel na Karpatech houzev-
natě bránil a přisunoval tam stále nové
síly, i když útok osvobozených vojsk
byl zdržován obtížností horského zalesně-
ného terénu a nepříznivým počasím, pře-
ce jen sovětské a československé jednotky ne-
ustále postupovaly vpřed. Po dlouhých a
těžkých bojích zdolaly nepřátelskou obranu
na jednotlivých karpatských hřebetech, pře-
kročily na severovýchodním Slovensku na-
še státní hranice a od konce září začaly
postupně pronikat na území Českosloven-
ska. Jako první na naše státní území vy-
stoupily již 20. září 1944 severozápadně od
Medzilaborců svazky 1. gardové armády,
jimž se pak přišloho dne, 21. září 1944, po-
dařilo v tomto prostoru osvobodit i první
československou obec Kalinov (byly to jed-
notky 3. horského sboru generálmajora
A. J. Vedenina).

Bojů na Dukle se v rámci karpatsko-du-
kelské operace účastnily po celou dobu,
převážně na směru hlavního úderu 38.
armády, jednotky 1. čs. armádního sboru
v SSSR. Přitom po dlouhých, složitých a
těžkých bojích se jim podařilo 6. října 1944
ovládnout Dukelský průsmyk a vstoupit zde
na území vlasti. Byl to významný okamžik
v historii našeho vojska v SSSR, které tak
zakończylo jednu etapu své bojové cesty
z Buzuluku do Prahy a přeneslo svou čin-
nost ze zahraničí na území Československa.
Na paměť toho byl 6. říjen prohlášen Dnem
Československé lidové armády.

Útok sovětských a československých
vojsk přes Karpaty měl velký význam pro

Slovenské národní povstání. Nepřítel totiž musel k jejich zadržení stahovat neustále posily, které proto nemohl použít k potlačení povstání. Tak jen v září a říjnu zasadil nepřítel proti 38. armádě na dukelský směr vojska v celkové hodnotě asi 18 divizí, z čehož 3 byly tankové. Představovalo to přes 100 000 mužů, více než 2000 děl a minometů, téměř 250 tanků a samohybných děl, kolem 180 obrněných transportérů a mnoho jiné válečné techniky. Přitom byly hitlerovským divizím způsobeny tak velké ztráty, že některé z nich nemohly být v dohledné době vůbec použity k dalším bojům.

O rozsahu bojů na Dukle svědčí i následující čísla. Jenom v září a říjnu v nich nepřítel ztratil asi 52 000 mužů na padlých a raněných, 183 tanků a samohybných děl, 73 obrněných transportérů, 683 aut, 483 děl, 354 minometů, 2410 kulometů, 893 vozů s náklady aj. Celkové ztráty sovětské 38. armády činily asi 85 000 padlých a raněných, 1. čs. armádní sbor v SSSR ztratil na Dukle téměř 1100 padlých, asi 4330 raněných a téměř 1000 nezvěstných, tj. celkem téměř 6500 osob.

Boje na Dukle, které společně se Slovenským národním povstáním stály na začátku

národní a demokratické revoluce v Československu, jsou největší bojovou zkušeností našich ozbrojených sil a hlavně mimořádně významnou pokrokovou tradicí i prověřen naším lidem se značným internacionálním dosahem. Byly přesvědčivým důkazem sovětsko-československého spojení a bratrství, předzvěstí brzkého osvobození celého Československa z okupace fašistickým Německem. V nich se upevnila nerozborná družba Sovětské a československé armády a utvrdilo se nerozborné bratrství národů Československa a Sovětského svazu i bratrského Polska. Z bojů na Dukle se také zrodilo známé heslo Klementa Gottwalda „Se Sovětským svazem na věčné časy! Se Sovětským svazem a již nikdy jinak!“ které je základním principem, na němž naše náspěšné socialistické společnosti v Československu.

Boje ve Slovenském národním povstání a úder Sovětské armády přes Karpaty k jeho pomoci, zejména tzv. karpatsko-dukelská operace, proto představuje největší a nejvýznamnější pokrokovou bojovou tradici naší Československé lidové armády i všeho našeho lidu z nedávné minulosti. Bude proto mít vždy neobyčejně důležité místo v našich dějinách.

NĚKTERÉ POZNATKY Z ČINNOSTI VOJSK SPOJENECKÉHO SLOŽENÍ

Historie válek nám dává nemálo příkladů společné bojové činnosti dvou i více národních armád proti společnému nepříteli.

Vojenská seskupení byla vytvářena jako dočasný vojenskopolitický svaz (spojení) dvou nebo několika států k boji proti agresí nebo pro přípravu a vedení agresivní války.

Politické cíle, složení a zvláštnosti vojenského seskupení jsou podmíněny charakterem sociálního a politického zřízení zúčastněných států, jejich politikou. Vnitřní vztahy a strategie vojenského uskupení závisí kromě toho i na zvláštnostech historické epochy v celku, na stupni cílů států — členů seskupení a též na ekonomických, morálně politických a vojenských možnostech. Stejnými faktory je určováno i místo a úloha států v tomto seskupení.

V antagonistických, sociálně ekonomických formacích, velké a silné státy zpravidla využívají ostatní účastníky vojenské koalice pro své zájmy. V takovýchto koalicích jsou vytvářeny nerovnoprávné vztahy. Příkladem jsou některé vojenské koalice napoleonských válek, fašistická koalice za 2. světové války a rovněž i agresivní vojenskopolitické paktů, vytvořené USA po 2. světové válce.

Nerovnoprávné postavení států v imperialistických vojenských blocích stále více prohlubuje a zosťhuje neshody mezi nimi, proto jsou takovéto vojenskopolitické paktů často nepevné. Při stanovení obecných cílů zákonitě dochází ke střetům zájmů jednotlivých států.

Historické zkušenosti potvrzují, že celkovou obecnou tendencí v používání spojeneckých armád je neustálé rozšiřování sfér a úrovní vojenské integrace od:

- strategického k operačně taktickému,
- samostatného použití národních armád v prostorech jejich odpovědnosti k vytváření smíšených svazů,

— dočasného vytváření spojeneckých uskupení vojsk v předvečer a v průběhu války až k organizaci trvale působících svazů ozbrojených sil a orgánů velení již v době míru.

Tato tendence se projevuje i v současnosti, kdy byla vytvořena diametrálně odlišná seskupení imperialistických a socialistických států s tříděně nesmiřitelnými cíli, ideologií a ekonomickým systémem.

Zvláštní charakter mělo protihitlerovské uskupení. Šlo o široké spojení mnoha zemí s různým sociálním systémem, které bylo vytvořeno ke zničení agresivního bloku fašistických států. Rozhodující silou v tomto vojenském seskupení byl Sovětský svaz, který svou pevností a důslednou politikou dosáhl určité jednoty akcí.

Charakteristickou zvláštností současných imperialistických vojenských koalic je jejich agresivní činnost, která směřuje proti SSSR a ostatním zemím socialistického společenství, proti revolučnímu a národně osvobozenkému hnutí. Tyto koalice vytvářejí společné ozbrojené síly a vojenská velení. Účastníci se snaží koordinovat svou činnost ve vojenských, politických, ekonomických, ideologických i v dalších otázkách. Imperialistické bloky jsou zdrojem mezinárodního napětí a mnohých válečných konfliktů v různých částech světa.

Úplně jiné politické cíle a obsah má vojenský svazek socialistických států — účastníků Varšavské smlouvy. Tyto země bojují za mír a mezinárodní bezpečnost, za spolupráci mezi zeměmi s rozdílnými sociálními systémy. Proto jsou socialistické země zásadními nepřáteli rozdělování států na nepřátelská uskupení, která stojí proti sobě.

Sociálně politická činnost vojenského svazku socialistických zemí tkví v kolektivní obraně revolučních vymožeností národů před agresivními cíli imperialismu. Vojenský svazek socialistických států má pevné ekonomické, politické, ideologické a vojenskostrategické základy. Spojuje je jednotu cílů, rovnoprávnost států — členů svazku, všestranná a nezištná vzájemná pomoc.

Historický vývoj potvrzuje, že vytváření uskupení bylo normálním jevem.

V průběhu Velké vlastenecké války v celé řadě operací spolu se sovětskými vojsky plnily bojové úkoly i svazy a svazky spojeneckých armád. Společně s ozbrojenými silami SSSR úspěšně bojovaly: 1. a 2. armáda Polské lidové armády, 1. československý armádní sbor, armáda Rumunska, Bulharska a maďarské útvary.

S vojsky 3. ukrajinského frontu měla těsnou součinnost armáda Jugoslávie. V bitvách na Dálném východě společně se sovětskými vojsky bojovaly i svazky Mongolské lidové revoluční armády.

Spojenecké složení měla i angloamerická vojska.

Rovněž fašistické Německo využilo své satelity ve válce proti Sovětskému svazu.

Problémy přípravy a vedení válečné činnosti uskupeními spojeneckého složení mají objektivní charakter. Jejich kořeny jsou nejen ve válce jako velice složitém sociálně historickém jevu, ale jsou dány národními zvláštnostmi každé ze spojeneckých armád, jako jsou např.: technické vybavení, organizační struktura, úroveň přípravy příslušníků a jejich morálně politický stav, bojové možnosti, názory na formy a způsoby válečné činnosti, bojové zkušenosti, tradice a řada dalších faktorů.

Rozmanitost těchto faktorů, které jsou různorodé co do obsahu, je hlavní příčinou specifiky řízení spojeneckých vojsk. Tato specifika zahrnuje prakticky

všechny hlavní stránky válečné činnosti — od organizace boje až po splnění operačních i strategických úkolů.

Z analýzy činnosti spojeneckých vojsk v průběhu druhé světové války vyplývá, že jedním z nejvýznamnějších problémů přípravy a vedení operací bylo vždy co možná neúplnější a nejvhodnější využití bojových možností svazků a svazů spojeneckých armád a dosažení koordinace jejich činnosti.

Tento problém byl neúspěšněji řešen v těch uskupeních vojsk, která byla vytvářena v průběhu vedení spravedlivé války, např. k zničení fašismu, dosažení národního osvobození, sociálního pokroku atd. To bylo charakteristické pro spojenecká uskupení vojsk, která působila v sestavě sovětských ozbrojených sil nebo spolu s nimi ve Velké vlastenecké válce.

Za pomoci Sovětského svazu bylo vyzbrojeno a vycvičeno okolo 60 různých národních svazků o celkovém počtu více než půl miliónu osob. Tyto formace byly později základem národních armád zemí socialistického společenství. Sovětský svaz pro ně vyčleňoval dostatečné množství zbraní a bojové techniky, zabezpečoval je dalšími materiálně technickými prostředky, pomáhal připravovat velitelské kádry a předával jim své bojové zkušenosti.

U svazů a svazků různých národních armád byl samozřejmě i různý vývoj a přístup, zejména z hlediska jejich organizační struktury a vybavenosti. Např. u divizí 1. Polské lidové armády byla organizace vytvářena podle vzoru sovětských gardových divizí. V sestavě 2. Polské lidové armády byly kromě vševojskových (pěších) divizí tankový sbor, dělostřelecká divize a celá řada speciálních útvarů. To vše v souhrnu vytvářelo větší samostatnost při plnění operačních úkolů a dávalo možnost kvalitně a v krátkých lhůtách sladovat národní svazy a svazky.

Zkušenosti z bojů potvrdily, že spojenecká vojska vytvořená na území SSSR, byla vysoce bojeschopná.

Na směrech hlavních úderů útočily zpravidla zkušené svazy a svazky Sovětské armády. Spojenecká vojska buď rozvíjela jejich úspěch, nebo využívala jimi dosažené operační výsledky při plnění svých úkolů.

Postupně se získáváním bojových zkušeností byla používána spojenecká vojska i na důležitých směrech a k plnění i rozhodujících úkolů, např. při průlomu připravené nepřátelské obrany. Protože průlom připravené nepřátelské obrany byl vždy jedním z nejsložitějších období operace, byla spojenecká vojska posilována značným množstvím sovětského dělostřelectva (zvláště velké ráže) a rovněž k podpoře vojsk byl vyčleňován velký počet letadel. To umožňovalo spojeneckým vojskům vést mohutné palebné údery a dosahovat mnohonásobné převahy nad nepřítelem v obraně.

Spolehlivé zabezpečení ochrany spojeneckých vojsk a objektů týlu před úderem vzdušného nepřítele patřilo v minulé válce rovněž k hlavním problémům.

Příprava, vedení operací spojeneckými uskupeními a problémy, které jsou dány odlišnostmi v kvantitativních a kvalitativních charakteristikách spojeneckých svazů, se nejmarkantněji projevují ve velení vojskům.

Zkušenosti z druhé světové války a lokálních válek potvrzují, že stav velení je důležitým ukazatelem bojové síly vojsk, jednou ze základních součástí jejich bojového potenciálu a jeho narušení (třeba jen na krátkou dobu) se vždy projevilo na výsledku ozbrojeného boje a vedlo k vážným následkům.

Ve Velké vlastenecké válce ve svazech, vytvořených ze sovětských a spojeneckých vojsk, byly potíže, které vyplývaly z podmínek národních formací a jejich vstupu do války. Nejsložitější byl problém operativnosti a efektivnosti velení. Ten se objevil hned po vyhlášení války Rumunskem, Bulharskem a Maďarskem fašistickému Německu, kdy nejprve bylo uskutečňováno velení např. 1. a 4. rumunské armády prostřednictvím národního generálního štábu. Tato metoda však nezabezpečovala operativní řízení a úzkou koordinaci úsilí spojeneckých vojsk ve lhůtách daných dobou přípravy a zvláště tempem vedení útočných operací. Proto v září roku 1944 byly tyto armády, po vzájemné dohodě stran, operačně podřízeny veliteli 2. ukrajinského frontu. To usnadnilo nejen velení, ale i předávání bojových zkušeností Sovětské armády.

Operační podřízenost národních svazů sovětskému velení v žádném případě nenahrazovala národní vojenské velení a nezbavovala je samostatnosti při přípravě a všestranném zabezpečení vlastních vojsk v rámci přijatého rozhodnutí a plánu operace. Na operativnost velení měla vliv i ta skutečnost, že spojenecké svazy, svazky a útvary, které tvořily spojenecká uskupení, měly někdy dvojí podřízenost. Byly podřízeny jak spojeneckému operačnímu velení, tak i nejvyššímu národnímu vojenskému orgánu. Potíže ve velení, zvláště v konečné fázi války, byly dány vzdáleností a specifikou válčiště, vzdálenostmi operačních směrů, složitostí radioelektronické situace a dalšími faktory.

Vážným problémem v této oblasti bylo stanovení optimálního poměru centralizované a decentralizované metody velení. V podmínkách vedení bojové činnosti na souvislé frontě při nedostatku bojových zkušeností a znalostí některých vojsk, která byla součástí spojeneckého uskupení, bylo efektivnější centralizované velení. Současně však někdy svazovalo iniciativu podřízených a v případě narušení spojení vedlo k projevům pasivity, protože od nadřízeného nedostávali potřebné pokyny.

V podmínkách rychle se měnící situace, při rozvíjení operací na jednotlivých směrech a některými svazky i v odtržení od hlavních sil, rostla úloha decentralizovaného velení. Jeho základem byl jednotný záměr operace, stanovené úkoly vojsk a správné předvídání vývoje situace jejich velením jak v pásmu útoku, tak i na operačním směru jako celku.

K cílevědomému velení spojeneckým vojskům ve společných operacích Velké vlastenecké války přispíval tvůrčí přístup k jeho organizaci, skutečně soudružské pracovní vztahy spojeneckých štábů a použití různých způsobů velení. Mezi ně např. patřily:

- vzájemné výměny operačních skupin (vojenských misí),
- osobní setkání nadřízených velitelů s podřízenými,
- pracovní korespondence,
- přímé kontakty velitelů součinnostních vojsk.

V kapitalistických zemích, které byly součástí antihitlerovské koalice v letech 2. světové války, byl problém velení koalickým uskupením vojsk řešen poněkud jinak. Řešení britsko-amerického velení mělo zdoluhavý charakter. Téměř roku bylo třeba k tomu, aby byl vytvořen Spojený výbor náčelníků štábů ke koordinaci činnosti vojsk západních spojenců. Avšak velká vzdálenost výboru od evropského válčiště (sídlił ve Washingtonu) a omezenost jeho funkce znemožňovaly velení koalickým uskupením. Velkou překážkou v zabezpečení společné bojové činnosti byla kromě toho nejednotnost názorů britského a amerického velení na vedení války.

Rovněž vypracování strategických operací bylo velice zdoluhavé, neboť představitelé stran jen neochotně přijímali vzájemné ústupky nebo souhlasili jen pod nátlakem. Snahou každé strany bylo obhájit vlastní politické zájmy, které by vedly k upevnění vlastního vlivu, což podstatně zotročovalo problém velení. Další potíže vznikaly v souvislosti s různými vojenskými doktrínami, platnými v těchto zemích. Kromě toho se každá strana snažila dosáhnout na tom či onom válčišti své politické a vojenské cíle a získat dominující postavení.

Pestrost a těžkopádnost štábu vrchního velení, v důsledku začlenění do jeho sestavy vedle vojenských specialistů i velkého počtu politických a ekonomických poradců z různých zemí, kteří nezdědky měli přímo protichůdné názory v oblasti vojenské politiky, mimořádně ztěžovaly jeho práci a vrchní hlavní velitel musel věnovat mnoho času koordinaci plánů, přijímání kompromisních rozhodnutí a urovnávání různých sporů.

Pro strategické řízení, které mělo jasně koaliční ráz, byly zvláště typické vnitřní třenice, které vyplývaly z rozporů mezi imperialistickými kruhy USA a Velké Británie. To vedlo v řadě případů k názorovým rozdílným i neshodám — zvláště při stanovení úkolů armádám jednotlivých států v operaci, v důsledku čehož se někdy úsilí vojsk nevyužívalo efektivně a účelně.

Zvláště složité bylo koaliční velení vojskům satelitů ve fašistickém bloku. Příčiny spočívaly nejen v tom, že vojska neměla speciální společné orgány velení, ale i v antagonismu a nedůvěře ve vztazích mezi nimi, což bylo důsledkem nespravedlivého, reakčního charakteru války a také otevřeného politického a vojenského diktátu ze strany hitlerovského Německa. Ostré vnitrokoaliční rozpory neumožňovaly řešit dokonce ani základní problémy společných operací. Snahy o jejich překonání zpravidla nekončily prakticky, ale pouze protokolárními zápisy ze společných konferencí a četných porad představitelů velení. Navíc přenesení bojové činnosti sovětských vojsk mimo území SSSR, její další úspěšné rozvíjení na západ, politické přeorientování satelitů hitlerovského Německa také vzrůst předpokladů úplného zničení fašistického agresora přispěly nevyhnutelně k prohloubení krize v tomto imperialistickém (fašistickém) bloku. To ještě více zkomplikovalo koordinaci společné válečné činnosti v rámci koalice a vedlo k jejímu konečnému rozpadu.

Po skončení druhé světové války vytvořili imperialisté řadu agresivních vojenských bloků, vybudovali stovky předsunutých vojenských základů a vyzbrojili armády nejmodernějšími zbraněmi. Světový imperialismus v použití vojenské síly spatřoval i v současné době poslední a rozhodující prostředek k prosazení svých cílů — likvidace reálného socialismu. V poválečném období imperialistické státy vytvořily agresivní vojenskopolitický blok NATO. Poprvé v historii v mírových podmínkách byly zformovány i koaliční ozbrojené síly, rozvinuté v Evropě, v Atlantiku i Středozemním moři a otevřeně namířené proti SSSR a ostatním socialistickým zemím. Byly vytvořeny z ozbrojených sil skoro všech zemí — účastníků NATO. Jsou podřízeny hlavnímu velení NATO v Evropě, v Atlantiku a v zóně průlivu La Manche. Vojenskopolitické řízení a velení ozbrojených sil NATO se snaží všemi prostředky dosáhnout pevnosti a jednoty svých koaličních ozbrojených sil. Ovšem zotřetí rozporů mezi zeměmi paktu, vyvolané přímo přirozeným charakterem kapitalistických států, krize politiky „z pozice síly“ a uvolňování mezinárodního napětí zesilují krizové jevy v NATO i v jeho spojených ozbrojených silách.

Hrozba agrese ze strany bloku NATO přinutila socialistické země Evropy v čele se Sovětským svazem vytvořit obranné seskupení — Varšavskou smlou-

vu, a v jejím rámci Spojené ozbrojené síly a Spojené velení. Jde o principiálně nové po stránce sociální i z hlediska cílů spojenecké ozbrojené síly socialistických států, které mají jednotné ekonomické, třídní, ideologické a vojenskostrategické základy. Jsou spolehlivou záštitou revolučních vymožeností socialistických států a hrají důležitou úlohu v zabezpečení míru a mezinárodní bezpečnosti.

Z analýzy historických zkušeností vyplývá, že:

— vojenské seskupení mělo zpravidla úspěch ve společné činnosti v těch případech, kdy bylo dosaženo jednotné koordinace, kdy otázky byly řešeny na základě vzájemné rovnoprávnosti a úcty a každá spojenecká armáda ve stejné míře nesla odpovědnost za úspěch operací vlastních vojsk ve vztahu k národnímu i spojeneckému velení a vojska spojeneckého uskupení byla podřízena jednotnému velení, jehož činnost byla charakterizována operativností, přesností a zaměřením jednotného úsilí k dosažení společného cíle,

— nejdůležitějším faktorem úspěšného řešení všech problémů, které vznikají při organizaci společné činnosti vojsk Varšavské smlouvy, je jednota politických a vojenskostrategických cílů, založená na jednotě úkolů, těsných poutech bratrství a věrnosti komunistickým ideálům,

— nezbytnost řešení důležitých strategických i operačních úkolů, které bezprostředně souvisí s činností agresora, stanoví zabezpečování vysoké bojové pohotovosti orgánů velení i vojsk a z toho vyplývající požadavky na zdokonalení orgánů velení a spojení, zabezpečení jednoty výchovy a výcviku vojsk, zdokonalení společné přípravy spojeneckých vojsk.

TANKOVÁ DIVIZE JAKO OMS ARMÁDY

V minulém výcvikovém roce štáb armády zpracoval a řídil divizní taktické cvičení na téma: „Bojová činnost tankové divize jako operační manévrovací skupiny armády v podmínkách vedení bojové činnosti za používání jaderných zbraní“.

Cvičení bylo první praktickou aplikací teoretických zásad použití OMS s důrazem na bojovou činnost přepadových odřadů a bylo vedeno reálně do celé hloubky armádní útočné operace.

Cvičení bylo uskutečněno na směru Ostrava, Klatovy s využitím VVP Libavá, Boletice, Dobrá Voda a posádkových cvičišť na jednotlivých směrech činnosti.

Na základě rozpracovaných teoretických zásad jsme vytvořili **výchozí situace a zámysl** stran s operační a taktickou charakteristikou (viz **tabulku 1**).

Jak vyplývá z této charakteristiky, volili jsme rozmach armádní útočné operace v maximálních normách. Větší hloubka úkolů OMS byla dána charakterem a obsahem úkolů.

Odpoutání OMS od hlavních sil postupně narůstalo: 1. den 20 km, 2. den 60 km, 3. den 100 km, 4. den 100 km. Nový Bojový řád uvádí odpoutání OMS od hlavních sil armády 50–80 km. Větší hloubka odpoutání v průběhu 3. a 4. dne bojové činnosti OMS byla vynucena potřebou překonat řeku Vltavu za denního světla a v průběhu 4. dne včas vyjít na odvrácené svahy horského masívu Šumava a ovládnout jeho přechody.

Bojová činnost OMS byla vedena 1. den do hloubky 65 km, 2. den 95 km, 3. den 100 km, 4. den 80 km. Dosažené průměrné tempo bylo 85 km za den. Nižší tempo v průběhu 4. dne bylo způsobeno vedením střetných bojů s prisunovanými operačními zálohami.

Bojovou činnost vedly převážně přepadové odřady. Počet, druh objektů a složení odřadu — viz **tabulku 2**.

V průběhu 4 dnů divize zničila nebo ovládla 35 objektů, uskutečnila násilný přechod řek Moravy a Vltavy, vysadila vlastními prostředky 4 taktické vzdušné výsadky, ve střetném boji zničila předsunuté odřady prisunovaných operačních záloh a ovládla důležitý prostor k plynulému přechodu do druhé armádní útočné operace. Tato činnost byla reálná a byla vedena do skutečné hloubky.

Tento přehled potvrzuje, že vzhledem k počtu a charakteristice objektů je nejčastěji zasazován přepadový odřad v síle tpr (mspr) s přidělením dělostřeleckých oddílů, který je podporován letkou SBoL a vojskového letectva. Z to-

Tabulka 1

	Armáda	OMS
Složení	msd – 3, td – 2 armádní útvary	td, kdb, žpr, vrtulníkový odřad (1 letka Mi-4, 1 let- ka Mi-24)
Šířka útočného pásma	100 km	v celém pásmu armády
Hloubka BÚ	120 km	160 km
Hloubka DÚ	180 km	180 km
Celková hloubka	300 km	340 km
Doba trvání	6 dní	4 dny
Průměrné tempo	50 km/den	85 km/den

hoto hlediska je nutné mít u každého tankového pluku samohybný dělostřelecký oddíl. Ani přidělením armádní kdb divize a decentralizací dělostřelectva divize nevytváříme potřebné složení (3 dělostřelecké oddíly) u každého pluku. Navíc použití oddílů houfnic dp divize u tankových pluků je značně ztíženo neodpovídajícími manévrovacími schopnostmi těchto oddílů.

Kolová technika, včetně OT, prostředků dělostřelectva a PVO, která plnila úkol do celé hloubky cvičení, ujela 800–1000 km, tanky, BVP a pásové OT, které působily v prostoru činnosti přepadových odřadů 130–140 km. Motostřelecký pluk s veškerou technikou uskutečnil za velmi obtížných povětrnostních a terénních podmínek noční přesun z VVP Boletice do VVP Dobrá Voda průměrnou rychlostí 20 km . h⁻¹.

Zcela nově procvičovanou byla otázka **velení**. Velký prostorový rozmach činnosti OMS, její odtrženost od hlavních sil armády vytváří pro velení specifické a náročné podmínky po stránce organizační i technické. Jednotlivé pluky jako přepadové odřady vedly bojovou činnost 40–60 km odtržené od velitelského stanoviště divize a VS divize bylo v průběhu cvičení ve vzdálenosti 120–180 km od ZVS armády.

Velení operační manévrovací skupině bylo uskutečňováno zásadně ze ZVS armády, kterému velel zástupce velitele armády, a bylo tvořeno operační skupinou štábu armády, ve které byli důstojníci operačního a zpravodajského oddělení, RVD, PVO a střediska bojového velení letectva. Řídící cvičení, jeho štáb, rozhodčí služba, kteří byli u velitele divize, cvičících útvarů a jednotek, nevydávali žádná bojová nařízení, ani nepřijímali bojová hlášení velitele divize. Činnost velitelů a štábů prověřovali, usměrňovali, ale veškerý informační tok jsme organizovali na skutečné vzdálenosti.

Přijetí rozhodnutí velitelem divize a plánování bojové činnosti divize jako OMS má některé zvláštnosti proti plánování v klasických druzích bojové činnosti.

Nový Bojový řád pozemního vojska mimo jiné uvádí: „Divizi se stanoví: posilové prostředky, prostor soustředění, způsob jeho zaujetí a vybudování, pásmo

(osy) přesunu, výchozí prostor, čáry a doba zasazení do střetnutí, všeobecný směr útoku a přepadavé činnosti v týlu nepřítel, bližší a další úkol (jakého nepřítel rozdrtit, které prostory nebo objekty ovládnout, činnost při odtržení hlavních sil).

Kromě toho se může stanovit: množství přidělených raket, jaderné a jiné munice, počet vzletů frontového a vojskového letectva pro leteckou podporu, způsob letecké ochrany, způsob zabezpečení zasazení divize do střetnutí a jeho činnost v týlu nepřítel, způsob součinnosti s nimi, způsob technického a týlového zabezpečení, organizace velení.

Divizi se zpravidla stanoví úkol na dva až tři dny a někdy i do celé hloubky operace toho svazu, od kterého se operační manévrovací skupina vysílá.

Když OMS vysílá velitel armády, je nejvýhodnější stanovit skupině velitel divize celé hloubky operace a v průběhu vedení bojové činnosti jej pouze šifrovkami upřesňovat.

Na cvičení štáb divize plánoval úkol do celé hloubky armádní útočné operace, která trvala čtyři dny.

Velitel divize přijal rozhodnutí do celé hloubky operace a štáb divize jej rozpracoval na první dva dny do hloubky BÚ. Při plnění BÚ velitel divize upřesnil své rozhodnutí ke splnění DÚ a štáb divize jej podrobně rozpracoval. Každý den v průběhu plnění úkolu a po obdržení šifrovky velitele armády velitel divize přijal rozhodnutí na příští den a na jeho základě štáb vydal stanovené úkoly útvarům rádiem. V průběhu vedení bojové činnosti velitel divize velel ze svého VS rádiem. K tomu VS dělalo krátké zastávky, nerozvínovalo se, zůstávalo na komunikaci. Místa zastávek nemůžeme volit nahodile, ale musíme je velice pečlivě vybírat. Je nutné, aby zabezpečovaly skryté zastavení proudu VS, možnost jeho spolehlivé obrany a ochrany a v první řadě musí umožnit spolehlivé rádiové spojení se všemi prvky bojové sestavy divize a s velitelem armády. Počet zastávek závisí na vývoji bojové situace divize. V daném cvičení byly po 2—3 hodinách, tj. 4—5 zastávek za den. Jejich délka musí odpovídat složitosti řešené situace, vycvičenosti obsluh spojovacích prostředků, vycvičenosti a sladěnosti velitelů, štábu divize a pluků. V průběhu cvičení v závislosti na získané praxi a růstu sladěnosti velitelů, štábu i obsluh spojovacích prostředků byla tato doba výrazně zkracována a práce zkvalitňována. V závěru cvičení velitel divize a jeho štáb do 18 minut zjistil situaci divize, zhodnotil ji, vyslechl krátké návrhy určených odborných náčelníků a přijal rozhodnutí. Po jeho schválení velitelem armády do 32 minut vydal rádiem bojová nařízení a upřesnil hlavní úkoly součinnosti.

Průměrná doba zastávky velitelského stanoviště za celou dobu cvičení byla 65 minut. Získané zkušenosti dokazují, že při sladěnosti a vycvičenosti štábu délka této zastávky nepřesáhne 45 minut.

Tento způsob velení je vysoce náročný a vyžaduje, aby všichni velitelé měli nepřetržitě u sebe organické rádiové stanice, podrobně a konkrétně zpracovanou a zvládnutou metodiku práce při zastávkách jak velitelem a štábem, tak i provozními a spojovacími jednotkami.

Ze zkušeností z tohoto cvičení můžeme pro práci velitele a štábu divize (pluku) v průběhu vedení bojové činnosti vyvodit tento algoritmus:

- zastavení a zaujetí výhodného místa pro spojovací prostředky,
- rozvinutí anténních systémů a prověření spojení,
- sběr situace rádiem (od vševojskových pluků osobně velitel divize a

Tabulka 2

Den	Objekt	Ničí	Podpora
1.	PVS as	tp bez tpr	1 letka Mi-24, 1 letka SBoL, 2 do
	bat. rdo LA	tp bez tpr	1 letka SBoL, 1 letka Mi-24,
	SŘNTL	tpr	1 do
	baterie Hawk	tpr	1 do
	letišťe	mspr	arb 1 JÚ
	letišťe dolp	tpr	1 do
	letišťe dolp	tpr	1 do
	ptvrp	tpr	arb 1 JÚ
	VS md	tpr	1 do
	předmostí na řece Vltavě	msp	1 letka SBoL, 2 do
Celkem	10	3 přepadové odřady v síle pluku, 7 v síle praporu	1 plukovní vzlet SBoL, 2 letkové vzlety Mi-24, 9 dělostřeleckých oddílů

Již v průběhu 1. dne byly postupně zasazeny do bojové činnosti formou přepadových odřadů všechny útvary a jednotky divize.

2.	letišťe dolp	tpr	1 do
	spojpr REB	tpr	1 do, ovr
	letišťe sbolk	tpr	1 do
	letišťe sbolk	tpr	1 do
	VS md	tpr	1 letka SBoL, 1 do, ovr
	sklad jaderné munice	tp bez tpr	1 letka Mi-24, 1 do, ovr
	týlová základna as	msp	1 letka SBoL, 2 do
	letišťe sbolk	mspr, tpr	1 letka SBoL, 1 letka Mi-24, 1 do
Celkem	8	2 přepadové odřady v síle pluku, 5 v síle praporu, 1 v síle mspr+tpr	9 dělostřeleckých oddílů, 4 JÚ ovr, 1 plukovní vzlet SBoL, 2 letkové vzlety Mi-24

Den	Objekt	Ničí	Podpora
3.	VS 1d	mspr	1 do
	SŘNTL	mspr	1 do
	přechody přes řeku Vltavu	msp	2 letky SBoL, 1 letka Mi-4, 1 letka Mi-24, 2 do
	2 palebné čety Pershing	tp bez tpr	2 JÚ ovr
	ovládnutí letiště slk	tp	1 letka SBoL, 1 letka Mi-24, 2 do
	pal. četa Pershing	tpr	1 JÚ ovr
	skupina rušičů	tpr	
	technické postavení letky Pershing	tpr	
	baterie Nike Hercules	tpr	
	baterie Nike Hercules	tpr	
	1 letka Pershing	tp	2 do
Celkem	12	4 přepadové odřady v síle pluku, 7 v síle praporu	1 plukovní vzlet SBoL, 2 letkové vzlety Mi-24, 1 letkový vzlet Mi-4, 9 dělostřeleckých oddílů
4.	spojp	tp	2 do
	týlová základna	tp	2 do
	letka Pershing	tp	2 do, ovr, 2 JÚ
	střetný boj s dalšími operačními zálohami a ovládnutí přechodů přes Šumavu	tp, msp	10 do, ovr, 1 plukovní vzlet SBoL, 4 letkové vzlety Mi-24, 2 letkové vzlety Mi-4
Celkem	5	5 přepadových odřadů v síle pluku	6 do, ovr, 1 plukovní vzlet SBoL, 4 letkové vzlety Mi-24, 2 letkové vzlety Mi-4

NOSk, od vojenských útvarů a jednotek náčelníci druhů vojsk); zakreslení situace do pracovní mapy velitele,

- zhodnocení situace, vyléčení návrhů odborných náčelníků (podle potřeby, zpravidla ZN, RVD, NSBVL),
- přijetí rozhodnutí a jeho zakreslení do pracovní mapy,
- formulace a zapsání bojového hlášení veliteli armády,
- předložení a schválení rozhodnutí,
- předání bojového hlášení NS štábu armády,
- vydání bojových nařízení útvarům a jednotkám rádiem.

Důležitá je přesná a stručná formulace všech hlášení a nařízení, jejich zapsání do Zápisníku zpráv a pak rychlé předání rádiem.

Účelně musíme uspořádat **pochodový proud VS**. Zejména začlenění rádiových stanic pro spojení s armádou musí umožňovat jejich rychlé vyjetí a rozvinutí anténních systémů. Při cvičení byla pochodová sestava VS několikrát měněna. Optimální bylo složení — viz **obr.**

Ochranu VS jsme řešili dvěma způsoby:

- Přemísťováním proudu VS v sestavě jednoho z pluků (to se ukázalo jako nevýhodné).
- Přidělením mspr, který hodnotou rotu vytvořil ČPZ a ZPZ a hodnotou čtyř BPZ.

Přímou ochranu zabezpečovali řidiči od velitelské rot a spojovacích jednotek. Přímé napadení VS jsme několikrát procvičovali. Ukázalo se, že počet vojáků pro přímou ochranu VS naprosto dostačuje. Ke zvýšení účinnosti obrany by bylo výhodné zvýšit ve výzbroji velitelské rot a spojovacích jednotek počet ručních protitankových zbraní a kompletů S-2-M.

PVS působilo převážně v sestavě pluku, který plnil nejsložitější úkol. To umožňovalo veliteli divize se svou skupinou kdykoli jej zaujmout a přímo řídit bojovou činnost útvarů v nejdůležitější situaci. Prakticky jsme to procvičili při ničení PVS a při vedení střetného boje s předsunutými částmi hlubokých operačních záloh.

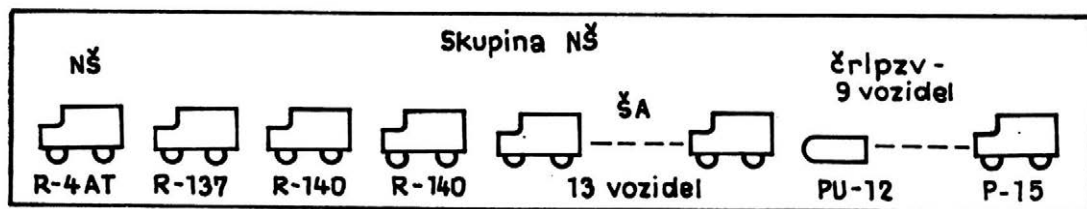
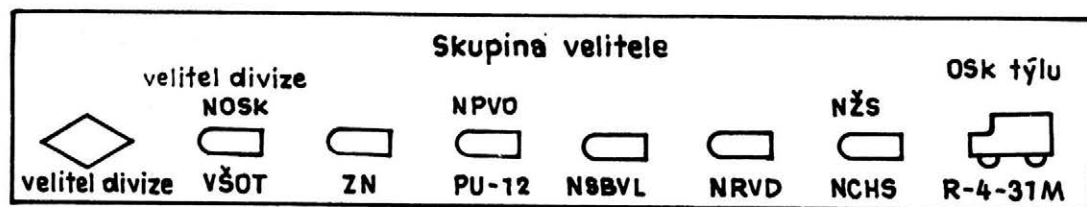
Zvláštností při přemísťování míst velení (oproti doporučení) je to, že VS divize musíme přemísťovat v jednom proudu z důvodu jeho obrany a ochrany. Přemísťování ve dvou proudcích vyžaduje vyčlenění další bojové techniky.

Jednou z nejsložitějších otázek velení a celé činnosti OMS je organizace a zabezpečení spolehlivého a odpovídajícího **spojení**.

Z průběhu cvičení můžeme vyvodit tyto závěry:

- Spojení velitele svazku s nadřízeným velitelem a štábem a s podřízenými veliteli a štáby jsme zabezpečili po celou dobu cvičení rádiovými stanicemi (R-140, R-137, R-4AT, R-3AT, VŠOT R-4MT, VŠTO R-3MT), troposférickými stanicemi (R-412-M) a do vzdálenosti 40–50 km i přes PSU radioreléovými prostředky (RDM-6) v utajeném a neutajeném režimu.

V průběhu bojové činnosti jsme plně využívali utajené rádiové spojení. Cvičení potvrdilo, že velitel svazku a velitelé útvarů musí počítat s možnostmi rádiových prostředků a nezastavovat v nevhodných prostorech (pod vrcholem stoupání, v lesích a rozsáhlých zástavbách). Při správně vojeném prostoru zastávky, popř. vyslání rádiových prostředků na terénní dominantu, bylo spojení vždy zabezpečeno v požadované kvalitě. Při denních zastávkách a rozmístění VS divize bylo potvrzeno, že rádiové stanice, kterými je divize vybavena, jsou schopny zabezpečit kvalitní utajené i neutajené spojení s nadřízeným velitelem.

lem a štábem na vzdálenost 120—180 km, s podřízenými veliteli a štáby na vzdálenost 40—60 km.

Radioreléové spojení s podřízenými útvary bylo zabezpečeno při denních zastávkách v plném rozsahu. Radioreléové spojení s nadřízeným jsme realizovali při denní zastávce (pokud se VS divize nevzdálilo dále než 40—50 km od předního okraje). Spojení na delší vzdálenosti není možné zabezpečit stávajícími prostředky divize a armády.

Při cvičení jsme vyzkoušeli spojení pomocí troposférických stanic R-412. Zabezpečilo utajené i neutajené spojení při denních zastávkách až na vzdálenost 160 km a plně tak nahradilo radioreléové spojení s nadřízeným.

Jednotná spojovací soustava je schopna zabezpečit veliteli a štábu divize nepřetržitě velení vojskům. Osvědčily se rádiové stanice R-140, R-137, R-4 (R-3) MT/OT-62 i troposférická stanice R-412M.

Velkou pozornost jsme věnovali **uspořádání sestavy divize.**

Potvrdilo se, že sestava divize, která působí jako OMS, je značně proměnlivá a její uspořádání a uskupení vyžaduje vysokou pružnost velení a velké manévrovací schopnosti útvarů a jednotek.

Divizi jsme vyvedli na čáru zasazení do střetnutí po 3 osách. Pochodové sestavy pluků jsme uspořádali po jednotlivých přepadových odřadech vzhledem k tomu, že určené objekty pro tyto odřady byly od čáry zasazení v hloubce 25—30 km a musely ihned po překonání předního okraje postupovat bez dalšího přeskupení k těmto objektům. Na každé ose působil předvoj v síle zesíleného tpr (mspr), který měl současně za úkol v dalším postupovat jako přepadový odřad na vzdálenější objekty. Velitel armády svými palebnými prostředky v dotyku vytvořil podmínky pro rychlé proniknutí do hloubky sestavy nepřítele v praporních proudcích bez rozvinutí prostředků OMS. Velitel OMS se svou skupinou řídil postup divize při překonání předního okraje vlastních vojsk s PMV velitele armády. To mu umožnilo přesunout PVS i VS v sestavě hlavních sil bez jakéhokoli zdržení.

Při vedení bojové činnosti po odpoutání v operační hloubce jsme sestavu divize uspořádali do tvaru kosočtverce po praporních proudcích. To umožňovalo rychlé vysílání přepadových odřadů na libovolných směrech a zabezpečovalo obranu týlu, vojskového letectva a ostatních jednotek, které se přesunovaly ve středu sestavy.

Při vedení střetného boje měly pluky klasickou bojovou sestavu pro tento boj, tj. v jednom sledu se silnou vševojskovou zálohou.

Při vedení bojové činnosti OMS v operační hloubce se zvýraznila a zvýšila úloha praporu jako základní taktické jednotky, kterou budeme nejčastěji určovat jako přepadový odřad a která bude plnit odpovídající úkoly. Ve většině případů prapory působily samostatně ve vzájemné taktické součinnosti, ale bez palebné součinnosti a vzájemného styku. Velitel praporu musel samostatně řešit součinnost s přiděleným dělostřelectvem a podpůrným letectvem, určovat jim úkoly a vyžadovat jejich zásahy. Často působil v součinnosti s taktickým vzdušným výsadem (TVV).

Průběh cvičení ukázal, že prapor za 24 hodin může zničit 2—3 objekty v závislosti na jejich charakteru a vzdálenosti. Z metodického hlediska můžeme činnost praporu jako přepadového odřadu rozdělit na:

- skryté přiblížení k určenému objektu (2—3 hodiny),
- upřesnění úkolu, rekognoskací a krátkou organizaci součinnosti v terénu (30 minut),

- ničení určeného objektu (1 hodina),
- vyvedení praporu a soustředění ve stanoveném prostoru po splnění úkolu (do 1 hodiny),
- doplnění, vydání teplé stravy, organizace odpočinku, obdržení nového úkolu, jeho zplánování (velitelem a štábem praporu) a vydání bojových nařízení velitelům rot (2 hodiny).

Celkem: 6—7 hodin. [Jsou to orientační časy, které jsme získali z rozboru plnění úkolů přepadovými odřady.]

Opakované použití praporu je především závislé na stupni jeho bojeschopnosti. Po jaderných úderech, chemickém napadení musíme organizovat a zabezpečit likvidaci následků a obnovu bojeschopnosti. Další použití zasažených praporů časově i prostorově závisí na konkrétní situaci.

Likvidaci následků a obnovu bojeschopnosti po jaderných úderech negativně ovlivňuje nutnost jejího uskutečňování na nepřátelském území, limitující faktor postupu hlavních sil OMS a nemožnost doplnění živé síly a nahrazení zničených speciálních prostředků, zejména radiostanic. Působení těchto faktorů se prohlubuje s rostoucí vzdáleností OMS od hlavních sil armády. Způsob obnovy bojeschopnosti závisí na konkrétní situaci a na rozhodnutí příslušného velitele. Není vyloučeno (při cvičení jsme tak řešili), že po úderech, zejména neutronovými zbraněmi, je nutné část bojové techniky (tanky, BVP), která zůstala bez osádek, zničit.

Charakteristickým prvkem bojové sestavy pluku, který působí v OMS, je **TVV** v síle roty — praporu. Začlenění vrtulníkového odřadu v sestavě OMS umožňuje organizovat vysazení TVV velitelem divize bez dalšího posílení. Zejména při vedení střetného boje dovedným použitím TVV předešel velitel divize nepříteli v ovládnutí důležitých horských přechodů a získal čas pro zasazení hlavních sil. Dobrá organizace a vycvičenost osádek umožnila vrtulníkovému odřadu divize v průběhu 3 hodin postupně vysadit dva TVV v síle msr do hloubky 40 a 60 km, přičemž plochy naložení byly od sebe vzdáleny 30 km. Další zvláštností, kterou jsme dosud neprocvičovali, bylo použití msr tp jako TVV. Toto použití se v horském terénu plně osvědčilo. BVP této roty jsme začlenili do sestavy předvojového praporu a rota ihned po navázání dotyku s tpr útočícím čelně byla schopna pokračovat v bojové činnosti na vozidlech. Naložení obou TVV jsme uskutečnili přímo v terénu v sestavě pluku a pod jeho pří-
mým zajištěním. Leteckou podporu TVV jsme zabezpečili přiděleným úsilím SBoL a bezprostředně před vysazením bojovými vrtulníky Mi-24 ze sestavy vlastního odřadu.

Na cvičení jsme získali řadu poznatků a praktických zkušeností z použití útvarů a jednotek druhů vojsk i z jednotlivých druhů zabezpečení bojové činnosti. V článku jsem nevyčerpal všechny zvláštnosti a nově řešené otázky, které se v průběhu cvičení vyskytly. Zobecnil jsem některé nejdůležitější zkušenosti zvláště z oblasti velení, spojení a praktického vedení bojové činnosti td jako OMS.

Cvičení potvrdilo, že tanková divize při potřebném posílení dělostřelectvem, letectvem a spojovacími prostředky je schopna úspěšně vést vysoce manévrovou rozhodnou bojovou činnost v operační hloubce. Získané zkušenosti svědčí o tom, že do organizace tankových pluků je účelné začlenit mobilní prostředky dělostřelectva a organický motostřelecký prapor na BVP.

POROVNÁNÍ BOJOVÝCH MOŽNOSTÍ VOJSK S VYUŽITÍM MATEMATICKÝCH MODELŮ

V trvalém rozvoji automatizace velení dochází ke stále častějšímu využívání štábních matematických modelů na úrovni štábu operačních svazů. Výstupy matematického modelování bojové činnosti vojsk spolu s výsledky výpočtů operačně taktických úloh umožňují příslušníkům štábu dále rozpracovávat otázky plánování a vedení soudobé operace (boje) a připravovat zdůvodněné podklady pro rozhodnutí

velitele. Hlavní předností modelování je hodnocení bojové činnosti vojsk jako dvoustranného procesu.

Získané poznatky v oblasti rozvoje vědeckých matematických modelů v Sovětské armádě jsou cenným zdrojem informací pro štáby naší armády, které využívají sovětských zkušeností ke zkvalitňování procesu velení vojskům v polních podmínkách.

Vymezení významu a výpočet bojových možností vojsk

Určování bojových možností vojsk při plánování a vedení soudobé operace (boje) je velmi důležitou součástí přípravy zámyslu a rozhodnutí velitele.

Sovětská vojenská encyklopedie vymezuje pojem bojové možnosti jako „kvalitativní a kvantitativní ukazatele, charakterizující možnosti jednotek, útvarů, svazků a svazů splnit určené bojové úkoly ve stanovených lhůtách a v konkrétních podmínkách situace“. V souladu s tímto vymezením můžeme stanovit faktory, které určují zásadním způsobem bojové možnosti vojsk a dále jejich základní součásti, tj. palebnou sílu, mohutnost úderu a možnosti manévru. V souhrnu významovou spojitost a obsahovou podmíněnost použitých pojmů pro bojové možnosti útočících vojsk — viz obr. Stejným způsobem můžeme zhodnotit i bojové možnosti vojsk v obraně, kde patří mezi hlavní ukazatele: uskupení nepřítelů, jehož úder může odrazit svazek nebo svaz, operační směr nebo prostory válčistiště, které můžeme udržet. Ostatní faktory a základní součásti bojových možností zůstávají beze změny.

Bojové možnosti vyjadřují potenciálně bojovou sílu vojsk v operaci (boji) a vzhledem k jejich charakteru můžeme je určovat pouze vzájemným porovnáním s bojovou silou protistojící strany.

Při tomto porovnání mají významnou úlohu materiální a duchovní faktory (např.

morálně bojové kvality vojsk a štábů, odborná připravenost velitelských kádří v procesu velení apod.).

Kvantifikovatelným výsledkem porovnání bojových možností bývá zpravidla poměr sil a prostředků, který obsahuje kvantitativní a kvalitativní ukazatele bojových možností vojsk, tj. množství sil a prostředků spolu s kvalitou (efektivností) výzbroje a bojové techniky.

Na obr. není mezi ukazateli bojových možností uveden poměr sil proto, že je uvažován jako souhrnný ukazatel, který zahrnuje základní ukazatele, tj. ztráty a lhůty splnění bojových úkolů.

Vedle nejčastěji používaných vztahů pro vyjádření poměru sil v operačně taktických úlohách můžeme pro potřeby štábních modelů aplikovat zjednodušenou rovnici, tzv. Lanchesterova modelu boje, která má po úpravách tvar:

$$PS_{A,B} = \frac{M_A}{M_B} \sqrt{\frac{K_A}{K_B}},$$

kde: $PS_{A,B}$ — vyjádření bojových možností pomocí poměru sil protistojících stran (stran A a B),

$M_{A,B}$ — kvantitativní ukazatele bojových možností,

$K_{A,B}$ — kvalitativní ukazatele bojových možností.

Ze vztahu vyplývá, že je-li $PS_{A,B}$ větší než číslo 1, má strana A vyšší pravděpo-

dobnost úspěchu v boji než strana B. Při $PSA, B < 1$ je tomu naopak.

Dalším ukazatelem bojových možností jsou ztráty. Pro účely štábních modelů můžeme využít první rovnici a po elementárních matematických úpravách vypočítat ztráty ze vztahu:

$$Z_A = \frac{Z_B}{(PSA, B)^2}, \text{ respektive}$$

$$Z_B = \frac{Z_A}{(PSA, B)^{-2}},$$

kde: Z_A, Z_B — ztráty protistojících stran A, B.

Při modelování ztrát je vhodné určit horní mez bojeschopnosti vojsk. Podle zkušenosti z Velké vlastenecké války ztrácely bojeschopnost útvary a svazky při ztrátách 40 až 60 % i více. V podmínkách použití zbraní hromadného ničení a vysoce účinné klasické výzbroje (např. průzkumné palebné systémy) se však tato hranice může posuzovat k nižším hodnotám 35–50 %, a to v důsledku nejen fyzikálních ničivých účinků, ale zejména na základě psychogenního vlivu ZHN na morálně volní vlastnosti vojsk a jejich psychickou odolnost.

Třetí ukazatel bojových možností (lhůty splnění bojových úkolů) můžeme modelovat prostřednictvím tempa útoku, které je přímo úměrné ztrátám vojsk obou stran (a tedy i jejich poměru sil) a dále rychlosti pohybu vojsk v terénu. Přitom štábní model musí rozlišovat základní způsoby pohybu vojsk, které ovlivňují rychlost manévru. Jsou to: pohyb v proudech z vyčkávacích prostorů, pohyb v předbojových a bojových sestavách.

Tempo útoku dále vypočítáme s ohledem na hustotu obrany nepřítel (počty palebných prostředků v šířce pásma útoku a s ohledem na pohyb vojsk, uskutečňovaný pod palbou nepřítel nebo bez ní; rovněž musíme matematicky vyjádřit průchodnost terénu, který může být rovinatý, mírně členitý, nebo středně a silně členitý, horský, bažinatý a může mít další fyzikálně geografické vlastnosti). Tempo útoku závisí také na ženijním vybudování obrany, tj. na hustotě minových polí, zátarasů a celkové úrovni operační přípravy válčiště.

Vzhledem k požadavkům pružnosti a operativnosti práce štábu můžeme využívat ve štábních modelech jednoduché matematické výrazy pro výpočet tempa útoku. Použijeme proto vztah:

$$T_{\dot{U}A} = PSA, B \cdot V_A \cdot K_{vv},$$

kde: $T_{\dot{U}A}$ — tempo útoku strany A v $\text{km} \cdot \text{h}^{-1}$,
 V_A — rychlost pohybu útočících vojsk strany A v bojových sestavách,

K_{vv} — koeficient vnějších vlivů pohybu vojsk.

Ze vztahu vyplývá význam objektivního stanovení koeficientu K_{vv} , ve kterém je třeba vyjádřit vliv použitého způsobu vojsk v určitém druhu terénu při určité průzkumem zjištěné hustotě obrany a předpokládané intenzitě palebné činnosti nepřítel, který využívá možnosti ženijního zabezpečení své činnosti. Koeficient K_{vv} se tak stává souhrnným číslem, které jsme získali (nejlépe před vlastním modelováním) pomocí součinu dílčích koeficientů, používaných v operačně taktických úlohách.

Lhůta a dobu splnění bojového úkolu vypočteme ze vztahu:

$$D_A = \frac{H_{\dot{U}A}}{T_{\dot{U}A}},$$

kde: D_A — doba splnění bojového úkolu strany A,

$H_{\dot{U}A}$ — hloubka útoku strany A.

Vztah lhůty a doby plnění bojového úkolu v rámci jednoho časového ukazatele bojových možností je vztahem zadané veličiny neboli nařízení, rozkazu nadřízeného vůči skutečné, modelem zjišťované době, která je nutná na splnění tohoto úkolu. „Doba“ je tedy prostředkem ověření (nebo úpravy) časového ukazatele „lhůty“ při stanovení zámyslu velitele.

K modelování bojových možností uvedu příklad:

Strana A útočí a v její sestavě je 100 kalkulačních jednotek bojových prostředků (např. tanků). Strana B se brání v připravených postaveních do hloubky 10 km ve středně členitém terénu a má 55 kalkulačních jednotek bojových prostředků (tanků) s přibližně shodnými takticko-technickými daty.

Na základě zkušeností (z lokálních válek, cvičení a zkoušek) známe, že bojová efektivnost tanku v obraně v připraveném palebném postavení je průměrně 2,5krát vyšší než tanku útočnicka. Pak pro určení bojových možností útočící strany A získáme tento poměr sil:

$$PSA, B = \frac{100}{55} \sqrt{\frac{1}{2,5}} = 1,15$$

Za předpokladu, že strana B v obraně ztratila bojeschopnost při 50% ztrátách, jsou ztráty útočnicka rovny:

$$Z_A = \frac{50}{1,15^2} = 29 \%$$

Pro výpočet tempa útoku získáme koeficient K_{vv} součinem hodnot dílčích koefi-

cientů $K_1 = 0,1$ pro útok při normální hustotě obrany nepřítelů, $K_2 = 0,8$ pro útok ve středně členitém terénu a $K_3 = 0,85$ pro střední hustotu zátarasů v šířce pásma útočící jednotky, a tudíž:

$$K_{vv} = 0,1 \cdot 0,8 \cdot 0,85 = 0,07.$$

Potom tempo útoku:

$$T_{\dot{A}} = 1,15 \cdot 22 \cdot 0,07 = 1,77 \text{ km.h}^{-1}$$

a doba splnění bojového úkolu:

$$D_A = \frac{10}{1,77} = 5,64 \text{ h.}$$

Způsoby praktického modelování bojových možností vojsk

Z příkladu vyplývá, že strana A své úkoly splní, avšak za příliš vysokou cenu. Stábním modelem získané výsledky totiž ukázaly na nutnost podstatného zvýšení převahy v tancích strany A nad stranou B v obraně. Velitel, který plánuje útok strany A, může využít model ke zjištění, kolikrát je třeba zvýšit převahu na daném úseku útoku, aby dosáhl splnění bojového úkolu v co nejkratší době a s minimálními ztrátami.

Ve Velké vlastenecké válce se k průlomům obrany nepřítelů vytvářela 3 a 4násobná převaha v tancích. V případě, že by velitel strany A volil 4násobnou převahu, získal by tyto ukazatele svých bojových možností:

$$P_{SA, B} = 2,52; Z_A = 7,85; T_{\dot{A}} = 3,88 \text{ km.h}^{-1}; D_A = 2,57 \text{ h.}$$

Uvedený příklad však nevystihuje podstatný rys soudobého boje (operace), pro který je charakteristická intenzivní činnost různých druhů velmi účinných sil a prostředků, které se v průběhu boje snaží ničit nepřítel jako celek. **Soudobý boj je vševojskový a má komplexní charakter** s využitím palebné síly a manévru vojsk k vedení mohutného úderu.

V matematických modelech bojové činnosti vojsk je proto nutné vhodně sumarizovat, přesněji řečeno časově a prostorově integrovat účinky celkového bojového potenciálu daného uskupení, a to včetně potenciálu informačního, který zahrnuje úkoly bojového (operačního) zabezpečení (především průzkumu) a velení vojskům.

Pro modelování charakteru soudobého vševojskového boje (operace) proto použijeme různým způsobem odvozené koeficienty souměřitelnosti bojových prostředků pro porovnání výsledků boje — např. tanků s protitankovými prostředky, letounů s prostředky PVO, nebo počítáme dosažitelné hranice bojových účinků jednoho prostředku proti druhému apod.

Dosud málo známá a přitom velmi účinná je metoda tzv. smluvených nebo také **podmíněných kalkulačních jednotek bojové síly (JBS)** jednotek, útvarů a svazků. Použití JBS je vždy spojeno s určitou dobou trvání bojové činnosti vojsk.

Např. použití JBS pro deset minut bojové

činnosti při plnění jednoho ze tří bojových úkolů:

— zničit 100 cílů (např. živou sílu) palbou z ručních zbraní,

— umlčet dělostřeleckou baterii s vyřazením 25—30 % živé síly a bojové techniky,

— zničit 3 tanky nebo 9 obrněných transportérů nebo 2 letouny.

Podmínky bojových úkolů jsou stejné. Předpokládá se rovněž přibližně stejné úsilí těchto bojových prostředků, které mohou plnit jeden z bojových úkolů (při užití JBS nejde o mechanické konstatování rovnosti bojových koeficientů např. mezi 3 tanky a 2 letouny, ale o vyjádření jejich bojové účinnosti vzhledem k plnění stanovených úkolů vševojskového boje).

Metodiku modelování bojových možností s JBS — viz příklad. Mechanizovaná rota (USA) se brání v předem připravených postaveních ve středně členitém terénu. Rota je zesílena četou tanků M-60 a podporována jednou baterií houfnic 155mm. Hloubka rotního opěrného bodu je 1500 m.

Na rotní opěrný bod útočí dva motostřelecké prapory svými prvními sledy; mspř jsou zesíleny jedním tankovým praporem (30 tanků T-55) a každý z nich je podporován jedním oddílem houfnic 122 mm.

Výsledky modelování bojových možností vojsk — viz **tabulku**.

Ukazatele bojových možností vlastních vojsk jsou (s využitím tabulky) tyto:

— poměr sil:

$$P_{SA, B} = \frac{84}{26} \sqrt{\frac{0,115}{0,590}} = 1,66,$$

— vlastní ztráty:

$$Z_A = \frac{50}{2,75} = 18,1 \%,$$

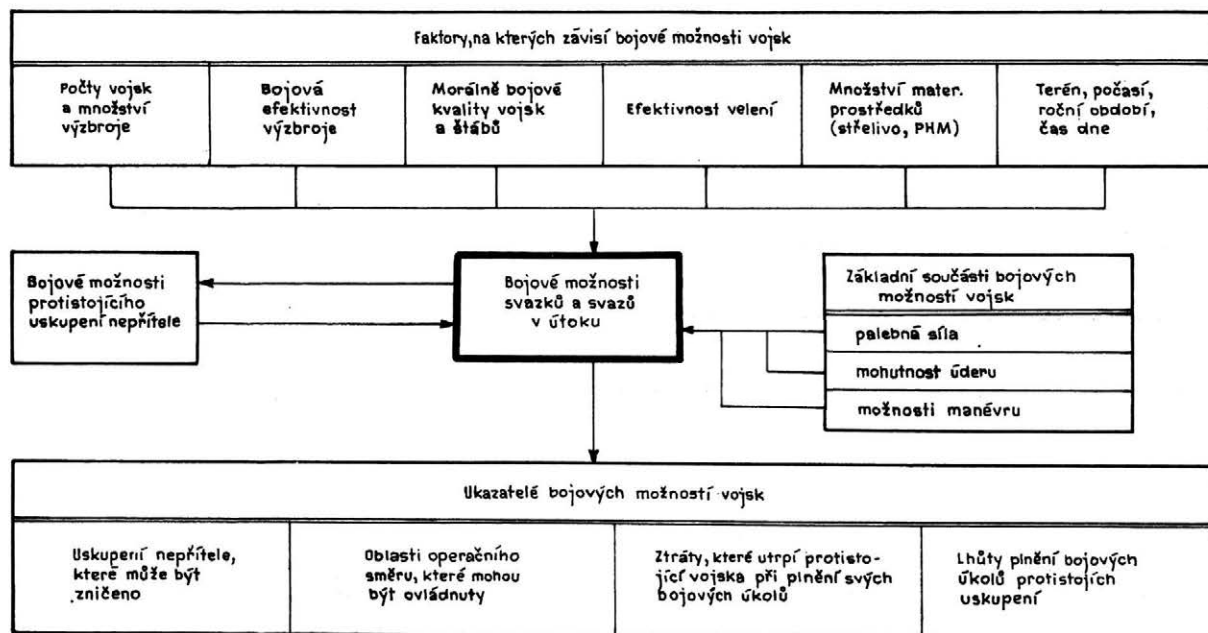
— tempo útoku: $T_{\dot{A}} = 1,66 \cdot 22 \cdot 0,07 = 2,56 \text{ km.h}^{-1}$,

— doba splnění bojového úkolu: $D_A = \frac{1,50}{2,56} = 0,58 \text{ h.}$

I když se na první pohled může zdát, že použití JBS je účelové a že sumarizace různých prostředků boje s odlišným určením je nesouměřitelná, můžeme tuto námitku vyvrátit tím, že všechny uvedené sí-

Tabulka

Nepřítel					Síly a prostředky	Vlastní vojska				
možnosti ničení				množství (tabulkové počty)		množství (tabulkové počty)	možnosti ničení			
JBS celkem	děl. baterie	tanky	živá síla				živá síla	tanky	děl. baterie	JBS celkem
5,20	–	–	520	1	msr (mr)	4	434	2,20	–	5,07
1,80	–	5,40	–	5	tanků	30	–	10,00	–	3,30
4,32	4,32	–	–	9	děl a minometů	42	–	–	3,67	3,67
4,00	–	12,00	–	11	protitankových prostředků	8	–	2,84	–	0,95
15,32	4,32	17,40	520	26	Celkem	84	434	15,04	3,67	12,99
$E_B = \frac{15,32}{26} = 0,590$					Střední bojová efektivnost $E_{A,B}$	$E_A = \frac{12,99}{84} = 0,155$				

ly a prostředky, které plní bojový úkol, mají jedno společné — jsou určeny pro komplexní ničení protistojícího nepřítele v co nejkratší době. Můžeme proto použít sumarizačního způsobu modelování jejich účinků pro zjištění **bojových možností vševojskových uskupení**, ve kterých se tyto síly a prostředky nacházejí v určitých proporcích jejich podílu na splnění stanoveného bojového úkolu vševojskovým velitelem.

V případě modelování bojových možností dvou uskupení, z nichž jedno bude složené pouze z jednotek raketového vojska a dělostřelectva a druhé z motostřeleckých (mechanizovaných) a tankových útvarů, musíme volit jiný způsob výběru JBS a výpočtu bojových možností vojsk, např. při komplexním palebném ničení.

K vyhodnocení „Možnosti ničení“ jednotlivých sil a prostředků v tabulce uvádím, že použité údaje jsou automaticky dosazovány algoritmem štábního modelu, který využívá v paměti počítače uložených tabulek a norem porovnání bojových možností např. tanku proti tanku, protitankových prostředků proti tanku apod. V modelovaném příkladě to znamená, že např. 5 tanků M-60 může zničit 5,4 tanku T-55, což vyděleno zadaným úkolem zničit 3 tanky dává JBS = 1,8; nebo 8 organicky přidělených protitankových prostředků motostřeleckých jednotek může zničit 2,84 tanku M-60 a tomu odpovídající JBS = 0,95 (viz tabulku).

Předběžným a současně orientačním výsledkem modelování je střední bojová efektivnost $E_{A,B}$ sil a prostředků protistojí-

cích stran, která určuje celkovou odolnost objektů v obraně nepřítele proti celkové velikosti úderné síly útočících vlastních vojsk. Z tabulky vyplývá, že nepřítel bude mít větší bojové možnosti splnit obranné úkoly, protože $E_B = 0,590$ je větší než $E_A = 0,155$.

Při modelování jsem uvažoval s rovnoměrným rozdělením ztrát mezi síly a prostředky strany B v obraně, zatímco u útočící strany A jsem předpokládal, že největší ztráty mají síly a prostředky, které působí v prostoru nejvyšší intenzity palebného ničení ze strany B. V tomto prostoru je do hloubky 1,5–3 km efektivně využívána palba ručních zbraní, tanků, protitankových prostředků, minometů, vrtulníků, palba polního dělostřelectva na blízké vzdálenosti a někdy i činnost taktického letectva. Výsledky rozborů operací ve Velké vlastenecké válce prokázaly, že vojska v útoku mají v průměru 1,5krát vyšší ztráty než síly a prostředky podpory a zabezpečení boje. Z toho vyplývá, že v procesu modelování ztrát motostřeleckých, tankových a protitankových útvarů (jednotek) musíme vynásobit výsledné ztráty ještě koeficientem, který dosahuje minimální hodnoty 1,2 a ztráty dělostřelectva, prostředků PVO, ženijních, týlových a speciálních jednotek pak koeficientem 0,8.

Ztráty msr. tr a ptr jsou proto upraveny $Z_{A1} = 18,1 \cdot 1,2 = 21,9 \%$ a ztráty dělostřelectva $Z_{A2} = 18,1 \cdot 0,8 = 14,4 \%$.

Při celkovém zjišťování bojových možností musíme hodnotit i další faktory, především morálně bojové vlastnosti vojsk a štábů a efektivnost velení (viz obr. 1).

Základními ukazateli bojových možností vojsk jsou ztráty sil a prostředků a lhůty plnění bojových úkolů. Z nich můžeme sestavit možný (očekávaný) poměr sil.

Porovnání bojových možností vojsk je prvou a nezbytnou etapou plánovací činnosti štábů.

Přístupy a metody modelování bojových možností vojsk můžeme odvodit z různých charakteristik soudobé operace (boje) a použít podle rozdělených metodik. Výsledky modelování však musí v každém případě sloužit jako objektivní podklady pro rozhodovací proces velitele.

Vzhledem k praktické využitelnosti štábních modelů v metodice práce polních štábů je přitom třeba volit jednoduché, operativní a současně co nejpřesnější kvalita-
tivní vyjádření předpokládaného vývoje operačně taktické situace.

Z těchto důvodů máme na troru metod a výběr způsobů matematického modelování bojových možností vojsk vysoké požadavky praktického nástroje rozhodovací činnosti velitele i náročné práce celého štábu v průběhu plánování a vedení operace (boje).

Proto je pro štábní matematické modely příznačné **maximální sdružování (agregace) modelem vypočtených veličin a parametrů** a jejich následná transformace do pojmového aparátu operačního umění, taktiky a teorie velení, jako je např. poměr sil, bojová efektivnost výzbroje apod.

Jedním z výhodných přístupů je použití smluvených kalkulačních jednotek bojové síly (JBS) uskupení vojsk ve vševojskové operaci a boji.

K ŘÍZENÍ NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ ZA BRANNÉ POHOTOVOSTI STÁTU

(Pokračování z Vojenské mysli č. 4/1984)

Z představ o možném způsobu vzniku a vývoji válečného konfliktu na stře-
doevropském válčišti můžeme usuzovat, že v systému řízení národního hospo-
dářství vznikne období, kdy bude nejen narušen tok „řídících informací“, ale
i zpětná vazba mezi subjekty a objekty řízení, kterou zabezpečuje válečný in-
formační systém.

Cinnost válečného informačního systému se v tomto období ztíží především
tím, že:

- bezprostředně po hromadných jaderných úderech bude obtížné zjistit na
místě přesný rozsah škod a ztrát, a to především tam, kde dojde k destrukci
celých objektů a osad,

- dojde k narušení většiny druhů spojení, a to z hlediska válečného infor-
mačního systému těch nejdůležitějších: telefonního, dálnopisného, poštovního,
bude narušen bezdrátový styk a rovněž fyzický pohyb osob (kurýrní služba) na
území bude značně ztížen vzhledem k radioaktivnímu zamoření a omezení po-
hybu nevojenských osob,

- bude narušen provoz výpočetní techniky: většina počítačů, zejména nej-
větších a nejvýkonnějších, je umístěna v prostorech Z a I. kategorie a nemů-
žeme předpokládat, že se jí podaří v době evakuace přemístit a znovu oživit;
nebude dostatek elektrické energie o stabilním napětí pro provoz počítačů;
je zvýšené nebezpečí znehodnocení magnetického materiálu pronikavou radiací
a elektromagnetickým impulsem; bude rovněž narušeno spojení mezi počítači
a vstupními nebo výstupními zařízeními (terminály), pokud tyto budou umís-
těny mimo stanoviště počítače a rovněž bude narušeno spojení mezi počítači
v jejich síti.

I když jde o relativně krátké časové období, z hlediska celkového významu
bude pravděpodobně rozhodující pro konečný výsledek války. Společnost a
národní hospodářství musí i v tomto období uchovat schopnost řídit a zabez-

pečovat nejdůležitější potřeby ozbrojených sil a obyvatelstva z hlediska jeho přežití.

Zkušenosti ze cvičení především okresních a krajských územních řídicích orgánů, při kterých každoročně procvičujeme činnost těchto orgánů v podmínkách hromadných jaderných úderů, potvrzují, že v tomto období je velmi obtížné získat komplexní informaci o situaci na daném území. Dokazují význam a potřebu sociálních ekonomických informací pro všechny řídicí subjekty.

Analýza činnosti jednotlivých podsystémů válečného informačního systému, které mají vztah k řízení národního hospodářství v období hromadných jaderných úderů, ukazuje, že:

- Informační podsystém rad obrany, který je základem válečného informačního systému a prakticky je realizován v pracovních orgánech rad obrany, musí být připraven na nepřetržitou činnost i v tomto období.

- Informační podsystém Civilní obrany, který v tomto období pracuje, obsahuje určité sociálně ekonomické informace z některých odvětví národního hospodářství, které Civilní obrana potřebuje znát, aby mohla co nejrychleji a nejúčinněji nasadit síly a prostředky na záchranu obyvatelstva a likvidaci následků napadení. Činnost informačního podsystému Civilní obrany je zabezpečena na všech stupních řízení, využívá poznatků průzkumu, hlášení a vypočítaných předpokládaných následků napadení. Sociálně ekonomické informace sledované v tomto období mají vzhledem ke své konkrétnosti a podrobnosti sledovaných sociálně ekonomických jevů převážně největší význam pro řízení v okresech a krajích.

- Činnost dalších informačních podsystémů, které závisejí na sběru informací na teritoriu, např. soustava sociálně ekonomických informací, kterou zabezpečují orgány státní statistiky a v ní obsažený „Operativní systém ekonomických informací“ bude z uvedených důvodů značně narušena nebo znemožněna.

Jsem toho názoru, že ani „Operativní systém ekonomických informací“, který má s využitím spěšných hlášení a s krátkou periodicitou zajistit prostřednictvím statistických orgánů vybrané sociálně ekonomické informace pro vrcholné řídicí orgány, nemůže vyřešit problém informačního vakua. Je limitován možnostmi sběru informací na teritoriu v tomto období podobně jako soustava sociálně ekonomických informací. Podstatně lepší možnost ke splnění tohoto úkolu má druhá část „Operativního systému ekonomických informací“, která má obsahovat základní údaje o sociálně ekonomické charakteristice územních celků a můžeme ji využít také k předběžnému vyhodnocení následků napadení.

- Podobně můžeme předpokládat, že dojde k narušení činnosti dalších součástí válečného informačního systému, kterými jsou jednak tzv. účelové informační systémy (např. automatizovaný informační systém národních výborů, informační systémy, které jsou součástí automatizovaných systémů řízení apod.) a autonomní informační systémy (např. spoje, energetika, železniční doprava apod.), budované již v době míru.

Vyhodnocování následků napadení na národní hospodářství

Následky použití zbraní hromadného ničení nepřítelem na národní hospodářství budeme zjišťovat sběrem informací na území, na základě zpráv předkládaných jednotlivými organizacemi národního hospodářství (tj. vykazujícími jednotkami), a přímým zjišťováním na místě určenými orgány.

Oba způsoby poskytnou podrobnou a přesnou informaci, ale jsou značně časově náročné a těžko realizovatelné v období, kdy budou postiženy nejen tyto organizace, ale kdy dojde k podstatnému omezení spojení.

Všechny stupně řízení, zejména rady obrany, však potřebují znát situaci co nejrychleji i za cenu toho, že informace nebude podrobná, úplná a zcela přesná, protože musí operativně řešit vzniklou situaci na příslušném území a přijímat potřebná rozhodnutí.

Významnou pomoc při získávání této informace (předběžné vyhodnocení nebo prognóza následků napadení) má pro oblast národního hospodářství metoda výpočtu vypracovaná a používaná v ČSLA pro vyhodnocování účinků jaderných a chemických zbraní.

Důležitým zdrojem informací o následcích napadení na obyvatelstvo a národní hospodářství je informační systém Civilní obrany. Zde vzniká převážná část těchto informací sociálně ekonomického charakteru u služeb Civilní obrany, a to v období, kdy kulminuje jejich činnost, tzn. především v období likvidace následků nepřátelského napadení. Ide o informace zejména ze zdravotnictví, místního hospodářství, potravinářského průmyslu, zemědělství, spojů, silniční dopravy, energetiky, bytového hospodářství, lesního a vodního hospodářství, vnitřního obchodu a veřejného stravování. Informace charakterizují ztráty v těchto odvětvích, nejsou však dostačující pro jejich hospodářské řízení, protože nepokrývají celou sféru národního hospodářství a neobsahují všechny nutné údaje.

Civilní obrana získává tyto informace vyhodnocováním situace podle map, při kterém jsou posouzeny především účinky tlakové vlny, světelného a tepelného záření a radiace, dále vedením průzkumu na místě apod.

Kromě Civilní obrany využívají metody předběžného vyhodnocování následků napadení podle map i další orgány, které tímto překonávají nedostatek potřebných informací. Např. okresní a krajské národní výbory vyhodnocují situaci po napadení v jejich oblasti, státní statistika v okresech a krajích vyhodnocuje především situaci v ústředně řízeném průmyslu a dalších odvětvích.

Tento způsob vyhodnocování je připravován také v některých odvětvích národního hospodářství a na vyšších stupních řízení, tj. na úrovni republik a čs. federace. Spočívá v centrálním výpočtu předpokládaných škod a ztrát s využitím:

- údajové základny vyhodnocovaných zpráv ve formě databank, pasportů, lexikonů apod.,
- metody vyhodnocování následků napadení (při použití výpočetní techniky ve formě připraveného programu),
- parametrů použitých jaderných nebo chemických zbraní (druh, čas, ráže, výška, meteorologická situace apod.).

Při použití způsobu předběžného vyhodnocování následků je nutné počítat s vybudováním a údržbou velmi rozsáhlé údajové základny a dále s určitou nepřesností, která vyplývá z metodiky výpočtu a nepřesností zaváděných parametrů a roste úměrně se stupněm řízení. Zkušenosti z územních cvičení řídicích orgánů potvrzují, že např. vyhodnocení následků napadení na ústředně řízený průmysl na úrovni kraje může být odlišný od vyhodnocení, případně zjištění této skutečnosti v okresech. To je způsobeno tím, že kraj nemůže někdy zjistit všechny údaje, které ovlivní činnost jednotlivých průmyslových organizací, jako např. vliv poruch dodávky elektrické energie, plynu, užitkové a

pitné vody, nedostatek pracovních sil, dopravních prostředků apod. Může dojít k tomu, že vyšší stupeň řízení po výpočtu předpokládaných škod a ztrát bude počítat s výrobou průmyslové organizace, která sice nebyla bezprostředně zasažena, ale nemůže pracovat vlivem jiných poruch (i místně vzdálených).

V tomto období musíme realizovat systémový přístup, to znamená propojit prakticky činnost informačních podsystemů: Civilní obrany, soustavy sociálně ekonomických informací (tj. státní statistiky), národních výborů a dalších autonomních a účelových pracovních orgánů rad obrany v jeden systém. Každý článek jednotlivých informačních podsystemů bude zajišťovat informace ze svého oboru a celkovou informaci vytvářejí pracovní orgány rad obrany.

Předběžné vyhodnocení následků napadení na úrovni republik a federace, zpracovávané pro vrcholné orgány řízení, by mělo využívat vertikálních toků informací, které obsahují předběžné vyhodnocení následků napadení a přijatá opatření na nižších stupních řízení a dále horizontálních toků informací od příslušných republikových a federálních orgánů. Informace získané tímto způsobem budou vzájemně doplňovány a použity ke kontrole správnosti výpočtu.

Vertikálně by měly informace postupovat cestou rad obrany, Civilní obrany a statistických orgánů, přičemž informace po linii rad obrany a státní statistiky by měly být komplexní. Vertikální tok informací po linii resortů tím není vyloučen, bude diferencovaný podle důležitosti a možností příslušného resortu, ale z hlediska zabezpečení nebude u většiny z celostátního hlediska prioritní.

Současně by měly oba národní statistické úřady a Federální statistický úřad zabezpečit sběr sociálně ekonomických informací s předběžným vyhodnocením škod a ztrát v nejdůležitějších odvětvích národního hospodářství (po horizontální linii) od republikových a federálních orgánů řídících odvětví, a to: průmyslu, stavebnictví, zemědělství a nákupu zemědělských výrobků, železniční, silniční a potrubní doprava, provoz a správa komunikací, spoje, vnitřní obchod, místní hospodářství a výrobní družstva, zdravotnictví, obyvatelstvo.

Tyto informace budou dále při zpracování doplňovány a porovnávány s informacemi získanými z krajských statistických orgánů.

V souvislosti s tím je nutné, aby ministerstva a ústřední orgány připravovaly ve svých válečných informačních systémech i náhradní způsob vyhodnocování situace.

Za nejvýhodnější považují vytvoření potřebné databáze a automatizovaného způsobu předběžného vyhodnocování následků.

Využití výpočetní techniky v řízení národního hospodářství

Informace za branné pohotovosti státu budeme zabezpečovat dvěma způsoby: s využitím výpočetní techniky a ručně (s využitím prostředků malé mechanizace).

První způsob se postupně stává převažujícím a hlavním v řídicí a informační oblasti v době míru a s tím souvisejícím budováním automatizovaných systémů řízení (ASR) a automatizovaných informačních systémů (AIS). Druhý způsob je náhradní pro případ, že nebude možné využít výpočetní techniku.

Současný stav technické základny a jejího možného využití za branné pohotovosti státu se vyznačuje především těmito skutečnostmi:

— Na začátku roku 1983 bylo v ČSSR instalováno přibližně 1700 číslicových počítačů různých typů. Struktura výpočetní techniky včetně přenosových sy-

stémů není příznivá a z hlediska jejich integrace můžeme konstatovat, že dosažení potřebné kompatibility je funkcí času. Neustále vzrůstá podíl počítačů vyrobených v zemích socialistického společenství, který představuje přibližně 80 % všech počítačů.

- Výpočetní technika je umístěna v nechráněných objektech a je plně vystavena veškerým účinkům bojových prostředků.

- Rozmístění výpočetní techniky na území republiky je značně nerovnoměrné a je zkoncentrováno do největších měst ČSSR. (V tzv. prostorech Z a I. kategorie je přibližně 75 % všech číslicových počítačů.)

- Není důsledně uplatňován systém utajení dat o jejich ochraně.

- V současné době nemáme realizovaný ucelený technický systém pro řízení národního hospodářství pro mírové a válečné účely. ASŘ jsou zatím většinou budovány na samostatných výpočetních střediscích různého typu, která jsou v ojedinělých případech propojena zařízením pro přenos dat, s perspektivou na vytváření odvětvových sítí výpočetních středisek. Tato technická základna není (a ani z funkčního hlediska nemůže být) využita pro řízení válečné ekonomiky v současné době jako systém, protože svými parametry nevyhovuje.

Vývoj prostředků výpočetní techniky směřuje ke zvyšování jejich odolnosti a stability vůči okolním vlivům, tedy i způsobených válečnými událostmi. Technickou odolnost vůči zbraním hromadného ničení, která je ekonomicky značně nákladná, můžeme do značné míry nahradit vytvořením dostatečné sítě výpočetních středisek vzájemně propojených prostředky automatizovaného přenosu dat, která i v případě částečného narušení bude schopna zpracovat a dopravit informace na příslušná řídicí místa. Zabezpečení těchto informací vyžaduje technicky dokonalý, pružný systém sběru a přenosu dat na bázi teritoriální válečné sítě výpočetních středisek.

Pro válečné využití počítačových sítí v podmínkách našeho teritoria pro řízení válečné ekonomiky analyzujeme možnosti jednotlivých resortů z hlediska nejvýhodnější volby báze, na kterou budeme tyto sítě vytvářet.

Jednoznačně se ukazuje, že nemůžeme uvažovat s vytvořením nového zvláštního systému počítačových sítí, který bychom používali pouze pro potřeby obrany.

Z hlediska programového zabezpečení využívání výpočetní techniky pro řízení válečné ekonomiky a v informačních systémech předpokládáme její využití v okresním, krajském, odvětvovém i celostátním měřítku, především pro:

- pravděpodobné odhady možných škod na výrobních zařízeních, ztrát na životech, počty a lhůty prací jednotek Civilní obrany k prvořadým záchranným a likvidačním pracím, charakteristika chemického či biologického zamoření apod.,

- optimalizační, rebilanční, distribuční a jiné propočty k řízení válečné výroby, obnovy, změn v dodavatelsko-odběratelských vztazích buď v nenarušené výrobě nebo po napadení nepřítelem,

- evidenci pohybu pracovních sil apod.

Federální a republikové statistické úřady v současné době organizují rozvoj a vybudování sítě výpočetních středisek státní správy, jejichž mírovým úkolem je zabezpečovat zpracování základních informací, které jsou potřebné pro politické, hospodářské a státní řízení. Rozvoj této sítě je orientován na problematiku spojení informací z odvětvově řízeného hospodářství s informacemi o úze-

mí ve shodě s požadavky na uplatnění výpočetní techniky při řízení národního hospodářství za branné pohotovosti státu. Ve výpočetních střediscích Podniku výpočetní techniky, která jsou základem sítě středisek státní správy, vznikají federální, republikové a krajské databáze. Po vybudování budou mít aktualizované základní soubory informací, které můžeme využít pro hodnocení situace po nepřátelském napadení. Perspektivní možnost spojení centrálních databankových systémů s ASŘ národního hospodářství vytváří tak příznivou situaci pro řízení obrany ČSSR po linii rad obrany v době branné pohotovosti státu.

Intenzivní využití informací (vstupů) je nezbytně podmíněno zpracováním programů pro jejich využití a zvláště pak jednoznačným definováním výstupů z výpočetní techniky, které slouží jako podklad pro rozhodování a řízení národního hospodářství za branné pohotovosti státu na jednotlivých úrovních řízení. Definice a stanovení výstupů z výpočetní techniky jsou pro řízení ekonomiky průřadé.

V článku jsem se zaměřil jen na nejdůležitější otázky z oblasti válečného informačního systému. Ze soustavy sociálně ekonomických informací jsem věnoval pozornost činnosti válečného informačního systému za branné pohotovosti, předběžnému vyhodnocení následků napadení a některým otázkám využívání výpočetní techniky v řízení národního hospodářství. Cílem článků bylo seznámit čtenáře s problematikou řízení národního hospodářství za branné pohotovosti státu a podnítit diskusi k tomuto problému.

PRŮZKUM VE PROSPĚCH KOMPLEXNÍHO PALEBNÉHO NIČENÍ

Jedním ze základních předpokladů úspěšného komplexního palebného ničení (v dalším KPN) je včasné získání hodnotných zpráv o situaci, možnostech, pravděpodobném zámyslu nepřítele a zejména důležitých objektech (cílech). Na plnění tohoto úkolu se hlavně podílí průzkumné orgány všeho druhu na všech stupních velení.

Otázky průzkumu v zájmu KPN jsou v článku řešeny s důrazem na vojenský,

hloubkový, speciální, rádiový, radiotechnický, radiolokační a vzdušný průzkum (v dalším VPz, HPz, SPz, RPz, RTPz, RLPz, VzPz) a s přihlédnutím ke stupňům velení motostřelecké (tankové) divize (v dalším msd, td) a vševojskové armády (v dalším VŠA). Přitom je pozornost věnována hlavním druhům boje (útok, obrana) a jejich rozhodujícím údobím, v nichž nalézá KPN a průzkum v jeho prospěch největší uplatnění.

V útočné operaci a v útočném boji

Do zahájení operace (boje) bude základním zdrojem zpráv rozvinutý systém pozorování všech druhů průzkumu s širokým využíváním technických prostředků, dále pak síly a prostředky RPz, RTPz, RLPz a rovněž VzPz vedený z vlastní sestavy. Kromě toho budou zprávy pro zabezpečení palebného ničení přicházet od nadřazeného a podřazených štábů, od Pohraniční stráže (v 1. armádní útočné operaci) a od sousedů. Množství a druhy zasazených vlastních průzkumných orgánů budou značně omezeny, zvláště za útoku z chodu a při přípravě 1. armádní útočné operace. Na základě zkušeností ze cvičení bude VŠA jako celek schopna vlastními silami zjistit do zahájení operace pouze 25 % celkového počtu objektů palebného ničení. Tato skutečnost vyplývá jednak ze značně omezených možností použití sil a prostředků průzkumu do zahájení operace, jednak z toho, že většina objektů palebného ničení bude pohyblivá

a okamžik zahájení operace změní dosavadní prostory rozmístění.

Po zahájení a v průběhu útočné operace (boje) se procento zjištění cílů podstatně zvýší, jelikož použití průzkumných orgánů bude možné bez jakýchkoli omezení. VPz, RPz, RTPz, RLPz budou pokračovat v plnění úkolů, dojde k postupnému zasazování průzkumných orgánů HPz a SPz a VzPz rozšíří své působení do hloubky území nepřítele.

Podíl jednotlivých druhů průzkumu při získávání průzkumných zpráv může být tento (Sborník ZS GŠ č. 126. Zásady organizace a provádění operačního průzkumu, str. 224, Praha, MNO, 1982):

- VPz: 14 %,
- HPz, SPz: 17 %,
- RPz: 23 %,
- RTPz: 16 %,
- VzPz: 30 %.

Mezi rozhodující údobí útočné operace (útočného boje), které budou zabezpečo-

vány KPN patří průlom, zasazení OMS, zasazení druhého sledu, násilný přechod široké vodní překážky a odrážení protitankových (protitankových).

Při přípravě průlomu se v zájmu získání zpráv pro KPN budou angažovat zejména síly a prostředky VPz jednotek, útvarů a vševojskových svazků. Budou to hlavně tyto průzkumné orgány: pozorovatelé (P), PoH, BPzH, SPzH, popřípadě i PzO. Dále pak síly a prostředky RPz, RTPz, RLPz a některých druhů vojsk. Ostatní síly a prostředky průzkumu se budou na získání zpráv pro potřeby průlomu podílet nepřímo (např. síly a prostředky HPz a SPz, atd.).

Rozvinutí sil a prostředků průzkumu na úseku plánovaného průlomu musí být ukončeno s takovým předstihem, aby měly k dispozici nejméně 4–6 hodin denního světla. Tato doba musí zabezpečit sběr zpráv, rozbor a předání výsledků průzkumu a rovněž přijetí odpovídajících rozhodnutí pro palebné ničení.

Velice pečlivě je třeba zvážit otázku soustředění sil a prostředků průzkumu na úseku průlomu. Průzkum musí být totiž zabezpečen v celé šíři útočného pásma VŠA a msd (td), pouze s hlavním důrazem na úsek průlomu. Průzkum objektů na předním okraji obrany je třeba vést od samého počátku přípravy a vedení operace (boje) s využitím zpráv zvláště VPz, DPz, RPz, RTPz a VzPz, včetně vrtulníků. Důležité bude vedení VzPz, zejména vzdušného fotografování úseků průlomu s takovým předstihem, aby se letecké snímky dostaly k vojskům 4–5 hodin před zahájením palebné přípravy průlomu. (Sborník ZS GŠ č. 126. Zásady organizace a provádění operačního průzkumu, str. 225, Praha, MNO, 1982.)

V zájmu úspěšného KPN při průlomu organizovaném bez použití JZ je nezbytné s velkou přesností a velmi podrobně zjišťovat palebné prostředky nepřítelů a další objekty. Při tom značně narůstá význam DPz a VzPz. Průzkumné orgány VPz, HPz, SPz, VzPz a DPz musí trvale zjišťovat přesné souřadnice cílů [objektů], zvláště pak těch, které budou podléhat KPN.

Ze způsobů průzkumu bude nejfrekventovanější pozorování. K upřesnění palebného systému nepřítelů a rozmístění jeho palebných prostředků je vhodné organizovat a vést průzkum bojem. Značný význam bude mít rovněž fotografování, odposlouchávání a zaměřování rádiových a radiotechnických prostředků.

Potřeby KPN v zájmu průlomu budou na průzkumu vyžadovat přesnost, důslednost, preciznost a budou klást mnohem větší důraz než obvykle na nezbytnost centra-

lizovaného řízení a komplexního vedení průzkumu.

Zvláštností v činnosti **operační manévrovací skupiny** (v dalším OMS) budou mít vliv na organizaci a vedení průzkumu vůbec, tedy i na průzkum ve prospěch KPN. Charakteristickou zvláštností průzkumu k zabezpečení činnosti OMS je postupné soustřeďování úsilí na zjišťování objektů pro úder OMS a nepřetržité přeskupování průzkumných orgánů k plnění různorodých úkolů v co nejkratších lhůtách. Ráz činnosti OMS předpokládá podstatné zvýšení tempa a zkrácení lhůt vedení průzkumu. To vyžaduje vybavení průzkumných orgánů vysoce pohyblivou bojovou technikou a soudobými technickými prostředky průzkumu i moderními prostředky spojení a velení.

Charakteristickou zvláštností plnění průzkumných úkolů do zasazení OMS bude nutnost vyslat nové průzkumné orgány a upřesnit úkoly již v týlu nepřítelů působícím orgánům do prostoru budoucí činnosti OMS. Na získání zpráv ve prospěch zasazení OMS se podílejí hlavně síly a prostředky průzkumu VŠA a některých msd (td) prvního sledu. Může to být několik průzkumných skupin speciálního určení (v dalším PzS SU), průzkumné orgány RPz KV a RTPz VzPz (bpzlt). Z orgánů divizí prvního sledu to mohou být v závislosti na situaci PzS, PzO, SPzH, orgány RPz VKV a RTPz atd. Po zasazení OMS sehrává zvláštní úlohu VzPz, který plní úkoly k upřesnění situace v pásmu přibližování OMS do určených prostorů a 20–30 minut před začátkem jejího rozvinování provádí doplňkový průzkum objektů určených k ničení. (Sborník ZS GŠ č. 126. Zásady organizace a provádění operačního průzkumu, str. 211, Praha, MNO, 1982.) K vedení průzkumu jsou využívány všechny organické síly a prostředky průzkumu msd (td) zasazené jako OMS. Činnost orgánů vojskového průzkumu (PzO, SPzH, atd.) bude zaměřena na splnění úkolů k zabezpečení rychlého vyjití OMS do stanovených prostorů bojové činnosti a k upřesnění rozmístění a stavu určených objektů průzkumu. Mimo to i po zasazení OMS lze využít některé průzkumné orgány VŠA. Často musí být rovněž zabezpečena těsná součinnost průzkumných orgánů zasazených v sestavě nepřítelů se vzdušnými výsadky, které působí ve prospěch činnosti OMS.

Při činnosti uváděných průzkumných orgánů mohou být použity všechny odpovídající způsoby získávání zpráv s hlavní pozorností na pozorování, přepady a s možností využití i bojové činnosti jednotek OMS.

Zvláštnosti KPN ve prospěch činnosti OMS vyžadují od průzkumu, aby byl schopen velmi pohotově a rychle získat zprávy z určitého prostoru, v určitých údobích plnění úkolů OMS a velmi rychle reagovat na všechny změny. Půjde v tomto směru hlavně o prostor a dobu zasazení OMS a ničení důležitých objektů nepřítele v průběhu plnění úkolů.

Na úspěšné **zasazení druhého sledu** bude mít KPN a tedy i průzkum v jeho zájmu značný vliv. Na získání zpráv se budou podílet některé průzkumné orgány VŠA, divizí 1. sledu a zasazované (zasazovaných) divize (divizí).

Podle konkrétní situace se z orgánů VŠA mohou angažovat síly a prostředky SPz, RPz, RTPz a VzPz. U divize (divizí) působící (působících) v prostoru zasazení nebo v jeho blízkosti to mohou být průzkumné orgány VPz (BPzH, PoH, SPzH, PzO), RPz VKV, RTPz a HPz. U msd (td) zasazované do 1. sledu to budou všechny organické síly a prostředky průzkumu, avšak postupně s respektováním zásad utajování. Do zasazení 2. sledu mohou být některé průzkumné orgány působící ve vlastní sestavě předšunuty do prostoru zasazení. Jde o některé PoH, SPzH, případně PzO, orgány RPz a RTPz. Tato činnost však musí být předem schválena nadřízeným zpravodajským orgánem a dohodena se ZN divizí v dotyku. Po zasazení druhého sledu je průzkum jeho organickými silami a prostředky veden bez jakéhokoli omezení. To znamená, že orgány VPz, RPz, RTPz pokračují v plnění úkolů, zasazují se další orgány VPz, dochází k zasazení průzkumných orgánů HPz, atd. Mnohdy je třeba přijímat velmi pohotově a včasná opatření v oblasti průzkumu, zvláště v těch případech, kdy dochází k zasazení 2. sledu VŠA nebo jeho části již v průběhu prvního dne operace (např. v 1. armádní útočné operaci).

Mezi základní způsoby získávání zpráv bude patřit pozorování, odposlouchávání a zaměřování rádiových a radiotechnických prostředků a další způsoby s využitím technických prostředků průzkumu.

Z toho vyplývá, že průzkum ve prospěch KPN při zasazení 2. sledu VŠA je značně složitý, získání a zpracování zpráv o cílech a objektech nepřítele bude vyžadovat velmi úzkou koordinaci na různých stupních velení, dokonale sladěnou činnost, rychlost při pronikání zpráv a pohotovost při jejich využívání ve prospěch KPN.

Organizace a vedení průzkumu **při násilném přechodu široké vodní překážky** bude velmi složitá a náročná. Při vedení útočných operací a bojů na středoevrop-

ském válečnickém dojde k překonávání úzkých vodních toků 1–2X denně a středních vodních toků 1X za 2 až 3 dny. Tato skutečnost značně ovlivní činnost průzkumných orgánů VPz působících v sestavě nepřítele. BPzH praporů, SPzH a PzO pluků a divizí musí být na tuto činnost dokonale a všestranně připraveny i materiálně zabezpečeny.

Průzkum v zájmu KPN při násilném přechodu vodní překážky bude záviset na situaci nepřítele a způsobu násilného přechodu. Při překonávání vodního toku z chodu musí být nezbytné zprávy o cílech a objektech nepřítele získány do příchodu vojsk k vodní překážce. K tomu je třeba s dostatečným časovým předstihem zasadit na protilehlý břeh PzS SU a PzS, vyslat včas PzO a SPzH divizí a pluků a BPzH praporů. Mimo to na stupni VŠA i msd (td) musí být na nadřízený štáb již při organizaci útoku předloženy požadavky na vzdušné fotografování vodní překážky a její obrany.

Při násilném přechodu vodního toku s plánovitou přípravou se průzkum organizuje a vede jako za útoku z přímého dotyku s nepřítelem. V tomto případě bude průzkum nepřítele a vodní překážky mnohem důkladnější a podrobnější. Jeho vedení a zabezpečení musí být věnována zvýšená pozornost. Po zahájení násilného přechodu využívají PzO a SPzH výsledků jaderných úderů, úderů letectva, paleb dělostřelectva a jiných palebných prostředků a současně s 1. sledy útvarů, které se přepravují na protilehlý břeh, pronikají do boků a týlu nepřátelských jednotek a získávají zprávy o palebných prostředcích, obranných zařízeních, zátarasech, zálohách apod.

Průzkumné orgány působící v sestavě nepřítele (PzS SU, PzS, PzO, SPzH) musí být připraveny k navázání styku a součinnosti s předšunutými odřady a vzdušnými výsady vyslanými na řeku, popřípadě i s OMS.

Zasazené průzkumné orgány budou při své činnosti využívat všech dostupných způsobů průzkumu. Pro získávání zpráv v zájmu KPN bude mít zvláštní význam pozorování a využívání technických prostředků průzkumu.

Lze říci, že široká vodní překážka bude maximálně ztěžovat vedení průzkumu ve prospěch KPN. Průzkumné orgány VŠA a msd (td) prvního sledu musí pohotově a včas získat hodnověrné zprávy o situaci nepřítele, jeho palebných prostředcích a dalších objektech pro KPN jak před vodním tokem, tak i na něm a za ním.

Ničení protitúrného nepřátelského uskupení bude patřit mezi jednu z nej-

důležitějších etap útočné operace. Stejně jako v předchozích etapách bude mít rovněž v tomto případě průzkum své nezastupitelné místo. Sledování druhých sledů a záloh nepřítelů a včasné zjištění zámyslu jejich použití se řadí mezi hlavní úkoly průzkumu v průběhu vedení útočné operace a útočného boje. Na jeho plnění se budou podílet síly a prostředky průzkumu VŠA a některých divizí prvního sledu. Na stupni VŠA to budou některé PzS SU, průzkumné orgány RPz KV, RTPz a VzPz. Na stupni msd (td) to mohou být PzS, orgány VPz (hlavně PzO a SPzH divizí a pluků), RPz VKV a RTPz. Vedle toho je nutné plně využívat výsledků činnosti průzkumných orgánů podřízených a nadřízeného stupně velení. Pouze koordinací a součinností různých druhů průzkumu a způsobů získávání zpráv lze získat dostatek hodnověrných zpráv a dosáhnout reálného hodnocení situace a možností nepřítelů.

Ze způsobů vedení průzkumu bude nutné, aby jednotlivé průzkumné orgány využívaly ty optimální a zároveň nejpresnější-

ší zprávy, aby byl získán dostatek podkladů pro vlastní jaderné a ostatní palebné údery. Hlavním způsobem získávání zpráv bude — stejně jako ve všech předchozích obdobích — pozorování ať již přímé, nebo zprostředkované s využitím různých technických prostředků.

Získání včasných a hodnověrných zpráv o protiúderném uskupení nepřítelů v zájmu jeho KPN bude vyžadovat velmi rychlou centralizaci sil a prostředků průzkumu všeho druhu v určitém vymezeném prostoru, využití všech způsobů získávání zpráv a velmi těsnou součinnost ve vedení průzkumu a v hlášení jeho výsledků.

V tomto i ve všech předchozích obdobích je třeba přijímat reálná a velmi konkrétní opatření již při organizaci průzkumu i při jeho vedení k zajištění bezpečnosti průzkumných orgánů před jadernými a ostatními palebnými údery vlastních vojsk. Jde o armádní PzS SU, divizní PzS, PzO a SPzH, plukovní PzO a SPzH, popřípadě praporeční BPzH. Přinejmenším musí být stanoveny a také včas vyslány signály k vyvedení těchto průzkumných orgánů z ohrožených prostorů.

V obranné operaci a v obranném boji budou k vedení průzkumu využitelné stejné síly a prostředky jako v útočné operaci (v útočném boji). Vzhledem k charakteru objektů průzkumu (cílů) budou však podmínky organizace a vedení průzkumu do značné míry složitější. Získávání zpráv pro KPN bude ztíženo množstvím a pohyblivostí cílů. Organizace a vedení průzkumu budou závislé na způsobu přechodu VŠA a msd (td) do obrany, na úloze a místě msd (td) v operační sestavě VŠA. V podmínkách přechodu do obrany v dotyku s nepřítelem a u msd (td) prvního sledu VŠA bude možné využívat k získávání zpráv všechny síly a prostředky průzkumu daného stupně velení bez omezení. Při přechodu do obrany mimo dotyk s nepřítelem a u td (msd) druhého sledu VŠA bude použitelný organický sil a prostředků průzkumu omezeno a k jejich nasazení bude docházet postupně. Z toho vyplývá, že v prvním případě budou podklady pro KPN získávány rychleji a budou úplnější než ve druhé variantě.

Bez ohledu na uváděné možnosti bude mít největší uplatnění KPN a tedy i průzkum v jeho prospěch při odrážení nepřátelského útoku (agrese) a při vedení vlastních protiúderů (protiztečí). Proto bude v dalším věnována pozornost těmto důležitým obdobím obranné operace (obránného boje).

V zájmu **odrážení nepřátelského útoku** musí být průzkum veden již na dalekých přístupech k obraně. Na plnění tohoto úkolu se budou podílet síly a prostředky průzkumu VŠA, jejichž dosah činí 300 i více km. Zároveň bude možné využívat zpráv SPz, RPz, RTPz a VzPz frontu. Do procesu získávání zpráv se budou postupně zapojovat síly a prostředky průzkumu msd (td) prvního sledu VŠA. Půjde o VPz (PzO, SPzH, BPzH) HPz, RPz, VKV a RTPz. Dosah divizního průzkumu může činit až 100 km. K zjištění cílů a jejich neustálému upřesňování pro potřeby KPN bude sloužit hlavně celý systém pozorování tvořený pozorovateli jednotek, PoH praporů, pluků a divizí, pozorovacími orgány druhých vojsk a speciálních vojsk (zvláště RVD) a veliteli na místech velení všech stupňů.

Zvláštní místo v KPN bude mít palebná protipříprava, o jejímž úspěchu bude do značné míry rozhodovat výsledek průzkumu. Půjde nejen o zjištění, ale i trvalé sledování a upřesňování objektů průzkumu, z nichž převážná většina bude zároveň tvořit objekty pro KPN.

Ze způsobů získávání zpráv bude mít jednoznačně prvořadou úlohu pozorování doplňované v noci nasloucháním. Mimo to budou mít svůj význam rovněž další způsoby, např. výpady, léčky, odposlouchávání a zaměřování rádiových a radiotechnických prostředků atd.

Průzkum ve prospěch KPN při odrážení nepřátelského útoku bude veden před celým obranným pásmem VŠA a msd (td) a do celé hloubky bojové sestavy nepřítel. Hlavní pozornost však musí být věnována úsekům a směrům předpokládaného hlavního úderu nepřítel do hloubky jeho divizí prvního sledu. Tam také musí být intenzita opatření přijímaných k získávání zpráv největší.

Vedení protiúderu (protizteče) patří mezi nejdůležitější a rozhodující údobí obranné operace (obránného boje). Jde v podstatě o útok s omezeným cílem, takže řada opatření při organizaci a vedení průzkumu bude stejná nebo podobná, jako za útoku.

Na získání zpráv ve prospěch KPN při armádním protiúderu se budou podílet některé síly a prostředky průzkumu VŠA a všechny průzkumné orgány divize (divizí) zasazované (zasazovaných) do protiúderu. Analogicky budou zprávy v zájmu divizní protizteče získávat některé síly a prostředky průzkumu msd (td) a všechny průzkumné orgány pluku druhého sledu, který protizteč vede.

Určitou zvláštností v organizaci a vedení průzkumu bude ta skutečnost, že jak

druhý sled VŠA, tak i druhý sled msd (td) musí být připraven k získávání zpráv v několika diametrálně odlišných variantách (protiúder nebo protizteč, obrana v hloubce, vystřídání nebo doplnění vojsk prvního sledu apod.).

V používaných způsobech získávání zpráv jednotlivými průzkumnými orgány bude opět převládat pozorování. Dále pak to budou stejné způsoby jako v útočném boji.

Hlavní úsilí průzkumu v zájmu KPN při protiúderu (protizteči) musí být soustředěno na směr hlavního úderu a prostory možného přisunu druhých sledů a záloh nepřítel.

Stejně jako v útočné operaci (útočném boji) — a možná ještě více — bude třeba věnovat pozornost zajištění bezpečnosti průzkumných orgánů působících v sestavě nepřítel. Vzhledem k charakteru činnosti nepřítel, jeho převaze, aktivitě a možným — byť dočasným — úspěchům musí být rovněž řešeno zabezpečení průzkumných orgánů, které plní úkol ve vlastní sestavě, zvláště před jadernými a ostatními palebnými údery nepřítel.

Potřeby KPN vyžadují aktivní, nepřetržitý a vysoce účinný průzkum, který musí být centralizovaně řízen a komplexně veden na všech zainteresovaných stupních velení. Vzhledem ke značnému množství objektů (cílů) pro KPN musí být vedle organických sil a prostředků průzkumu (průzkumných orgánů) VPz, HPz, SPz, RPz, RTPz, RLPz, VzPz využívány zprávy od průzkumných orgánů druhů vojsk a speciálních vojsk (zvláště dělo-

střeleckého průzkumu), dále pak zprávy od podřízených a nadřízeného stupně velení a sousedů. Vedle toho bude nezbytné na nejnižších stupních velení (do praporu včetně) vhodným způsobem používat předurčené bojové jednotky k plnění úkolů průzkumu v zájmu KPN. Náročné úkoly v této oblasti lze splnit pouze vysoce promyšleným a koordinovaným přístupem při organizaci a vedení průzkumu.

ZVLÁŠTNOSTI POUŽITÍ RVD V OPERACÍCH SVAZU SPOJENECKÉHO SLOŽENÍ

Efektivní vedení soudobých operací je (mimo jiné) závislé na dovedném použití sil a prostředků soustředěných na vybraných směrech k vytvoření potřebné převahy v RVD s cílem vybojování a udržení jaderné a palebné převahy nad nepřítelem na nezbytně potřebnou dobu.

Kromě organických prostředků RVD, uskupených v sestavě spojeneckého svazu, bude obvykle nezbytné využít i síly a prostředky, jejichž zasazení se předpokládá až v průběhu vedení operace, nebo dočasně jsou v pásmu operačního svazu spojeneckého složení a mohou být k plnění úkolů přibrány s časovým omezením.

Rízení RVD uskupení vojsk spojeneckého složení musí vytvářet optimální podmínky pro jaderné a palebné ničení nepřítele.

Integrovaným prvkem řízení je plánování a příprava operačního a bojového použití RVD spojeneckého složení, a to ve všech fázích bojové činnosti. V průběhu tohoto procesu je třeba uplatnit společné rysy RVD jednotlivých národních armád a současně cílevědomě překonat jejich odlišnosti ve prospěch splnění stanovených úkolů.

Ke společným rysům, které usnadňují úspěšné plnění všech rozhodujících úkolů při použití RVD spojeneckého složení, patří:

— v podstatě shodná organizační struktura raketového vojska a jeho jednotné začlenění,

— obdobné metody a způsoby přípravy velitelů a štábů RVD,

— jednotné chápání principů a zásad organizace jaderného a palebného ničení nepřítele.

Zvláštnosti RVD jednotlivých národních armád jsou dány:

— organizační strukturou dělostřelectva a tím jeho bojovými možnostmi,

— výzbrojí, technickým vybavením a rozdílnou úrovní přípravy vojsk,

— počty a složením štábů RVD, jejich profesionální úrovni, metodikou práce a postavením v rámci vševojskových štábů,

— zvyklostmi ve zpracování a vedení bojové dokumentace,

— zvláštnostmi v oblasti řízení RVD a v používaných technických prostředcích,

— rozdíly v týlovém, technickém a materiálním zabezpečení,

— jazykovými odlišnostmi a národními tradicemi.

Tyto zvláštnosti vyžadují, aby byly předešle stanoveny a rozděleny funkční povinnosti a vzájemné vztahy mezi orgány řízení operačního svazu a orgány příslušné národní armády, které do jeho sestavy vstupují.

Raketové vojsko svazu spojeneckého složení

Zavedení raketových jaderných zbraní vedlo k podstatnému zvýšení bojových potenciálů operačních svazů, výrazným způsobem zvětšilo hloubku ničení, mohut-

nost účinku, což vyvolává možnost současného působení do celé hloubky operační sestavy. Palebný systém se tím stal rozhodujícím činitelem ničení nepřítele

v operacích. Tuto úlohu může úspěšně plnit jen za předpokladu přesné koordinace činnosti všech prostředků raketového vojska, jehož postavení v palebném systému je rozhodující.

K efektivnímu využívání společného úsilí raketového vojska je proto nutné dokonale sladit plány společné činnosti a upřesňovat je v průběhu vedení operace. Při centralizovaném řízení je třeba přijmout potřebná opatření k rychlému a utajenému pronikání nařízení, povelů a signálů ze štábů různých stupňů velení až k vykonavatelům sladěnou práci prostředků přenosu informací různých národních armád, s využitím formalizované dokumentace a kódových tabulek.

Limitující podmínkou efektivního vedení hromadných a skupinových úderů raketového vojska svazu spojeneckého složení jsou jednotné zásady a opatření k jeho plánování, přípravě a vedení. Jsou v podstatě respektováním společně přijatých principů použití raketového vojska v operaci.

K opatřením, která částečně omezují negativní vlivy specifických rysů raketového vojska národních armád, patří výměna styčných (operačních) skupin mezi příslušnými štáby národních armád, nebo zařazení jednotlivých směrůvých důstojníků štábu RVD spojeneckého svazu (svazku) přímo do skupiny směrůvých důstojníků nadřízeného štábu.

Při plánování operací a boje je třeba respektovat zásadu, že podklady k vedení raketových úderů budou předány příslušným bojovým nařízením nebo technickými prostředky přenosu informací cestou styčné skupiny nejdříve do štábu národní armády, která je rozpracované předá podřízeným svazkům a útvarům.

V případě nebezpečí z prodlení, kdy faktor času je rozhodující, tento několikanásobný způsob řízení neúměrně prodlužuje čas k předání nařízení, signálů a výkonných povelů pro přípravu a vedení raketových úderů. Tato skutečnost vyžaduje centralizovat řízení raketových úderů příslušným stupněm s přímým předáním výkonných povelů vykonavatelům řídicím štábem s využitím všech dostupných prostředků přenosu informací.

Úkol můžeme realizovat několika způsoby:

1. Včleněním jiného národního raketového svazu (útvaru) do sítě centrálního řízení palby svazu. Nebude-li použito k velení jednotného služebního jazyka (ruštiny), pak je nezbytné zdvojit obsluhu pojiček u raketového svazu — útvaru ob-

sazením pojiček obsluhami z počtu řídicího štábu. Štáby národních svazů (svazků) i jim přidělené styčné skupiny získávají tak informaci odposlechem sítě řízení a kontrolují včasnost a správnost plnění úkolů podřízenými.

2. Vyčleněním a vstupem příslušných spojovacích prostředků řídicího štábu do odpovídajících rádiových sítí pro velení raketovému vojsku národní armády. Zde je nezbytné, aby vstup národní sítě velení řídil a kontroloval orgán styčné (operační) skupiny národní armády. Toto opatření bude realizováno v případě, kdy operační skupina není vybavena dostatečně spojovacími prostředky.

3. Využitím utajeného spojení nebo kanálu ZAS.

4. V podmínkách ČSLA využitím poloautomatizovaného zařízení pro přenos informací; vydělením volné soupravy pro spojenecký svaz (svazek).

Při využití kterékoliv z variant (či jejich kombinace) je nutné včas řešit problémy, které mohou vyplynout z různorodosti spojovací techniky (typ, technické parametry, provozní možnosti), jazykových znalostí obsluh stanic, provozních řádů, rozdílnosti pracovních podmínek, popř. odborné dokumentace řídicích spojovacích orgánů příslušné národní armády.

Zvláštní význam při velení raketovému vojsku svazu spojeneckého složení má předávání (potvrzování) povelů a signálů pro přípravu, vedení a kontrolu raketových úderů po otevřených přenosových trasách. V současné době jsou v některých národních armádách autonomní systémy, což nedovoluje předání povelu řídicího štábu svazu přímo vykonavatelům. Vzhledem ke skutečnosti, že se tyto systémy obsahem i formou liší, musí příslušné národní velení nebo styčná skupina transformovat povel do vlastního systému.

Praxe potvrzuje, že nejvhodnějším způsobem předávání opakovaných informací tohoto druhu je forma číselného kódu, který umožňuje poměrně rychlou manipulaci a při dodržení zásady zpětného potvrzování — minimální výskyt chyb. Proto bude třeba vypracovat jednotný povelový systém. To je možné bez zvláštních potíží formou speciální kódové tabulky.

Kódová tabulka dovoluje přímo přechod na poloautomatizované zařízení pro přenos informací a též přechod ze zařízení přenosu informací do polního automatizovaného systému velení vojskům.

Vzhledem k významu raketového vojska v operaci musí náčelník RVD a jeho

štáb (který velí svazu spojeneckého složení) věnovat mimořádnou pozornost kontrole a pomoci u svazků a útvarů raketového vojska, přibíraných ke společnému

plnění úkolů. Zvláštní pozornost musí věnovat těm opatřením, která vedou k překonání zvláštností v raketovém vojsku národní armády.

Dělostřelectvo svazu spojeneckého složení

Dělostřelectvo zůstává v soudobých podmínkách vedení bojové činnosti i nadále jedním z hlavních prostředků palebného ničení nepřítele, zvláště pak při vedení operací bez použití jaderných zbraní. Významný nárůst možností dělostřelectva při palebném ničení nepřítele je mění v činitele operačního významu.

V současných operacích mohou uskupení dělostřelectva svazu tvořit dělostřelecké svazky a útvary různých národních armád. Jedné armádě může být přiděleno dělostřelectvo druhé armády, nebo do pásma jedné armády může být dělostřelectvo druhé armády přibíráno k plnění určitého operačního úkolu. Štáb svazu, ke kterému se spojenecké dělostřelectvo přiděluje či přibírá, je povinen organizovat v součinnosti s národním velením bojové použití tohoto dělostřelectva. Své zvláštnosti bude mít i řízení palby společně působícího dělostřelectva různých národních armád.

Zkušenosti ze spojeneckých cvičení ukazují, že je třeba zdokonalit řízení dělostřelectva svazu spojeneckého složení s cílem jeho efektivního použití při řešení úkolů, spojených s vybojováním a udržetím palebné převahy nad nepřítelem na rozhodujících operačních směrech.

Uskupení dělostřelectva ze svazků a útvarů různých národních armád bude tvořeno nejčastěji v těchto případech:

- svazu jedné armády může být jako posilové přiděleno dělostřelectvo jiné národní armády,

- do pásma svazu jedné armády může být přibíráno dělostřelectvo jiné národní armády k plnění důležitých operačních úkolů,

- jadernými údery vyřazené dělostřelectvo jedné armády může být dočasně nahrazeno dělostřelectvem jiné národní armády.

V těchto případech při uskupování dělostřelectva je výhodné, aby jednotlivé dělostřelecké skupiny (podskupiny) tvořily dělostřelectvo jedné národní armády. Bude tedy vhodné respektovat zásadu, aby dělostřelectvo národní armády nebylo dále rozdělováno než do divizních dělostřeleckých skupin nebo podskupin armádní dělostřelecké skupiny či armádní raketometné skupiny, a to i v případech, že v takto vytvořených palebných celcích

bude zastoupeno více ráží a druhů zbraňových kompletů.

Výhody tohoto řešení vycházejí především z otázek velení, ale i z přípravy a realizace manévru, zásobování municí a ostatního materiálně technického zabezpečení.

Zkušenosti ze cvičení jednoznačně ukazují skutečnost, že čím menší jsou organizační části národní armády, tím více se negativně projevují důsledky jejich zvláštností. Při konkrétním uskupování dělostřelectva je třeba zvažovat skutečnosti tak, aby bylo dosaženo optimálního palebného působení při ničení nepřítele.

Bojovou činnost dělostřelectva jiné armády plánuje a organizuje (v součinnosti s národním velením) štáb RVD toho svazu, k němuž se dělostřelectvo přiděluje nebo přibírá, a to podle zásad a norem platných v armádě, jejíž štáb velí spojeneckému svazu.

Začlenění dělostřelectva jiné národní armády probíhá v podstatě ve dvou obdobích:

- vlastní převzetí příslušného svazku — útvaru dělostřelectva jiné armády,
- vytváření podmínek pro jeho zařazení do bojové sestavy a splnění stanovených úkolů.

Při převzetí bude nutné navázat styk se štábem RVD příslušného národního svazu (svazku) a jde-li o samostatný celek, zabezpečit jeho komisionální převzetí, o čemž se pořídí protokol.

Významnou úlohu zde bude hrát seznámení se s organizační strukturou, výzbrojí, palebnými možnostmi, zabezpečením a celkovou připraveností útvarů a jednotek, což ovlivní jeho další využití. V procesu převzetí i za přesunu do prostoru předpokládaného zasazení je nezbytné poskytnout veliteli a štábu posilového svazku — útvaru jiné armády všechny dostupné informace o situaci a úkolu i podmínkách jeho plnění.

Povinností styčné skupiny (přejímací komise) je udržovat stále spojení s vlastním velitelem a štábem a průběžně je informovat o situaci a přijatých opatřeních.

Štáb RVD svazu velícího spojeneckému uskupení, v součinnosti s národním velením, organizuje vyvedení dělostřelectva do bojové sestavy, plánuje a řídí jeho

palbu včetně kontroly výchozích podkladů. Dále určuje způsob a rozsah doplnění spotřebované munice, stanoví způsob a lhůty návratu k vlastním vojskům po splnění úkolů.

V dalším tento štáb vydává nařízení pro organizaci balistické, technické, topograficko-geodetické a povětrnostní přípravy a v součinnosti s vševojskovým štábem pro ostatní druhy zabezpečení bojové činnosti.

Tato opatření si přidělené dělostřelectvo zpravidla realizuje svými silami a prostředky.

U příbraného dělostřelectva se tato opatření realizují jen v nezbytném rozsahu pro splnění úkolů, za řízení velícího štábu RVD, s využitím útvarů a svazků dělostřelectva v dotyku a prostředků příbraného dělostřelectva.

Bude-li dostatek času k přípravě bojové činnosti, bude vhodné na všech stupních organizovat odbornou součinnost RVD, návky na mapách, plastických stolech a v terénu k rozhodujícím otázkám společně plněných úkolů. Tím podstatně eliminovat případné důsledky zvláštností národních armád.

Z hlediska řízení palby dělostřelectva svazu spojeneckého složení je třeba zvlášť řešit otázky centralizace — decentralizace a stanovení palebných úkolů dělostřelectvu jiné armády.

Je-li hlavním důvodem k vytváření uskupení dělostřelectva spojeneckého složení jeho soustředění na vybraných směrech k vybojování a udržení palebné převahy, pak můžeme předpokládat, že hlavní metodou velení bude přísná centralizace na operačním stupni. To vyvolává potřebu většího počtu podskupin u armádní dělostřelecké (raketometné) skupiny.

Řízení palby dělostřelectva svazu spojeneckého složení se obvykle uskutečňuje z pohyblivého místa velení svazu (svazku) na směru hlavního úderu. Společně

nebo poblíž se umísťují i příslušná velitelsko-pozorovací stanoviště velitelů přidělených dělostřeleckých skupin. Spolu s nimi je nezbytné rozmístit i orgány velení a řízení příbraného dělostřelectva jiné národní armády. Řízení palby se uskutečňuje v souladu s rozhodnutím vševojskového velitele, cestou příslušného náčelníka RVD, a to osobním stykem nebo na pojičkách. Spojení se organizuje na stejných principech jako velení raketovému vojsku (rozebrané v předchozí stati). Tímto způsobem jsou předávány povely pro přípravu, zahájení, přenos a zastavení palby, při důsledném respektování jednotlivých norem spotřeby střeliva k dosažení potřebné hustoty palby v jednotlivých obdobích palebného ničení nepřítelů.

Dočasná decentralizace řízení palby bude nutná v případě, bude-li dělostřelectvo jiné národní armády přiděleno jako posilové. V tomto případě je nezbytné začlenění velitelů (představitelů) přiděleného dělostřelectva jiné národní armády do soustavy pohyblivých míst velení nebo velitelsko-pozorovacích stanovišť vševojskových velitelů, aby mohl být udržován bezprostřední styk při řízení palby. Podle stejných principů bude organizováno řízení palby dělostřelectva, kterému byla změněna podřízenost na nezbytnou dobu k úhradě ztrát po jaderných úderech.

Vzhledem k uvedenému je zřejmé, že řízení palby spojeneckého uskupení dělostřelectva klade vyšší nároky. Je proto nezbytné v tomto smyslu pro splnění těchto úkolů připravovat zvlášť velitele a štáby dělostřeleckých divízi a kanónových brigád (pluků) národních armád.

V soudobých podmínkách při organizaci komplexního palebného ničení v rámci plnění jednotlivých operačních úkolů počítáme se zvýšenou potřebou střeliva, a proto budeme zvažovat možnost doplňování munice u dělostřelectva jiných armád silami a prostředky svazu, velícího spojeneckému uskupení.

Zvláštnosti velení a součinnosti RVD svazu spojeneckého složení

Charakteristickým rysem pro orgány velení v soudobé válce bude rostoucí okruh funkcí v oblasti velení, zkracování doby na jejich realizaci, značný tok a rozsah informací, jejich rychlé stárnutí a v řadě případů do mezních stavů vyhrcoená situace. Tyto skutečnosti kladou podstatně vyšší požadavky na operativnost velení, jeho spolehlivost, odbornou přípravu orgánů velení RVD a jejich profesionální kvality.

Řešení vyžadují zvlášť otázky velení a součinnosti RVD svazu spojeneckého slo-

žení z hlediska využití národních orgánů, sjednocení forem a metod velení a ujasnění vzájemných vztahů v RVD spojeneckého složení.

Závažným problémem velení RVD svazu spojeneckého složení je otázka efektivního využití celé struktury národního velení. Změna operační podřízenosti svazu spojeneckého složení nesmí v žádném případě nahrazovat národní velení a zbavovat je tím samostatnosti a také odpovědnosti při přípravě, řízení a všestranném zabezpečení vlastních vojsk v rámci přijatého

rozhodnutí pro operaci velitelem spojeneckého svazu. Výjimku tvoří centralizace řízení raketových úderů a palby dělostřelecká, kdy úkoly pronikají k vykonavatelům prostřednictvím prostředků přenosu informací přímo, bez zásahu mezistupňů velení.

Proto je třeba do procesu plánování a organizace bojového použití RVD národního svazu (svazku) od samotného počátku zapojit náčelníka a štáb RVD daného národního svazu (svazku), i když tím v podstatě vzniká stav dvojí podřízenosti — spojeneckému operativnímu velení a nadřízenému národnímu orgánu velení. S tímto stavem musí štáb RVD svazu spojeneckého složení trvale počítat a jeho eventuální důsledky citlivě eliminovat.

Do doby zavedení poloautomatizovaného systému přenosu informací a v dalším automatizovaného systému velení vojskům, sehrávají stále rozhodující roli při velení RVD spojeneckého svazu (svazku, útvaru) styčné (operační) skupiny.

Při vysílání styčné skupiny ke spojeneckému svazu RVD je třeba do skupiny začlenit asi 5–6 důstojníků, z toho: politického pracovníka, 1–2 důstojníky RVD, důstojníka spojovacího vojska, šifrové služby a týlu, popř. podle potřeby další. Přitom při plnění úkolu je třeba si uvědomit, že počty štábu RVD na jednotlivých stupních velení jsou omezené, což vyžaduje při větším počtu vytvářených skupin individuální přístup k jejich složení z hlediska využití kvalifikovaných důstojníků RVD i mimo vlastní štáb.

Metodiky práce náčelníků (velitelů) a štábů RVD budou svým obsahem v dílčích otázkách odlišné, neboť musí respektovat vlastní organizační strukturu štábu, jeho odborné kvality, složení podřízených vojsk RVD, vybavení technikou, národní tradice apod.

Některé otázky zabezpečení bojové činnosti RVD spojeneckého složení

Při řešení těchto problémů je nutné sladit zvláště otázky zabezpečení úderů a palby s důrazem na řízení dělostřeleckého průzkumu, topograficko-geodetického připojení, povětrnostního zabezpečení, zejména budování bojové sestavy a zabezpečení municí.

Z hlediska jednotného řízení dělostřeleckého průzkumu je třeba trvale mezi národními armádami (při vzájemné součinnosti) především podrobně řešit stanovení pásme (prostorů) odpovědnosti svazů (svazků) za vedení průzkumu; vzájemné sladění prostorů rozvinutí a směrů činnosti sil a prostředků průzkumu jednotlivých národních armád; rozdě-

K tomu, aby mohl štáb RVD svazu spojeneckého složení realizovat alespoň v rozhodujících otázkách jednotnou metodiku práce, musí tyto zvláštnosti znát, mít ujednocenou operačně taktickou terminologii, organizovat spolehlivé spojení a včas vybavit štáby RVD národních armád mapami a nezbytnými pomůckami pro velení.

Metodiku práce výrazně ovlivní rozdílné vybavení štábů RVD národních armád prostředky automatizace a výpočetní techniky i jejich případná možnost vzájemného propojení. Proto bude nezbytné z hlediska současných i perspektivních potřeb v maximální míře sjednocovat pracovní algoritmy, které umožňují efektivní využití současně výpočetní a automatizační techniky, a tím vytvářet předpoklady pro perspektivní realizaci polního automatizovaného systému velení vojskům na taktickém i operačním stupni.

Významnou úlohu při plánování a v průběhu operace svazu spojeneckého složení má součinnost. Účast národních armád v operaci vytváří právě při organizaci součinnosti určité potíže, které mohou vyplývat z odlišností forem a obsahu bojové činnosti RVD národních armád, metod práce jejich velitelů a štábů při přípravě operace, ze způsobu velení vojskům v průběhu operace a konečně i ze zvláštností jejich materiálně technického zabezpečení. Organizace součinnosti mimo sjednocení činnosti v prostoru a čase by měla (pokud je to nutné) odstranit i tyto možné odlišnosti.

Cílem odborné součinnosti mezi prvky operační a bojové sestavy RVD je sladění úsilí z hlediska efektivního využití jejich bojových možností a dále pak z hlediska jednotného použití všech součástí daného uskupení RVD ke splnění stanovených úkolů.

lení sil a prostředků průzkumu všech druhů na úkoly, objekty nebo prostory v souladu s jejich bojovými možnostmi; pořadí plnění úkolů podle prostoru a času k zabezpečení komplexnosti průzkumových opatření jak silami a prostředky RVD, tak ostatními orgány průzkumu.

Ke zvýšení výslednosti dělostřeleckého průzkumu je nutné organizovat nepřetržité spojení průzkumných sil a prostředků s místy řízení průzkumu, prosazovat jednotnou metodiku sběru, třídění, vyhodnocování a předávání průzkumných podkladů cestou integrovaných míst řízení průzkumu s cílem včasného dodání výchozích

podkladů pro vedení úderů raket a paleb dělostřelectva.

Topograficko-geodetické připojení a povětrnostní zabezpečení RVD charakteristické rysy jednotlivých národních armád spojeneckého uskupení v podstatě neovlivňují. Jejich základní metody a způsoby činnosti, jakož i příslušná technika a podklady, jsou v podstatě shodné a vytvářejí předpoklady pro úspěšné plnění úkolů. V povětrnostním zabezpečení můžeme proto při dodržení jednotného schématu povětrnostních zpráv získávat nutné údaje od povětrnostních stanic kterékoli národní armády.

Ženíjní budování bojových sestav RVD

(vzhledem k nezbytnosti uchování životnosti RVD) bude mít při přípravě i vedení operace zásadní význam. V řadě případů bude řešeno jen silami a prostředky národních armád a sladěno pouze z hlediska potřeb a zájmů operačního maskování. V některých případech bude organizováno centralizované s využitím prostředků velícího štábu svazu spojeneckého složení.

Zásobování svazků a útvarů RVD spojeneckého svazu (svazku) municí bude realizováno systémem dané národní armády. S postupující unifikací zbraňových systémů spojeneckých armád bude možné přejít i na jiný racionálnější způsob — zásobování municí prostředky týlu svazu velícího danému uskupení.

Vedení soudobých operací svazy spojeneckého složení nabývá neustále na významu. Z těchto důvodů je nezbytné zkoumat a dále rozvíjet i otázky společné činnosti při operačním a bojovém použití RVD. Přes skutečnost, že převážná část určujících rysů bojového a operačního použití RVD je společná a je charakterizována shodným vývojem, zůstávají některé zvláštnosti, které musíme respektovat a konkrétně řešit.

SOUČINNOST MEZI STÍHACÍM LETECTVEM A PROTILETADLOVÝM RAKETOVÝM VOJSKEM

Jedním z principů operačního umění a taktiky vojsk PVOS je princip vedení bojové činnosti společným úsilím druhů vojsk ve vzájemné těsné součinnosti. Tento princip je realizován především součinností mezi protiletadlovým raketovým vojskem a stíhacím letectvem jako hlavními prostředky palebného ničení nepřátelských cílů ve vzduchu. Potřeba jejich nepřetržitě a těsné součinnosti vystupuje do popředí zvláště při odrážení hromadných úderů nepřátelských prostředků vzdušného napadení, kde k úspěšnému splnění úkolu je nezbytné využít plně bojových možností obou prostředků PVO.

Zkušenosti z lokálních válek a cvičení potvrzují stoupající význam centralizovaného hromadného použití prostředků PVO při odrážení útoků vzdušného nepřítele. Proto štáby, které organizují a řídí PVO, věnují značné úsilí řešení problematiky centralizovaného řízení všech prostředků PVO, které jsou v jednom prostoru bojové činnosti při jejich bojovém použití, zejména v protivzdušné operaci. Právě hromadné, současné použití stíhacího letectva a protiletadlového raketového vojska v relativně omezeném prostoru a většinou v malých výškách zdůrazňuje rostoucí význam součinnosti mezi nimi.

Zasazení značného množství různých druhů protiletadlových raketových kompletů do systému PVO podstatně rozšířilo prostor jejich působnosti. V prostoru operační sestavy vojsk frontu na území států prakticky není prostor od malých po stratosférické výšky, který by nebyl definován jako prostor bojové činnosti uskupení protiletadlového raketového vojska.

Bojová činnost stíhacího letectva uskutečňovaná ve většině případů v tomto prostoru je vedena prakticky vždy v součinnosti s protiletadlovými raketovými prostředky. Je tedy zřejmé, že bez promyšleně zorganizované a důsledně uskutečňované vzájemné součinnosti mezi stíhacím letectvem a protiletadlovým raketovým vojskem v průběhu vedení bojové činnosti nemůžeme úspěšně odrazit hromadný úder nepřátelských prostředků vzdušného napadení.

Správně zorganizovaná součinnost mezi stíhacími leteckými a protiletadlovými raketovými útvary, zabezpečená kádrově, spojovacími prostředky a zbraňovými zařízeními vzdušné situace, za předpokladu, že stanovené zásady jsou v průběhu vedení bojové činnosti dodržovány:

- zvyšuje efektivnost systému PVO,
- umožňuje soustředění úsilí PVO v jednotlivých prostorech, výškách a čase,
- umožňuje rychlý manévr úsilím PVO na ohrožené směry, vytváření převahy ve vzduchu nad jednotlivými skupinami útočících letounů,
- zmenšuje účinnost působení vzdušného nepřítele proti systému PVO,
- zabezpečuje, že nedojde k postřelování vlastních stíhačů pozemními palébnými prostředky PVO.

Na druhé straně nedůsledně organizovaná a nezabezpečená součinnost mezi stíhacím letectvem a protiletadlovým raketovým vojskem povede ke snížení efektivnosti PVO a i ztrátám vlastního stíhacího letectva.

Organizace součinnosti, ale hlavně její zabezpečení, musí být proto v popředí pozornosti práce štábů PVO při plánování bojové činnosti vojsk PVOS, vojskové PVO i frontového letectva, a to až do stupně útvaru a jednotky.

Součinnost stíhacího letectva a protiletadlového raketového vojska znamená sladění bojové činnosti jejich svazků, útvarů a jednotek podle vzdušných cílů, doby, výšek, čar, sektorů a způsobů bojové činnosti a vzájemné pomoci v zájmu nejspolehlivějšího splnění bojových úkolů.

Cílem součinnosti je:

- dosažení nepřetržitého palébného působení na nalétávajícího vzdušného nepřítele a jeho bezpodmínečné zničení na vzdálených přístupech k bráněným místům a objektům,
- maximální využití bojových možností stíhacího letectva a protiletadlových raketových prostředků pro splnění bojového úkolu,
- poskytnutí vzájemné pomoci svazků a útvarů protiletadlového raketového vojska a stíhacího letectva,
- zajištění bezpečnosti vlastních stíhačů při vedení bojové činnosti.

Součinnost stíhacího letectva a protiletadlového raketového vojska uskutečňujeme v prostoru součinnosti.

Prostor součinnosti je vymezen uzavřenou hranicí stanovení úkolu protiletadlovému uskupení, svazkům a útvarům. Rozděluje jej na pásma a sektory součinnosti. **Sektory součinnosti** určujeme od středu bojové sestavy protiletadlového raketového svazku nebo útvaru o šířce nejméně 60 stupňů. Prostor součinnosti vztahujeme vždy ke konkrétní bojové sestavě protiletadlového raketového vojska. V tomto prostoru mohou při odražení úderu vzdušného nepřítele stíhači a protiletadlové raketové prostředky působit rozdělením úsilí (kdy každý prostředek působí na jiný cíl), soustředěním úsilí na jeden cíl, a to buď postupným nebo současným společným působením obou prostředků na stejný cíl.

Rozdělení úsilí mezi stíhací letouny a protiletadlové raketové prostředky při působení proti vzdušným cílům v prostoru součinnosti je z hlediska řízení protiletadlové raketové palby a navádění stíhacích letounů nejjednodušší způsob součinnosti. Úsilí může být rozděleno podle: cílů, času, výšek a prostoru, který může být vymezen sektorem, pásmem nebo čarou.

Rozdělení úsilí **podle cílů** v prostoru protiletadlové raketové nebo dělostřelecké palby můžeme použít, jestliže cíle určené k ničení jednotlivými prostředky jsou na obrazovkách a elektronických planšetech velitelských a naváděcích stanovišť samostatně pozorovatelné. Před přijetím rozhodnutí hodnotíme složení vzdušných cílů a bojové možnosti protiletadlového raketového vojska a stíhacího letectva na daném směru k zajištění taktické převahy ve vzduchu a zabezpečení cíle. Rozdělení úsilí podle cílů uskutečňuje velitel divize PVOS nebo velitel letectva a PVO frontu. Při decentralizaci velení můžeme tento způsob součinnosti použít jen tehdy, když jsou organizována společná místa velení stíhacích leteckých a protiletadlových raketových útvarů nebo je zabezpečené spojení mezi součinnostními útvary, které působí v daném prostoru. Jinak v plném rozsahu platí zásada, že velitel protiletadlového raketového svazku (útvary) je povinen zničit všechny nepřátelské prostředky vzdušného napadení, které vletí do jeho prostoru účinné působnosti.

Rozdělením úsilí při ničení vzdušných cílů mezi stíhací letectvo a protiletadlové raketové prostředky **podle času, výšek, sektorů pásem a čar** můžeme použít při centralizovaném i decentralizovaném způsobu řízení bojové činnosti. Konkrétní rozdělení času, výšek a stanovení sektorů, čar a pásem uvádíme v plánu součinnosti, a to předem platné pro určitou variantu nebo období vedení bojové činnosti, platné na zvláštní rozkaz (signál) a platné při vzniku konkrétní situace.

Protože všechny varianty, které mohou vzniknout v průběhu odrazení hromadných nebo skupinových úderů vzdušného nepřítele, nemůžeme předem v plánech součinnosti postihnout, stanovíme v nich pravomoc určovat způsob součinnosti a rozdělit úsilí stíhacího letectva a protiletadlového raketového vojska podle cílů, času, výšek a prostorů i v průběhu vedení bojové činnosti. Tuto pravomoc stanovíme podle stupně decentralizace velení až do stupně:

- společného VS protiletadlového raketového svazku (útvary) a stíhacího leteckého útvaru,
- společného VS letectva a PVO vševojskového svazu, má-li přímé spojení na VS stíhacího leteckého svazku (útvary),
- VS protiletadlového raketového svazku (útvary) společně s naváděcím stanovištěm stíhacího letectva.

Stíhacím leteckým útvarům plán součinnosti vymezuje prostory bojové činnosti uvnitř pole navedení naváděcího stanoviště společného s VS protiletadlového raketového svazku (útvary), které nezasahují do prostoru součinnosti nebo palby sousedního protiletadlového raketového uskupení. Celý prostor součinnosti je tak rozdělen na jednotlivá pásma, ve kterých při decentralizaci velení působí jeden stíhací letecký útvar v součinnosti s jedním protiletadlovým raketovým uskupením. V závislosti na zdrojích informací o vzdušné situaci a zabezpečení spojení určíme jednoho velitele útvaru k řízení součinnosti při vedení bojové činnosti v tomto pásmu.

Rozdělení úsilí podle času a čar používáme při ničení vzdušného nepřítele v malých výškách, v radiotechnickém rušení a při omezených bojových možnostech jak útvarů stíhacího letectva, tak i protiletadlových raket. Při rozdělení úsilí podle času současně určujeme rozsah výšek, ve kterém platí časové údaje.

Rozdělení úsilí podle sektorů (pásem) a výšek používáme, když uskupení PLRV nemůže v daném sektoru (pásmu) nebo výšce ničit vzdušné cíle (pro nebojeschopnost, nedostatek raket), nebo když složitost vzdušné situace, nedo-

statek informací a času neumožňují sladit současné nebo společné působení stíhacích a protiletadlových raketových útvarů na vzdušné cíle.

Při rozdělení výšek pro samostatné působení stíhacího letectva a protiletadlových raketových prostředků současně stanovíme, v jakém prostoru (sektoru, po jakou čáru) má platnost. Určíme pravidla činnosti proti cílům, které letí na rozhraní výšek působnosti a manévrují z jednoho výškového pásma do druhého. Obdobná pravidla stanovíme i pro případy letu cílů na rozhraní určených sektorů a pásem.

Při rozdělení úsilí mezi stíhací letectvo a protiletadlové raketové prostředky podle výšek je nutné, aby výška cíle, zvláště v blízkosti rozhraní, byla stejná pro oba prostředky. Je-li bojová sestava prostředků PVO rozmístěna v členitém nebo horském terénu, mohou být letiště stíhacího letectva, postavení radiotechnických jednotek a protiletadlových raketových kompletů v navzájem rozdílné nadmořské výšce o několik set metrů až kilometr. Jednotlivé prostředky PVO budou tedy vzhledem ke svému postavení (letišti) zjišťovat rozdílnou výšku daného cíle. V plánu součinnosti proto stanovíme způsob určení jednotné výšky pro všechny prostředky PVO v prostoru operačně strategického svazu nebo svazku PVOS.

Dosud platí pravidlo, že vlet stíhacího letectva do prostoru palby protiletadlového raketového svazku (útvary) je povolen rozhodnutím velitele svazku PVOS pouze v tom případě, když jejich palebné možnosti nezabezpečují zničení všech nalétávajících prostředků vzdušného napadení nepřítelů a když ztratily bojeschopnost na daném směru. Tato zásada v současné době rozvoje protiletadlových raketových prostředků vyžaduje přehodnocení, neboť veškerá bojová činnost stíhačů v pásmu operačně strategického svazu na většině území státu bude probíhat v prostoru palby PLRV.

Soustředění úsilí spočívá v postupném nebo současném ničení stejných skupinových cílů protiletadlovými raketovými prostředky a stíhacím letectvem. Používáme jej tehdy, když bojové možnosti protiletadlového raketového svazku (útvary) nebo skupiny stíhačů, které působí proti cíli, nejsou dostačující ke zničení všech letounů daného skupinového cíle, a to za podmínek, že:

- na obrazovkách naváděcích radiolokátorů raket a naváděcích stanovišť rozlišíme stíhače a cíl odděleně,

- není ohrožena bezpečnost stíhacích letounů,

- je organizováno centralizované řízení bojové činnosti obou součinnostních útvarů ze stupně svazek PVOS, společného VS letectva a PVO operačně strategického svazu, svazu nebo společného VS stíhacího leteckého útvaru a protiletadlového raketového svazku (útvary),

- pracují rozpoznávací zařízení na palubě stíhačů i v protiletadlových raketových kompletech se zobrazením na indikátorech navedení protiletadlových raket.

Při současném působení proti skupinovému cíli ničí stíhači ze zadní polosféry boční a zadní letouny v cíli a protiletadlové raketové komplety přední a střední cíle ve skupině. Po splnění úkolu se stíhači odpoutávají ostrou zatáčkou od kursu cíle do zadní polosféry. Působí-li stíhači proti cíli z přední polosféry, ničí boční a horní letouny ve skupině, nejvzdálenější od protiletadlového raketového útvaru (jednotky) a protiletadlové raketové komplety nejbližší čelní, střední a boční letouny ve skupině. Stíhači se odpoutávají od cíle zatáčkou od protiletadlového raketového kompletu nahoru, proti nebo kolmo na kurs letu cíle.

V obou případech zabezpečujeme minimální dálku sblížení stíhače s cílem, které odpovídá těmto požadavkům:

- umožňuje na indikátorech navedení rozpoznat značky cíle a stíhače odděleně,

- zabezpečuje, že nenastane překmitnutí automatických sledovacích systémů naváděcích radiolokátorů z cíle na stíhače,

- zabezpečuje, že protiletadlové rakety s poloaktivním navedením a samonaváděcí nemohou sklouznout z cíle na vlastního stíhače.

Když je cíl složen z proudu letounů v intervalech, které zabezpečují postupné odstřelování všech letounů protiletadlovým raketovým svazkem (útvarem), určujeme stíhačům ke zničení ty letouny, na které nemůžeme přenést protiletadlové raketové palby.

Pravidla společného působení s minimálními dálkami sblížení uvádíme v plánu součinnosti a seznamujeme s nimi všechny piloty, obsluhy protiletadlových raketových kompletů, letovody a směny velitelských stanovišť.

Organizace a zásady součinnosti mezi stíhacím letectvem a protiletadlovými raketovými prostředky PVOS, operačně strategického svazu a spojeneckých svazů a svazků, které jsou v jednom prostoru bojové činnosti a také se sousedními spojeneckými prostředky PVO, musí být jednotné pro všechny zúčastněné partnery. Dokumentem, který zabezpečuje tyto zásady, je jeden plán součinnosti podepsaný veliteli PVOS operačně strategického svazu a spojeneckých svazů.

Úkoly součinnosti obsahují i plány přechodu do vyšších stupňů bojové pohotovosti.

Součinnost plánujeme a organizujeme pro jednotlivé podmínky a varianty, ve kterých bude uskutečňována. Zásadou je, aby organizace a pravidla součinnosti v jednotlivých variantách byly co nejméně rozdílné, aby je účastníci součinnosti znali nazpaměť a snadno zvládli jejich použití v průběhu řízení a vedení bojové činnosti.

Ve všech případech uvažujeme pro součinnost s nejhorsími podmínkami, mezi které patří: silné rušení radiolokátorů a spojovacích kanálů včetně spojení se stíhači ve vzduchu, nesnadné vizuální rozpoznání letounů, klamná a dezinformující činnost nepřítele. Tou může být vstup do sítě velení a navedení a předávání v nich klamných rozkazů, hlášení a součinnostních signálů.

V plánu součinnosti určujeme její zásady pro jednotlivá období vedení operace (boje) i pro typické situace, které mohou vzniknout:

- vyřazením protiletadlových raketových útvarů (jednotek) z činnosti,

- ztrátou spojení, vyřazením jednoho nebo více stupňů velení,

- vyloučením působení stíhačů v určitém prostoru z důvodu radioaktivního zamoření, povětrnostních podmínek, narušení systému navedení apod.

Určujeme, kdo v případě decentralizace velení v průběhu odrážení hromadného úderu bude rozhodovat o způsobu součinnosti.

Nejdůležitější pro uskutečňování součinnosti mezi stíhacím letectvem a protiletadlovým raketovým vojskem v průběhu boje je její pevné nepřetržité řízení a spolehlivé zabezpečení. Toho dosahujeme:

- vytvářením společných velitelských stanovišť (záložních velitelských stanovišť) stíhacích leteckých a protiletadlových raketových útvarů (svazků); (pracoviště uspořádáme tak, aby oba velitelé mohli sledovat situaci na jednom zobrazovacím zařízení v jedné kabině nebo místnosti vedle sebe),

- umísťováním naváděcích stanovišť na velitelská stanoviště protiletadlových raketových útvarů (svazků) v místnosti nebo v kabině bojového velení nebo s nimi propojené,

- jednotným systémem navedení stíhacího letectva v prostoru součinnosti,
- jednou informací o vzdušné situaci, sledovanou všemi součinnostními stranami,

- vysláním připravených (součinnostních) orgánů s dostatečnou pravomocí na velitelská stanoviště součinnostních útvarů (svazků),

- spolehlivým součinnostním spojením mezi jednotlivými orgány,

- vytvářením společných velitelských stanovišť letectva a PVO na stupni operačně strategický svaz a vševojskový svaz,

- umístěním skupin bojového velení letectva společně s náčelníky PVO mostěleckých a tankových svazků a jejich připraveností k uskutečňování součinnosti,

- spolehlivě pracujícím rozpoznávacím zařízením na letounech i pozemních prostředcích PVO,

- rychlým pronikáním součinnostních signálů ke každé obsluze protiletadlového raketového kompletu a střelci „Strela-2“,

- znalostí způsobů a pravidel součinnosti v konkrétním období bojové činnosti všemi vykonavateli nazpaměť,

- stanovením způsobu součinnosti při každém rozhodnutí pro zničení cíle na všech stupních velení.

Řízení součinnosti podstatně ztěžuje a mnohdy znemožňuje zpoždování údajů o vzdušné situaci, při jejich ručním zpracování a zobrazování na planšetech i pro snadné zarušení rádiových sítí uvědomování. Řešením je využívání automatizovaných systémů velení na taktickém stupni a jejich vzájemné propojení mezi součinnostními stíhacími leteckými a protiletadlovými útvary (svazky).

V současném období, kdy pravděpodobný nepřítel zavádí nové prostředky vzdušného průzkumu a napadení a kdy dochází ke kvalitativním změnám vlastního systému PVO, vyvstávají před štáby nové otázky, jejichž řešení je nezbytné pro efektivní uskutečňování součinnosti mezi stíhacím letectvem a protiletadlovými raketovými prostředky v nových podmínkách vedení boje. Jsou to především:

- způsoby a zabezpečení součinnosti při odrážení úderů řízených střel s plochou dráhou letu,

- organizace a způsoby součinnosti stíhacího letectva s protiletadlovými raketovými komplety blízkého dosahu,

- způsoby součinnosti při společném ničení skupinových cílů při působení stíhačů z přední polosféry,

- organizace součinnosti při vzájemném prolínání prostorů součinnosti sousedních svazků PVO,

- způsoby předávání součinnostních signálů pilotům stíhacího letounu při automatizovaném způsobu navedení a při zarušení této sítě,

- způsoby součinnosti v automatizovaném systému velení,

- organizace součinnosti stíhacích letounů, které působí na plný dolet s přistáním na letišti sousedních spojeneckých svazků PVO s jejich protiletadlovými raketovými svazky a útvary,

- zabezpečení součinnosti v prostoru bojové činnosti prostředků PVO a letectva spojeneckého složení,

- vyloučení negativního vlivu radiotechnického a rádiového rušení na uskutečňování součinnosti,
- zajištění bezpečnosti vlastního letectva při poruše nebo zarušení rozpoznávacího zařízení.

Důležitost součinnosti mezi protiletadlovými raketovými prostředky a stíhacím letectvem vyžaduje využít i prostředků propagandy a agitace k přesvědčení všech účastníků součinnosti o nezbytnosti ji kvalifikovaně řešit, kvalitně zabezpečit a důsledně uskutečňovat. Zásadní význam má teoretická připravenost štábů, směn velitelských a naváděcích stanovišť, pilotů a obsluh protiletadlových raketových kompletů k uskutečňování součinnosti a vzájemná sladění součinnostních svazků a útvarů. Součinnostní orgány musí znát bojové možnosti a způsoby bojového použití součinnostních prostředků PVO. Ke vzájemné sladění organizujeme nácviky taktické součinnosti, uskutečňujeme společná taktická cvičení a nácviky součinnostních útvarů a využíváme nácviků s imitovanou vzdušnou situací. Zásadou musí být, že ve všech taktických cvičeních a nácvicích je součinnost procvičována.

Součinnost stíhacího letectva a protiletadlových raketových prostředků je organickou součástí vedení bojové činnosti obou druhů vojsk a vyžaduje stále zdokonalování a systematické hledání nových způsobů zvyšování její efektivity při zničení vzdušného nepřítele.

K BEZPEČNOSTI SPOJENÍ

Široké uplatňování prostředků rádiového, radioreléového, troposférického a linkového spojení, aktivizace a zvyšování technických možností nepřátelského průzkumu vytvářejí podmínky pro únik utajovaných údajů prostřednictvím spojovací soustavy. V zájmu zabezpečení velení vojskům s využitím všech druhů spojovacích prostředků vyvstala nutnost zorganizovat a realizovat složitý komplex opatření k ochraně spojení před všemi druhy nepřátelského průzkumu a před klamnými informacemi pod názvem „Služba bezpečnostního spojení“.

Spojení, jako jeden z hlavních prostředků zabezpečování velení vojskům, řeší přenos utajených informací o sestavě, bojovém složení a předurčení vojsk, o stupni jejich bojové pohotovosti, zaměření operační přípravy a o přijatém systému velení. Všechny tyto informace jsou v současné době středem zájmu průzkumu a odposlechu nepřítelů. Za určitých podmínek mohou být také zdrojem získávání informací pro nepřátelský průzkum spojovací uzly, spojovací střediska, stanice a sdělovací vedení, které jsou využívány pro přenos informací.

Z těchto zdrojů může nepřátelský průzkum získat poznatky různými způsoby činnosti o štábech a vojskách. Např.: odposlechem zpráv předávaných spojovacími vedeními, zjišťováním demaskujících příznaků v organizaci spojení, rozbořem narušení stanovených provozních režimů spojovacích prostředků a utajovacích zařízení, zaměřováním zdrojů vyzařování a určováním jejich možného rozmístění a přístupem nepovolaných osob k prostředkům, které informace zpracovávají.

V podmínkách, kdy aktivizace činnosti nepřátelského průzkumu nabývá na zvláštní důležitosti, je nutné řešit v celém komplexu otázky bezpečnosti spojení na všech stupních velení s cílem zamezit únik utajovaných údajů a informací. K tomu je třeba z hlediska služby bezpečnosti spojení uskutečnit řadu opatření.

Splnění úkolů v bezpečnosti spojení dosáhneme včasnými organizačními a technickými opatřeními, která zabezpečují utajení státního a vojenského tajemství, při využívání všech druhů spojení, utajovacích zařízení a prostředků automatizace velení.

K nejdůležitějším organizačním a technickým opatřením patří:

— způsob plánování a organizace spojení, který zabezpečuje maximální utajení a bezpečnost předávaných informací,

- operativní řízení prvků spojovací soustavy,
- zjišťování a zamezování narušení bezpečnosti spojení,
- opatření, která omezují předávání tajných a přísně tajných informací po neutajeném spojení,
- zvyšování úrovně odborné přípravy funkcionářů všech stupňů k zajištění bezpečnosti spojení a preventivní opatření k předcházení narušení bezpečnosti spojení u vojsk,
- efektivní kontroly vydaných nařízení.

Zkušenosti potvrzují, že opatření k zajištění bezpečnosti spojení jsou organizována a uskutečňována neustále, jak v mírovém životě, tak i ve válce.

Opatření k zajištění bezpečnosti spojení plánujeme na základě závěrů z vyhodnocení situace, v souladu s rozhodnutím na organizaci spojení, celkovým zámyslem maskování činnosti vojsk a na základě směrnic nadřízeného i vlastního štábu k organizaci ochrany před nepřátelským technickým průzkumem. Zpracováváme je formou **plánu organizace a kontroly bezpečnosti spojení**. Tyto plány zpracovávají spojovací správy (oddělení) všech stupňů velení včetně svazků.

Plán organizace a kontroly bezpečnosti spojení můžeme zpracovat ve formě tabulky (textově) s pracovní mapou, nebo na mapě s textovou částí.

V plánu zpravidla **uvádíme**:

- cíl a hlavní úkoly k zajištění bezpečnosti spojení,
- konkrétní opatření k bezpečnosti spojení a lhůty jejich plnění,
- prostory rozmístění spojovacích uzlů míst velení a orgánů kontroly,
- směry linkových, radioreléových a troposférických spojů,
- rozmístění hlavních technických prostředků nepřátelského průzkumu,
- zóny rádiového průzkumu a rádiového zaměřování spojovacích prostředků,
- objekty kontroly,
- metody a lhůty kontroly a k tomu účelu vyčleňované síly a prostředky,
- způsob a lhůty předkládání hlášení nadřízenému o výsledcích kontroly,
- způsob zamezení narušení bezpečnosti spojení,
- odpovědné vykonavatele.

Možný způsob vypracování a obsah Plánu organizace a kontroly bezpečnosti spojení v útočné operaci — viz **vzor**.

Služba bezpečnosti spojení zaměřuje svou činnost na plnění těchto úkolů:

- soustřeďuje a analyzuje poznatky o možnostech nepřátelského technického průzkumu v oblasti spojení a na jejich základě společně s jinými odděleními (důstojníky) spojovacích správ (oddělení) zpracovává doporučení k zajištění bezpečnosti spojení,
- zpracovává plány organizace a kontroly bezpečnosti spojení,
- kontroluje dodržování požadavků rozkazů, směrnic, předpisů, instrukcí a jiných řídicích dokumentů k ochraně před nepřátelským technickým průzkumem v oblasti spojení,
- organizuje kontrolu bezpečnosti spojení při: využívání zařízení ZAS, dodržování stanovených provozních režimů spojovacích prostředků, plnění opatření rádiového maskování, požadavků utajeného velení vojskům a řídicích spojovacích dokumentů při praktickém provozu a při bojovém využití celého komplexu technických spojovacích prostředků, při vojskových zkouškách a při zařazování nových vzorů spojovacích prostředků do výzbroje,

— kontroluje dodržování stanovených kontrolních zón činnosti celého komplexu využívaných technických spojovacích prostředků na spojovacích uzlech a zařízeních,

— zajišťuje demaskující příznaky a cesty možného úniku utajených zpráv při využívání spojovacích soustav a prostředků; zpracovává návrhy na zvýšení bezpečnosti spojení a včas je doručuje podřízeným štábům a vojskům; vede evidenci zjištěných narušení bezpečnosti spojení,

— analyzuje materiály z kontrol a hodnotí efektivnost opatření bezpečnosti spojení,

— zpracovává řídicí dokumenty k organizaci kontroly bezpečnosti při využívání spojovacích soustav a prostředků.

Za organizaci a zajištění bezpečnosti spojení odpovídají velitelé a náčelníci všech stupňů. Přímou odpovědnost za zpracování opatření k zajištění bezpečnosti spojení a za organizaci kontroly jejich plnění mají náčelníci spojovacího vojska (náčelníci spojení).

V článku jsem chtěl objasnit význam služby bezpečnosti spojení v podmínkách ČSLA a upozornit na úkoly, které vyplývají pro tuto službu při zabezpečování stanovených organizačních a technických opatření.

V Z O R

SCHVALUJI
NÁČELNÍK ŠTÁBU
(hodnost, podpis)
Dne

T A J N Ě
Výtisk jediný
Počet listů:

P L Á N

organizace a kontroly bezpečnosti spojení v útočné operaci

Cíl: Znesnadnit nepřátelskému rádiovému průzkumu zjištění uskupení vojsk, umístění míst velení a zámyslů.

Hlavní úkoly:

1. Vyloučit demaskování spojovací soustavy a polních míst velení.
2. Uvést v omyl nepřátelský rádiový průzkum v otázce skutečného umístění spojovacích uzlů míst velení
ve výchozím prostoru pro útok.
3. Zjišťovat a předcházet narušením požadavků na utajené velení vojskům, pravidel používání utajovacích zařízení a provozu spojení.

Síly a prostředky kontroly:

71 uzel kontroly bezpečnosti spojení.

Poř. číslo	Úkoly zajištění bezpečnosti spojení	Plánovaná opatření	Objekty ochrany a kontroly	Doba provedení opatření	Metoda a lhůta kontroly	Sily a prostředky	Odpovědný vykonavatel
1	2	3	4	5	6	7	8
V období přípravy operace							
1.	Vyloučit možnost úniku informace o přípravě operace při využívání spojovacích prostředků a prostředků ASV.	1. Instruktaž důstojníků štábu, kteří nastupují podle zvláštního plánu, o hlavních požadavcích utajeného velení vojskům a o pravidlech používání spojení. 2. Prověrka technických spojovacích prostředků a prostředků ASV (zda odpovídají speciálním požadavkům). 3. Organizace každodenní prověrky evidence, ukládání a ničení telegramů a konceptů k nim. 4. Prověrka připravenosti orgánů ZAS k práci ve zvláštních podmínkách. 5. Organizace celodenní kontroly vedení hovorů po neutajených kanálech dálkového spojení SU.	Štáb	Po příchodu			NSV
			Štáb	V období plánování	V rámci uzlu		
			Orgány ZAS	V období přípravy operace	V rámci uzlu, každodenně se stavem k 22. 00 h	NŠ spojovacích svazků a útvarů	Náčelník odd. ZAS a služby bezpečnosti spojení
			Orgány ZAS	Před zahájením operace			
			Orgány ZAS	Před zahájením operace	V rámci uzlu	Důstojníci štábu	Zástupce NSV, náčelník 8. odd.
2.	Vyloučit demaskování přesunu vojsk do prostorů soustředění a bojového předurčení a rozvinutí polních míst velení.	1. Stanovení režimu zákazu rádiového provozu prostředkům přesunujících se vojsk a zachování dřívějšího režimu provozu stálého spojení.	Polní spojovací uzly (SU) míst velení svazů, svazků a útvarů	Do „4“	Namátkově	Uzel kontroly bezpečnosti spojení (UKBS)	Náčelník odd. rádiové kontrolní služby (RKS) ZAS a služby bezpečnosti spojení

Poř. číslo	Úkoly zajištění bezpečnosti spojení	Plánovaná opatření	Objekty ochrany a kontroly	Doba provedení opatření	Metoda a lhůta kontroly	Síly a prostředky	Odpovědný vykonavatel
1	2	3	4	5	6	7	8
		2. Zabezpečení kontroly dodržování stanovených režimů provozu rádiových prostředků, zřízených podle plánu operačního rádiového maskování.		Podle plánu operačního rádiového maskování	Nepřetržitě až do zvláštního nařízení	UKBS	Náčelník oddělení ZAS a služby bezpečnosti spojení
Při plnění bližšího úkolu							
3.	Znesnadnit zjištění umístění spojovacích uzlů a jejich příslušnosti k odpovídajícím místům velení.	1. Zabezpečení kontroly postupu při předávání spojů na nové položení spojovacích uzlů, zjišťování a operativní zamezování narušení požadavků utajeného velení vojskům, pravidel používání utajovacích zařízení a provozu spojení. 2. Zakázání provozu rádiových prostředků SU míst velení při provozu stálého spojení v polní opěrné spojovací síti.	R/s, R/sm, rrel. a troposférické spoje SU míst velení	Při přejímání spojů SU nového položení SU míst velení	Namátkově	UKBS	Náčelník odd. rádiové kontrolní služby, ZAS a služby bezpečnosti spojení
			R/s, R/sm	Nepřetržitě	Namátkově	UKBS	Dozorčí důstojník místa řízení spojení NSV
4.	Znesnadnit nepřátelskému rádiovému průzkumu zjištění prostorů vytváření uskupení vojsk a os přesunu k těmto prostorům.	1. Imitování provozu rádiových prostředků ženijních vojsk v prostorech klamně přepravy. 2. Zakázání provozu KV rádiových prostředků na vysílání na osách přesunu. Spojení zabezpečovat přes stanice operační pořádkové služby a hovorny.		Podle plánu operačního maskování	Namátkově	Prostředky přesunu podle plánu operačního rádiového maskování UKBS	Náčelník odd. RKS, ZAS a služby bezpečnosti spojení
			R/s, R/sm svazů a svazků	D	Namátkově	UKBS	Náčelník odd. RKS, ZAS a služby bezpečnosti spojení, NSV svazů

Poř. číslo	Úkoly zajištění bezpečnosti spojení	Plánovaná opatření	Objekty ochrany a kontroly	Doba provedení opatření	Metoda a lhůta kontroly	Síly a prostředky	Odpovědný vykonavatel
1	2	3	4	5	6	7	8
5.	Znesnadnit nepřátelskému průzkumu zjištění os přesunu, čáry zasazení a složení OMS.	1. Zabezpečení režimu zákazu rádiového vysílání ve výchozím prostoru, v prostorech celodenního odpočinku a na osách přesunu svazků a útvarů OMS. Spojení uskutečňovat: - při přesunu vojsk po speciálně vyčleněných kanálech, v polní spojovací síti a přes spojovací stanoviště v prostorech , - na čáře zasazení s VS po linkových spojovacích kanálech, - při zasazení do boje povolení prvosledovým svazkům a útvarům využívání rádiových prostředků při zahájení dělostřelecké přípravy.	R/s, R/sm	D3	Podle rozvrhu	UKBS	NSV
		2. Zabezpečování utajeného spojení s OMS na důležitých směrech s cílem vyloučení možnosti zneužití hlavních rádiových sítí.		D3			Náčelník odd. ZAS a služby bezpečnosti spojení
6.	Znesnadnit nepřátelskému rádiovému průzkumu zjištění zahájení přesunu a čáry zasazení.	1. Stanovení režimu přerušování vysílání v KV rádiových sítích přesunujících se vojsk. Spojení zabezpečovat: - na osách přesunu po kanálech stacionární a polní opěrné spojovací sítě a přes dispečerská stanoviště operační pořádkové služby,	R/s, R/sm	D5	Namátkově	UKBS, středisko kontroly bezpečnosti spojení	Náčelník odd. RKS, ZAS, služby bezpečnosti spojení a NSV

Poř. číslo	Úkoly zajištění bezpečnosti spojení	Plánovaná opatření	Objekty ochrany a kontroly	Doba provedení opatření	Metoda a lhůta kontroly	Sily a prostředky	Odpovědný vykonavatel
1	2	3	4	5	6	7	8
		- na čáře zasazení po kanálech linkové a VKV rádiových sítí. 2. Kontrola dodržování požadavků utajeného velení vojskům při zabezpečení přesunu a zasazení A silami frontového letectva a PVO.	R/s, R/sm letectva a PVO	D5	Namátkově	UKBS SKBS	Náčelník odd. RKS, ZAS, služby bezpečnosti spojení NSV
Při hromadném použití jaderných zbraní							
7.	Vyloučit demaskování prostorů bojového rozmístění (palebných postavení) RVD spojovacími prostředky.	1. Zakázání provozu na vysílání KV rádiových prostředků v prostorech bojového rozmístění (palebných postavení) RVD.	SU míst velení raketového svazku	Před hromadným použitím jaderných zbraní	Namátkově	UKBS	Náčelník odd. RKS, ZAS, služby bezpečnosti spojení, náčelník raketového svazku
8.	Zabezpečit utajení vysílání signálů k uvedení RVD do různých stupňů bojové pohotovosti a udávání cílů.	1. Zabezpečení vysílání signálů a udávání cílů po kanálech utajeného spojení POSS. 2. Zabezpečení vysílání signálů k provedení jaderných úderů po kanálech POSS a R/s střediska bojového velení (SBV) RVD bez potvrzení příjmu.	R/s boj. velení RVD	V období přípravy použití jaderných zbraní	Nepřetržitě	UKBS	Dozorčí důstojník místa řízení spojení NSV raketového svazku

Poř. číslo	Úkoly zajištění bezpečnosti spojení	Plánovaná opatření	Objekty ochrany a kontroly	Doba provedení opatření	Metoda a lhůta kontroly	Síly a prostředky	Odpovědný vykonavatel
1	2	3	4	5	6	7	8
		3. Zakázání provozu na vysílání rádiových prostředků letounů-nosičů JZ při startu a letu až do čáry zjištění.	R/s boj. velení bombardovacího a stíhacího bombardovacího letectva	V období použití JZ	Namátkově	UKBS	NSV a RTZ leteckého odd. ZAS a služby bezpečnosti spojení
9.	Vyloučit možnost narušení požadavků utajeného velení vojskům a bezpečnosti používání utajovacích zařízení při odstraňování následků jaderného napadení nepřítele.	1. Zjišťování a okamžité zamezení narušení požadavků utajeného velení vojskům a pokusů o opakované použití klíčové dokumentace k utajovacím zařízením. 2. Zabezpečení operativní obnovy utajeného spojení při zneužití klíčové dokumentace.	R/s, R/sm štábu, RVD, PVO a týlu Hlavní síť a směry	Při odstraňování následků jaderného napadení nepřítele V případě zneužití klíčové dokumentace	Namátkově Namátkově	UKBS UKBS	Dozorčí důstojník místa řízení spojení NSV, náčelník odd. ZAS a služby bezpečnosti spojení Náčelník odd. ZAS a služby bezpečnosti spojení
Při plnění dalšího úkolu							
10.	Znesnadnit nepřátelskému rádiovému průzkumu získání údajů o přípravě a vysazení vzdušného výsadku a zjištění výchozího prostoru.	1. Stanovení režimu přerušování vysílání pro rádiové prostředky vzdušného výsadku ve výchozím prostoru.	R/s, R/sm vzdušného výsadku	D8	Nepřetržitě	UKBS	Náčelník odd. RKS, ZAS, služby bezpečnosti spojení a náčelník POSS

Poř. číslo	Úkoly zajištění bezpečnosti spojení	Plánovaná opatření	Objekty ochrany a kontroly	Doba provedení opatření	Metoda a lhůta kontroly	Síly a prostředky	Odpovědný vykonavatel
1	2	3	4	5	6	7	8
		Spojení zabezpečovat: - ve výchozím prostoru po kanálech POSS, - při přeletu, - při vedení bojové činnosti kontrolními signály.					
		2. Uskutečňování spojení na samostatném hlavním směru s cílem zajištění bezpečnosti utajeného spojení z VS vzdušného výsadku.	R/s, R/sm vzdušného výsadku	D8	Nepřetržitě	UKBS	Náčelník odd. ZAS a služby bezpečnosti spojení
11.	Zajistit bezpečnost spojení při činnosti vojsk v operační hloubce.	1. Zjišťování a okamžité zamezení narušení požadavků utajeného velení vojskům, pravidel používání utajovacích zařízení a provozu spojení.	R/s, R/sm štábu RVD, PVO, letectva a týlu	D7, D14	Namátkově podle rozvrhu	UKBS	Dozorčí důstojník místa řízení spojení NSV

Poznámky:

1. Hlášení o výsledcích kontroly předkládat na místě řízení spojení (MŘS):

- o každém narušení 1. kategorie — okamžitě,
- o všech narušeních 1., 2. a 3. kategorie — denně k 22.00 h se stavem k 20.00 h,
- souhrnné hlášení — v den ukončení operace.

2. Postup při zamezení narušení:

- při zjištění narušení v rádiových sítích a směrech zamezit narušením vstupem do rádiových sítí a vysláním stálého volacího znaku UKBS,
- při zjištění narušení v radioreléových a troposférických spojích hlásit telefonicky příslušnému MŘS, které přijme opatření k zamezení narušení,
- SU míst velení a opěrné spojovací uzly zabezpečí splnění úkolů stanovených signálem „Havárie spojení“.

Náčelník operační správy
(hodnost, podpis)

Náčelník 8. oddělení
(hodnost, podpis)

Náčelník REB
(hodnost, podpis)

Náčelník spojovacího vojska
(hodnost, podpis)

ZVLÁŠTNOSTI VELENÍ TÝLU VOJSK SPOJENECKÉHO SLOŽENÍ

Vedení soudobých operací se vyznačuje značným rozmachem, rychlostí, manévrem jednotlivých prvků operační sestavy do hloubky i týlu v těsné součinnosti všech druhů vojsk a služeb.

Vojska operačně strategického svazu budou mít zpravidla spojenecké složení, a to již se zahájením operace, nebo v jejím průběhu. Jednou ze základních podmínek úspěšného vedení soudobých operací spojeneckého složení bude pevné a nepřetržité velení vojskům včetně týlu.

Velení týlu operačně strategického svazu spojeneckého složení musí vycházet z přijatých zásad vedení operací spojeneckého seskupení a musí respektovat zvláštnosti, které vyplývají ze specifiky jednotlivých národních armád. Mohou být dány rozdíly:

- v organizačních strukturách týlu, které se projevují v kapacitě dopravních útvarů, opravárenských a výrobních zařízení a v možnostech sil a prostředků zdravotnické služby,
- v praktických metodách, zkušenostech a návycích práce řídicích i výkoných orgánů týlu,
- v používané technice, materiálu, v jeho označení, evidenci apod.,
- některými národními tradicemi a zvyklostmi.

Úroveň velení týlu je důležitým ukazatelem realizační schopnosti týlu a jeho narušení může ovlivnit kvalitu materiálního a zdravotnického zabezpečení operace. Mezi nejdůležitější úkoly velení týlu patří:

- udržování vysoké připravenosti týlu a jeho trvalé pohotovosti k materiálnímu a zdravotnickému zabezpečení operace,
- plánování materiálního a zdravotnického zabezpečení operace,
- nepřetržitý sběr, zpracování a hodnocení informací o materiální a zdravotnické situaci,
- řízení přípravy týlu k materiálnímu a zdravotnickému zabezpečení stanovených bojových úkolů,
- řízení týlu v průběhu operace,
- organizace a udržování nepřetržité součinnosti,
- všestranné zabezpečení týlových svazků, útvarů a zařízení,
- kontrola plnění úkolů a pomoc podřízeným stupňům velení.

Důležitým požadavkem, který určuje vysokou efektivnost týlového zabezpečení vojsk spojeneckého složení, je organizace centralizovaného velení a přesné součinnosti na všech jeho úsecích. Toho se dosahuje:

- jednotným plánováním týlového zabezpečení vojsk v operaci,

— přesným rozdělením funkcí operačně strategického svazu a národním velení,
— zásobováním vojsk a včasným přísunem materiálu podle jednotného plánu týlového zabezpečení,

— organizací přesné a sladěné společné činnosti ve všech otázkách týlového zabezpečení spojeneckých vojsk mezi velením operačně strategického svazu a velením národních armád.

Hlavní podmínkou úspěchu týlového zabezpečení spojeneckých vojsk při přípravě a v průběhu operace je správně organizované, nepřetržité velení a účinná součinnost orgánů týlu operačně strategického svazu spojeneckého složení s orgány týlu centra spojeneckých armád. Velení týlu vojsk spojeneckého složení uskutečňujeme z TVS operačně strategického svazu náčelníkem týlu — zástupcem velitele, jeho štábem a správami týlu. Velitel operačně strategického svazu spojeneckého složení vydává v rámci své pravomoci směrnice a nařízení pro týlové zabezpečení, která jsou závazná pro všechny svazy a svazky tohoto uskupení.

Důležitou podmínkou zabezpečení velení týlu je přesně organizovaný spolehlivý systém spojení týlu, který musí zabezpečit nepřetržité spojení TVS s VS [ZVS] operačně strategického svazu, se štábem týlu SOS na válčišti, se štáby týlu centra spojeneckých armád, které jsou v sestavě spojeneckého operačně strategického svazu, s týlem centra, na jehož teritoriu se rozvíjí operačně strategický svaz, s TVS všech svazů, které jsou v sestavě operačně strategického svazu nezávisle na jejich národních příslušnostech a také s podřízenými týlovými svazky, útvary a zařízeními.

Velení týlu operačně strategického svazu je uskutečňováno s cílem vytvoření optimálních podmínek pro materiální, zdravotnické a dopravní zabezpečení vojsk a pro úspěšné splnění úkolů stanovených velitelem.

Velení týlu operačně strategického svazu spojeneckého složení podstatně zrychlí a zjednoduší sjednocená formalizovaná dokumentace. Předem je nutné obsahově a formálně sjednotit především základní dokumenty pro velení týlu (plán týlového zabezpečení, týlovou směrnici, týlová a odborná nařízení). Jedním z velmi důležitých dokumentů je plán přísunu a jeho výpisy pro svazy. Rovněž základní výkazové a informační dokumenty, zvláště pak týlová souhrnná i ostatní týlová a odborná hlášení, musíme podobným způsobem připravit předem. Jednotným jazykem těchto dokumentů musí být ruština. Takto připravenou dokumentaci je nutné využí-

vat a přezkušovat na různých cvičeních a podle jejich výsledků potřebným způsobem upravovat a doplňovat.

V soudobých operacích bude často docházet k vytváření spojeneckého uskupení a k různému podřizování svazků. Ke změnám v operační sestavě vojsk spojeneckého složení může docházet plánovitě s předvídáním, nebo na základě konkrétně vzniklé situace na začátku války, zejména však v jejím dalším průběhu.

K předávání a přebírání svazů a svazků bude docházet zpravidla v průběhu vedení operace s cílem vytvoření výhodného uskupení sil a prostředků v krátké době na rozhodujícím směru činnosti. Tomuto úkolu musí být podřizována i příprava a velení týlu vojsk spojeneckého složení. Mezi základní otázky týlového zabezpečení, které bude týl operačně strategického svazu koordinovat se spojeneckými svazy při přípravě a v průběhu operace, mohou patřit:

- společné využívání zásob materiálu,
- využívání všech druhů komunikací, dopravních prostředků, místních opraven, léčebných zařízení a jiných zdrojů spojeneckého státu,
- poskytování vzájemné pomoci při léčení raněných a nemocných,
- vedení protiepidemických opatření k odstranění následků jaderných úderů nepříteli.

Přitom musíme mít na zřeteli národní zvláštnosti každé armády (stejnokroj, normy zásobování, rozdíly v technice apod.).

Týlové zabezpečení operačně strategického svazu spojeneckého složení musíme uskutečňovat podle jednotného plánu a organizovat v souladu se zámyslem operace po úkolech a na směrech činnosti uskupení vojsk. Hlavní úsilí týlu soustředíme na zabezpečení svazů, které plní hlavní úkol, a na vytvoření maximální samostatnosti uskupení vojsk v týlovém zabezpečení. Přitom je nutné dodržovat i dohodnuté zásady a způsoby zabezpečení vojsk spojeneckých armád.

Náčelník týlu — zástupce velitele se svým štábem a náčelníky služeb plánuje a organizuje týlové zabezpečení podle všeobecně přijatých zásad, tj. že každý stát zabezpečuje svá vojska, vyčleněná do sestavy Spojených ozbrojených sil na válčišti, z vlastních národních zdrojů. Přesto však způsoby organizace týlového zabezpečení spojeneckých vojsk, která jsou v sestavě operačně strategického svazu, v závislosti na konkrétních podmínkách mohou být různé. Po zkušenostech ze společných cvičení nejtýpějšími způsoby týlového zabezpečení spojeneckých vojsk mohou být:

1. Týlové zabezpečení spojeneckých svazů uskutečňuje národní velení ze skladů a základů národní armády v souladu s plánem operačně strategického svazu po celou dobu operace.

2. Týlové zabezpečení spojeneckého svazu uskutečňuje na určitých etapách operace týl operačně strategického svazu z frontových týlových základů a brigád materiálního zabezpečení. Přitom do jeho sestavy je nutné vyčlenit odpovídající národní týlové orgány, materiální, zdravotnické a dopravní prostředky. Tento způsob můžeme použít, když bude bezprostřední týlové zabezpečení spojeneckého svazu národním velením ztíženo v souvislosti s jejich značným vzdálením od teritoria vlastního státu. Za zabezpečení neunifikovaným materiálem odpovídá velení národní armády.

V jednotlivých případech je možné spojenecká vojska plně zabezpečovat týlem operačně strategického svazu (svazu) všemi materiálními prostředky. Tento způsob použijeme zvláště k zabezpečení svazků jiné národní příslušnosti, které jsou v sestavě operačně strategického svazu, nebo při novém podřizování spojeneckých vojsk v průběhu operace.

Tyto způsoby týlového zabezpečení vojsk spojeneckého složení ovlivní i velení týlu operačně strategického svazu při zasazování spojeneckých svazů do sražení. Náčelník týlu — zástupce velitele se svým štábem musí znát především zásady týlového zabezpečení při zasazování svazu do sražení. K plnění těchto úkolů je nutné předem zpracovat metodiku práce štábu týlu operačně strategického svazu a jednotlivých služeb, přesně rozdělit úkoly, připravit formalizovanou dokumentaci, promyslet a rozpracovat systém spojení. Na základě rozhodnutí velitele a plánu operace musí náčelník týlu se svým štábem připravit a vydat týlovou směrnici, která je rozhodujícím dokumentem zabezpečujícím jednotné velení, včetně zasazovaného spojeneckého svazu.

Úkoly týlového zabezpečení doručíme vojskům formou výpisů z týlové směrnice a odborných nařízení. Pro jednotné pochopení týlového zabezpečení je nutné předat národním ministerstvům obrany (generálním štábům) kopie dokumentů vydávaných spojeneckému svazu velitelem a týlem operačně strategického svazu. Nezastupitelnou úlohu při předávání úkolů kromě soustavy spojovacích prostředků, unifikované a vzorové dokumentace, využívání prostředků MAV budou mít operační skupiny od týlu národních armád, které působí na jednotlivých stupních ve-

lení. Zkušenosti ze cvičení potvrdily opodstatněnost a potřebu těchto skupin. Jejich nejdůležitější úkoly jsou:

- účast při plánování týlového zabezpečení a při přípravě směrnic a týlových nařízení národním svazům,

- rozpracování, potvrzení a upřesnění otázek součinnosti ve všech druhých týlového zabezpečení vojsk s cílem neefektivněji využít stávající síly a prostředky operačně strategického svazu a také síly a prostředky vyčleněné národními vojenskými orgány, včetně místních zdrojů,

- zabezpečení štábu týlu informacemi potřebnými k organizaci týlového zabezpečení,

- doručení úkolů týlového zabezpečení vlastním svazům, národním vojenským orgánům a kontrola jejich plnění,

- udržování nepřetržitého spojení s vlastním velením týlu a informování jeho o operační a týlové situaci,

- zabezpečení včasného obdržení týlových souhrnných hlášení a operativní řešení ostatních otázek, které vzniknou během společné činnosti.

Vzhledem k provozním zvláštnostem a charakteristice techniky jednotlivých spojeneckých svazů je účelné, aby pro spojení mezi operačními skupinami a štáby, které je vyslaly, byly vyčleněny spojovací prostředky i s obsluhou. Spojení mezi TVS operačně strategického svazu a TVS zasazovaného spojeneckého svazu by mělo zabezpečit okamžité, bezporuchové, stálé a oboustranné přenosy informací, rozkazů a nařízení při zabezpečení vysokého stupně utajeného provozu.

K správnému a jednotnému pochopení úkolů při zasazování spojeneckého svazu do sražení je nezbytné organizovat těsnou týlovou součinnost k sjednocení úsilí všech týlových svazků, útvarů a zařízení, druhů vojsk i odborných sil národních armád. Tato součinnost musí vycházet z plánu týlového zabezpečení operace a ze zvláštností zasazovaného spojeneckého svazu. Součinnost by měla vyřešit upřesnění rozmístění a přemístění všech prostředků týlu nezávisle na národním podřízenosti, efektivní využití všech druhů dopravy při vytváření dopravně zásobovacího a léčebně odsunového systému, opatření k ochraně a obraně i možné využití ekonomických zdrojů u nepřítelů a centralizované velení týlu. Při této součinnosti mají důležitou úlohu, kromě řídicích orgánů týlu operačně strategického svazu, operační skupiny spojeneckých zasazovaných svazů.

Při zabezpečení zasazení svazu do sražení vznikne složitá situace, kdy bude nutné řešit souběžně zabezpečení vojsk

prvního sledu a odsun raněných. V této situaci bude téměř jedna třetina pásma operačně strategického svazu využita pro přesun druhosledového svazu. Tím omezíme i možnost pohybu všech dopravních prostředků, které přisunují materiál i odsunují raněné na poměrně značnou vzdálenost. Na to musí operačně strategický svaz reagovat a přijímat opatření pro doplnění zásob prvosledovým svazům před zasazením druhosledového svazu a maximálně uvolnit zdravotnické etapy. V rámci rozvinuté silniční sítě bude nutné zachovat podle konkrétních podmínek za prvosledovými svazy minimálně jednu silnici základní s příčkou na úrovni armádní brigády materiálního zabezpečení, která by umožňovala přísun rozhodujících druhů materiálu i nejnutnější odsuny raněných prvosledových svazů. K tomu musíme organizovat těsnou a konkrétní součinnost orgánů štábu týlu s operačními štáby, případně vyžádat i rozhodnutí velitele operačně strategického svazu.

Velení týlu vojsk spojeneckého složení předpokládá organizovanou činnost velkého počtu týlových svazků, útvarů a zařízení různé národní příslušnosti a sjednocení jejich úsilí k co nejefektivnějšímu

využití možností a úplnému zabezpečení vojsk.

Otázkám týlového zabezpečení zasazení spojeneckých svazů do sražení je nutné věnovat trvalou pozornost a procvičovat je při operačních cvičeních. Týl operačně strategického svazu bude při zabezpečení zasazení spojeneckého svazu řešit jeden z rozhodujících úkolů celé útočné operace. Musí vytvořit takové komunikační, materiální, technické a ostatní podmínky, aby přesun tohoto svazu byl co nejrychlejší při zachování plné bojeschopnosti. Z toho na úseku týlu vyplývá:

- připravit metodiku práce řídicích orgánů týlu operačně strategického svazu pro splnění tohoto úkolu a formalizovanou dokumentaci; při velitelско-štábních cvičeních procvičovat a zdokonalovat otázky plánování a řízení zabezpečení zasazení spojeneckého svazu,

- vyčlenit v míru předem operační skupiny a představitele operačně strategického svazu a připravovat je podle předurčení,

- využívat prostředky mechanizace a automatizace velení ke zlepšení procesu plánování a řízení společných operací.

Velení spojeneckému složení operačně strategického svazu je velmi náročný úkol, který vyžaduje cílevědomou přípravu týlových štábů k zabezpečení stanovených cílů, to je nepřetržitého a úplného týlového zabezpečení vojsk v průběhu vedení útočných i obranných operací.

Organizace útoku vševojskových svazků po přesunu z hloubky

Redakčně upravený obsah článku plukovníka V. Š. Savkina, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 1/1984.

V minulých válkách, zvláště v operacích sovětských vojsk v letech Velké vlastenecké války, byl průlom připravené obrany nepřítele uskutečňován většinou z přímého doytku s nepřítelem po dlouhotrvající přípravě.

V soudobých podmínkách za použití jaderných zbraní, průzkumných palebných systémů a dalších systémů vysoce přesných zbraní je dlouhý pohyb vojsk v blízkosti předního okraje nepřátelské obrany velmi nebezpečný, protože průzkumné prostředky jsou dokonalejší než dříve. Proto mnohé armády ve světě věnují značnou pozornost přechodu vojsk do útoku po přesunu z hloubky.

V těchto podmínkách může být veden útok na nepřítele v obraně z výchozího prostoru, který je vzdálený několik desítek kilometrů od předního okraje (podle názorů amerických vojenských specialistů 50–60 km). V řadě případů budou vojska přecházet do útoku po přesunu z hloubky po přeskupení nebo z prostoru rozmístění záloh.

V minulé válce některé tankové a mechanizované sbory Sovětské armády útočily na spěšně zaujatou obranu nepřítele po přesunu s rozvinutím do bojové sestavy ke zteči z chodu. Tento způsob přechodu do útoku byl používán také v lokálních válkách na Blízkém východě. Systematicky je procvičován na cvičeních vojsk NATO.

V článku jsou rozebrány zvláštnosti přípravy útoku vševojskových svazků po přesunu z hloubky na základě analýzy zkušeností z Velké vlastenecké války a z lokálních válek.

Podstata útoku po přesunu z hloubky s rozvinutím do bojové sestavy ke zteči z chodu je v tom, že svazek obdrží bojový úkol a uskuteční celou přípravu k jeho splnění převážně na přesunu a k vytvoření uskupení sil a prostředků dochází v průběhu vysunutí dopředu a rozvinutí vojsk pro přechod ke zteči.

Vševojskové svazky mohou zahajovat útok po přesunu zejména na začátku a v průběhu operace při jejich přisunutí z hloubky nebo jako záloha svazu k nasazení do boje, při přeskupení v přífrontových prostorech v těch případech, kdy svazek obdrží bojový úkol na přesunu do doby soustředění v dříve stanoveném prostoru.

Tohoto způsobu vedení útoku bude nejčastěji používáno při průlomu mezilehlých obranných čar v operační hloubce nepřítele v průběhu útočné operace a rovněž při průlomu jeho hlavního postavení obrany a nutnosti výměny svazků prvního operačního sledu, které ztratily bojeschopnost. Kromě toho mohou vševojskové svazky zahajovat útok po přesunu z hloubky při zasazení do sražení s cílem dokončení zničení protiúderného uskupení nepřítele nebo zničení jeho vzdušných výsadků a aeromobilních útvarů, vysazených do týlu našich vojsk, kromě toho v obranné operaci při vedení protiúderu (protizteče).

Organizace útoku po přesunu z hloubky bude uskutečňována, jak potvrzují zkušenosti z minulé války, zpravidla v podmínkách nedostatku času, neúplných zpráv o nepříteli a za situace, kdy přijetí rozhodnutí, stanovení úkolů podřízeným, vytvoření uskupení sil a prostředků, organizace a palebné ničení nepřítele budou uskutečňovány v průběhu přesunu na čáry rozvinutí vojsk. To vyžaduje, aby velitelé a štáby všech stupňů použili nejracionalnějších metod práce při organizaci útoku po přesunu z hloubky a včas připravili a předvídali všechna možná opatření k přípravě plánovaného boje.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že velitelé tankových (mechanizovaných) sborů obdrželi většinou bojový úkol k útoku po přesunu z hloubky ve vzdálenosti 45–60 km od mezilehlé obranné čáry nepřítele. Při průměrné rychlosti (do 15 km za hodinu) přesunu a rozvinutí do bojové sestavy byly k tomu zapotřebí 3–4 hodiny. Ve většině případů však bylo nutné dělat ještě zastávku svazků v trvání 2–3 hodiny v prostorech vzdálených 10–15 km od obrany nepřítele, tj. mimo dosah palby většiny jeho dělostřelectva, k doplnění bojové techniky pohonnými hmotami před zasazením do boje. V těchto prostorech byly upřesňovány bojové úkoly a otázky součinnosti.

V současných podmínkách má bojová technika značně větší proběh kilometrů ve vztahu ke spotřebě pohonných hmot. To umožňuje upustit od zastávek svazků k doplnění PHM. Je to velmi důležité, protože kromě ztráty času mohou být vojska v prostoru doplnění napadena ničivými údery vysoce přesnými jadernými a klasickými zbraněmi nepřítele. Je-li doplnění techniky PHM nevyhnutelné, je účelné uskutečnit je mimo dosah prostředků jeho taktických jaderných zbraní, v kratší době, se širokým využitím připravených prostředků pro doplnění svazků, útvarů a přidavných nádrží na vozidlech.

Celková doba, nutná na organizaci útoku svazku po přesunu z hloubky v minulé válce, činila většinou 5–7 hodin. V současných podmínkách je možné předpokládat, že rychlosti přesunu a rozvinutí vševojskových svazků budou větší a i úkol k útoku po přesunu z hloubky může být stanoven dříve.

Na příkladu 1. tankového sboru ve východopruské operaci v lednu 1945 si ukážeme rozdělení času na organizaci útoku po přesunu z hloubky na různých stupních velení. Sbor byl zasazován do sražení v pásmu 39. armády. Po obdržení úkolu k útoku po přesunu z hloubky měl na přípravu boje v průběhu přeskupení 6 hodin. Na vlastní práci potřebovali velitel a štáb sboru 2 hodiny, velitelé a štáby brigád 1,5 hodiny, praporů 1 hodinu, velitelé rot 20 minut a velitelé čet 10 minut. Celá organizace boje byla ukončena 1 hodinu před útokem, tj. k zahájení rozvinutí vojsk do bojové sestavy, v jehož průběhu byly jen upřesňovány jednotlivé otázky.

Dovedená příprava bojové činnosti svazků a útvarů 1. tankového sboru umožnila úderem z chodu úspěšně splnit bojový úkol.

Omezená doba na organizaci boje při útoku po přesunu z hloubky předurčila použití souběžné metody práce velitelů a štábů všech stupňů. Tohoto způsobu práce nebo jeho spojení s postupnou metodou práce při přípravě útoku po přesunu z hloubky používali velitelé a štáby tankových a mechanizovaných sborů v operacích v letech 1944–1945. Organizace boje v brigádách (praporech, rotách) byla zahajována ihned po přijetí zá-

myslu boje velitelem sboru (brigády) a byla uskutečňována souběžně na základě vydaných bojových nařízeních.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že v souladu s útokem po přesunu z hloubky **spočívala souběžná metoda práce v následujících zásadách.** Po obdržení bojového úkolu velitel svazku na přesunu si ujasnil úkol, vydal pokyny náčelníkovi štábu k organizaci průzkumu a k seznámení zástupců velitele, náčelníků druhů vojsk a služeb a velitelů útvarů s novým úkolem. Dále zhodnotil situaci, přijal zámysl boje, seznámil s ním důstojníky a prostřednictvím nich, většinou s použitím rádiových stanic, vydal předběžná bojová nařízení, přijal rozhodnutí a stanovil úkoly vykonavatelům formou krátkých bojových nařízeních s využitím technických nebo pohyblivých spojovacích prostředků.

Předběžná bojová nařízení zpravidla obsahovala:

- úkol svazku,
- místo útvaru v pochodové a bojové sestavě,
- čáru přechodu ke zteči,
- dobu jejího dosažení,
- směr útoku.

Po obdržení těchto podkladů velitelé a jejich štáby mohli zahájit organizaci útoku bez toho, aby čekali na bojový rozkaz.

Potom velitel svazku se skupinou důstojníků vyjížděl (v současné době může použít vrtulník) do prostoru bojové činnosti na směr hlavního úderu a současně rekonoskoval osy přesunu vojsk, čáry jejich rozvinutí do předbojové a bojové sestavy, v případě nutnosti upřesňoval jednotlivé otázky rozhodnutí a řízení přesunu vojsk na čáru přechodu ke zteči. Po jeho příjezdu k veliteli útvaru, který působil na směru hlavního úderu, velitel svazku v terénu konkretizoval jednotlivé otázky organizace útoku. Na směrech útoků ostatních útvarů prvního sledu dělali analogickou práci s jejich veliteli zástupci velitele svazku.

Úkoly vojskům mohou být vydávány osobně i rádiem a zdvojovány důstojníky štábu na pohyblivých prostředcích (zvláště ve vrtulnících), kteří předají grafický rozkaz na mapě nebo bojové nařízení. Grafické dokumenty jsou vysoce názorné, mají přednosti ve srovnání s textovými a značně zkracují dobu na jejich přípravu a doručení vykonavatelům.

Organizace součinnosti za útoku po přesunu z hloubky je charakterizována značně omezenou dobou na koordinaci úsilí útvarů a jednotek, nemožností společné práce velitele svazku s podřízenými veliteli. Proto nejdůležitější otázky součinnosti jsou většinou uváděny v bojových nařízeních, které štáb svazku může upřesňovat v prostorech doplňování PHM nebo na rekonoskaci s důstojníky útvarů, které působí na směru hlavního úderu. Na ostatních směrech tyto otázky slaďují zástupci velitele svazku.

Nedostatek času a úplných zpráv o nepříteli předurčuje také **zvláštnosti organizace jeho palebného ničení.** Ze začátku bude zplánováno, s přihlédnutím k získaným zprávám, podle mapy na údobí prvního palebného přepadu (odpálení) a v dalším bude upřesňováno v průběhu přesunu podle získávání dalších zpráv. Nejdůležitějšími objekty ničení budou prostředky jaderného a chemického napadení nepřitele a jeho opěrné body na prvním postavení. Nejsou-li vpředu vlastní vojska, je účelné plánovat údery na nepřátelské objekty na předním okraji a vést je do příchodu předsunutého odřadu a předvojí na čáru rozvinutí. Délka palebné přípravy může být krátká a hustoty i složení sil a prostředků k jejímu uskutečnění malé. Avšak na prvním postavení musí být nepřítel ničen s největší efektivností.

Umičování palebných prostředků nepřitele prostředky svazku v době přesunu útvarů na čáru zasazení do boje nebude pravděpodobně možné, protože jeho dělostřelectvo

bude v té době rovněž na přesunu a nebude schopno včas organizovat palebná postavení. Toto umlčování budou se vši pravděpodobností uskutečňovat prostředky nadřazeného náčelníka s přihrávkou dělostřelectva vojsk, která působí vpředu, kromě toho zejména letectvo.

Ničení nepřítele na obranné čáře v důsledku omezeného množství dělostřelectva a spotřeby munice, bude účelné uskutečňovat působením na jednotlivé cíle, soustředěnou palbou a jejím postupným soustřeďováním.

Délka dělostřelecké přípravy bude omezena časem, který potřebuje dělostřelectvo na zaujetí palebných postavení a přípravu palby, dále na rozvinutí a vyjití vševojskových jednotek prvního sledu na čáru přechodu ke zteči. Při dlouhotrvající dělostřelecké přípravě by bylo nutné zastavit vojska na přesunu v bezprostřední blízkosti od nepřítele, čímž by vzniklo nebezpečí jejich zničení jadernými a klasickými prostředky nepřítele. Kromě toho by nepřítel získal čas na organizaci systému palby a manévru silami a prostředky na směr hlavního úderu útočících vojsk. Proto v řadě případů může být palebná příprava útoku omezena jedním palebným přepadem.

Jak potvrzují zkušenosti z minulé války, může být palebná příprava útoku zahajována jen částí dělostřelectva. Např. v melitopolské operaci na podzim roku 1943 se přesunovala velká část dělostřelectva 19. tankového sboru k úseku průlomu obrany nepřítele na Pereokopské šíji v sestavě předsunutého odřadu a předvojů brigád prvního sledu sboru. To mu umožnilo včas zaujmout palebná postavení a připravit se k provedení dělostřelecké přípravy útoku. Zbývající část dělostřelectva (třetina), která se přesunovala na čele proudů brigád prvního sledu, mohla se zúčastnit jen dělostřelecké podpory útoku, a to postupně po oddílech po dosažení pohotovosti.

Ze zkušeností některých dalších tankových a mechanizovaných sborů vyplývá, že v těch případech, kdy se zastavily přibližně 20 km od předního okraje obrany nepřítele k doplnění PHM, podařilo se jim někdy předsunout velkou část dělostřelectva do palebných postavení pod ochranou předsunutých odřadů a předvojů. V těchto případech byla dělostřelecká příprava útoku vedena podle pravidel, která se přibližovala pravidlům útoku z výchozího prostoru.

V soudobých podmínkách budou palebnou přípravu útoku zahajovat letectvo, dělostřelectvo předsunutých jednotek a dělostřelecké oddíly připravené k zahájení palby; ostatní se jí zúčastní postupně po dosažení pohotovosti. Minometné a dělostřelecké jednotky útvarů, které jsou v záloze (ve druhém sledu), se ve většině případů nezúčastní dělostřelecké přípravy útoku.

Letecká příprava útoku bude pravděpodobně časově delší než dělostřelecká a bude jí předcházet. Zvláštnost letecké přípravy útoku bude pravděpodobně spočívat v tom, že letouny a vrtulníky budou ničit jen nejdůležitější objekty nepřítele v hloubce, v první řadě prostředky jaderného a chemického napadení nepřítele. Hlavní úsilí soustředí na ničení cílů na předním okraji jeho obrany. Její hlavní metodou je vedení současných leteckých úderů na dříve určené objekty a cíle se vzletem letounů a vrtulníků v určeném čase.

Rozvinutí a zahájení boje útvarů prvního sledu vševojskových svazků má rovněž řadu zvláštností. Ve Velké vlastenecké válce tankové a mechanizované sbory za útoku po přesunu z hloubky v závislosti na situaci zahajovaly boj postupně, jestliže se nepodařilo nepříteli vytvořit dostatečně silnou připravenou obranu, nebo na něho vedly úder současně všemi silami prvního sledu.

Postupné zahajování boje bylo podmíněno různým charakterem a délkou os přesunu, hustotou překážek na nich, různými rychlostmi přesunu a stupněm působení nepřítele. Zpomalovat útvary, které se dostaly dopředu, nebylo účelné, protože nepřítel mohl získat čas a organizovat účinnější protipatření. Proto vojska zahajovala útok podle toho,

jak vycházela k obranným čarám nepřítelů. To umožňovalo lépe využívat výsledků palběného ničení a bránilo nepříteli obnovit narušenou obranu. V těchto případech většínou jako první zahajovaly útok předem určené oddíly a předvoje brigád prvního sledu a potom jejich hlavní síly bez toho, že by čekaly na hlavní síly sboru.

Tímto způsobem útočil např. 1. mechanizovaný sbor ve viselsko-oderské operaci v prostoru Lovič, Kutno, Kłodowa. Předem určený oddíl (zesílená 37. mechanizovaná brigáda) po krátkém palběném přepadu z chodu prolomil obranu nepřítelů a vytvořil výhodné podmínky k dokončení jejího průlomu hlavními silami sboru, které byly postupně zasazovány do boje. Takový způsob činnosti je možný i v soudobých podmínkách, zvláště za útoku na spěšně zaujatou nebo spolehlivě ničenou obranu nepřítelů jadernými zbraněmi. To umožňuje dosáhnout překvapení, neposkytuje nepříteli čas na zesílení (obnovení) obrany, umožňuje hned od zahájení boje svazku získat iniciativu a vytvořit výhodné podmínky pro další činnost.

Zkušenosti dále ukazují, že současně vedený útok útvarů prvního sledu svazku značně zvýší sílu prvního úderu, rozptýlí úsilí prostředků ničení a záloh nepřítelů, zneumožňuje mu manévry vojsky prvního sledu na směr hlavního úderu útočníka. Takový způsob činnosti byl velmi efektivní při střetnutí s nepřítelí, kterému se podařilo včas přejít do obrany. Tak např. působil 19. tankový sbor v melitopolské operaci na podzim roku 1943 při průlomu obrany nepřítelů na Perekopské šíji. Jako první dosáhly Tureckého valu průzkumné orgány sboru a brigád prvního sledu, které včas zjistily charakter obrany nepřítelů, systémy palby a zátarasů, upřesnily podmínky terénu na přístupech k přednímu okraji. Zprávy o jeho obraně v hloubce získal štáb sboru od vzdušného průzkumu. Za průzkumem tankového sboru postupovaly předem určené oddíly a předvoje brigád prvního sledu.

Na čáru přechodu ke zteči postupovaly brigády prvního sledu 19. tankového sboru po dvou osách. To vyloučilo nutnost rozvinutí do praporečnických proudů a umožnilo zkrátit celkovou dobu nutnou na přechod do bojové sestavy, který se uskutečňoval v prostoru dosahu palby dělostřelectva nepřítelů. Druhé sledy (zálohy) sboru a brigád postupovaly ve vzdálenostech, které jsou shodné s vedením útoku z výchozího prostoru. K dosažení současně zahájení zteče předního okraje obrany nepřítelů určil štáb sboru brigádám prvního sledu regulační čáry po každé hodině přesunu.

Promyšlená organizace přesunu a současně zahájení boje hlavními silami 19. tankového sboru umožnila mu úspěšně plnit bojový úkol. Sbor 1. listopadu 1943 obsadil předmostí operačního významu v severní části Krymského poloostrova, které mělo důležitou úlohu v operaci při jeho osvobození na jaře roku 1944. Analýza lokálních válek svědčí o tom, že podobný způsob rozvinutí a zahájení boje svazky po přesunu z hloubky je účelný v určitých podmínkách i v soudobém boji.

Bojové zkušenosti dokazují, že zahájení boje vševojskovými svazky za útoku po přesunu z hloubky v podmínkách, kdy se nepříteli podařilo organizovaně zaujmout obranu, je nejvýhodnější: uskutečnit současným manévrem všech sil prvního sledu pod ochranou předem určených útvarů (jednotek). Ve výhodnějších podmínkách situace může svazek zahájit útok na nepřítel v obraně po postupném rozvinutí hlavních sil podle jejich přechodu k obraně.

Organizace zabezpečení útoku po přesunu z hloubky má také řadu zvláštností. V podmínkách výrazného nedostatku času je zvláště důležité včas vyřešit celou řadu otázek na základě předvídání velitele. To umožní zkrátit dobu na jeho organizaci po obdržení bojového úkolu.

Všestranné zabezpečení útoku se organizuje na základě rozhodnutí velitele v průběhu přesunu vojsk na čáru přechodu ke zteči. Jeho základem jsou opatření, která byla plánována při přípravě přesunu.

Při organizaci průzkumu za útoku po přesunu z hloubky je nutné počítat s tím, že zprávy získané od nadřazeného štábu spolu s bojovým úkolem nebudou postačovat k přijetí zdůvodněného rozhodnutí a plánování jaderného a palebného ničení nepřítele. K tomu je účelné zabezpečit jejich získání od vzdušného průzkumu (přímo z paluby letounu), vojsk bojujících vpředu a rovněž od vlastních průzkumných orgánů svazku a útvarů.

Zvláštnosti organizace ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení za útoku po přesunu z hloubky spočívá v tom, že je uskutečňována hlavně silami a prostředky samotného svazku, protože část sil a prostředků nadřazeného velitele bude již použita ve prospěch svazků prvního sledu.

Zvláštní pozornost je nutné věnovat:

- rozptýlení a utajení přesunu útvarů s dodržováním všech druhů maskování,
- vytvoření spolehlivého systému varování vojsk o bezprostředním nebezpečí použití jaderných a chemických zbraní nepřítelem a uvědomování vlastních vojsk o radioaktivním, chemickém a bakteriologickém (biologickém) zamoření,
- včasnému stanovení způsobu překonávání zamořených prostorů,
- organizaci opatření k odstranění následků po použití ZHN nepřítelem a současněmu obnovení narušeného velení a bojeschopnosti útvarů.

Radioelektronický boj, jak potvrzují zkušenosti z lokálních válek, má značný vliv na průběh a výsledek soudobého boje.

Vedení aktivního boje v atmosféře za útoku svazku po přesunu z hloubky spočívá v tom, že narušení velení vojskům a zbraním nepřítele se dosahuje v první řadě ničením míst velení a jeho radioelektronických objektů prostředky nadřazeného velitele a s postupným dosahováním pohotovosti i údery palebných prostředků svazku. Současně štáb musí organizovat radioelektronické umlčení, ochranu vlastního systému velení a opatření proti technickým prostředkům nepřátelského průzkumu.

Organizace velení útvarům svazku za útoku po přesunu z hloubky má také řadu zvláštností. V soudobých podmínkách může být úspěšně uskutečňováno s maximálním využitím vrtulníků k organizaci boje a úspěšnému řízení přesunu útvarů. Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují účelnost rozvinutí místa velení velitele divize za předsunutými jednotkami v bezprostřední blízkosti čáry přechodu do útoku. Z něho řídil útvary postupně tak, jak přicházely na čáru zteče. Velitelské stanoviště bylo zpravidla přesunováno v čele proudů hlavních sil v pohotovosti rychle zaujmout plánovaný prostor do zahájení útoku.

Velitelé útvarů veleli za přesunu a postupovali s předvojem nebo v čele hlavních sil. Před zahájením palebné přípravy útoku obsazovali velitelská stanoviště. V tom případě, kdy velitel divize organizoval rekognoskaci za účasti velitelů útvarů prvního sledu, zůstávali velitelé útvarů po skončení práce na svých pozorovatelích a řídili z nich přesun jednotek.

Útok vševojskových svazků po přesunu z hloubky je druhem útoku na nepřítele v obraně. Bude v široké míře používán v různých údobích útočné operace a bude uskutečňován v nejdůležitějším momentu jejího rozvíjení. V těchto podmínkách má organizace útoku řadu důležitých zvláštností, je složitým a obtížným úkolem, který mohou zvládnout jen dobře připravení velitelé a štáby. Proto jeho hluboké zvládnutí důstojníky, praktické procvičování v průběhu zaměstnání a cvičení, přesně promyšlená organizace přesunu s včasným řešením řady otázek v případě nenadálého zahájení boje na předpokládaných čarách na základě vědeckého předvídání nabývají v soudobých podmínkách na důležitém významu.

Upevnění důležitých čar a prostorů v útočných operacích

Redakčně upravený obsah článku generálplukovníka M. I. Bezchrebtého, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 11/1983.

Pod pojmem upevnění čar a prostorů, jako jednoho z důležitých prvků tvořících součást upevnění úspěchu v útočných operacích, chápeme souhrn opatření, uskutečňovaných s cílem působit proti pokusům bránícího se nepřítele vést překvapivé úderu na útočící vojska a týlové objekty, zastavit je, vrhnout zpět ze zaujatých čar a prostorů, převzít iniciativu nebo odvrátit síly a prostředky úderných uskupení od plnění hlavních úkolů.

Nezbytnost uskutečnění takových opatření útočníkem je podmíněna rostoucími možnostmi obránce k rychlému soustředění odpovídajících sil a prostředků na ohrožených směrech k odrazení útoku nebo snížení jeho tempa.

Toho může být dosahováno vedením silných protiztečí a protiúderů nepřítele, přechodem do protiútoků. Analýza zkušeností z minulých válek svědčí o tom, že podle rozvoje vojenství se velmi zřetelně projevuje tendence k narůstání hloubky a stupně aktivního působení obránce proti útočícím vojskům. V soudobých podmínkách, v důsledku vybavení stran mohutnými palébnými prostředky, zejména vysoce účinnými konvenčními zbraněmi, bojovou technikou a municí, nebyvale narůstají aktivnost a rozhodnost činnosti obránce. Přitom nepřítel bude vést silné údery palbou a vojsky nejen na první, ale i na druhé sledy útočníka, na jeho zálohy, prostředky

ničení, průzkumu a navedení, místa velení, týlové objekty a komunikace. Není vyloučeno, že k úspěšnému vedení protiúderů nebo dosažení cílů protiútoků budou v široké míře používány vzdušné (námořní) výsadky, diverzní průzkumné skupiny, kromě toho i jeho uskupení, která zůstala v týlu útočících vojsk.

Důležitost včasného upevnění zachvácených čar a prostorů útočícími vojsky je podmíněna ještě i tím, že soudobé útočné operace s použitím jak konvenčních, tak i jaderných zbraní, budou charakterizovány vysokou dynamičností a velkým prostorovým rozmachem, rozhodným bojem o převzetí a o udržení iniciativy, spojováním různých způsobů ničení nepřítele, vedením bojové činnosti na oddělených směrech, nerovnoměrným postupem vojsk podél fronty i do hloubky, značným odtržením jednotlivých svazů, svazků a útvarů od ostatních sil. Všechno to bude mít nevyhnutelně za následek vznik odkrytých a zranitelných boků úderných uskupení útočníka; toho může využít nepřítel k vedení protiztečí a protiúderů.

Zkušenosti z útočných operací v prvním a druhém období Velké vlastenecké války svědčí o tom, že v důsledku nedocení možností nepřítele a nedostatečné pozornosti velitelů k včasnému upevnění výhodných čar v průběhu úspěšného útoku, při vedení jeho silných protiúderů nebyla voj-

ska připravena k organizovanému odporu a v celé řadě případů byla donucena přenechat iniciativu nepříteli a odcházet.

V soudobých podmínkách, jestliže velitelé nebudou správně hodnotit opatření k upevnění čar, klíčových prostorů a objektů obsazených útočícími vojsky, důsledky takového omylu mohou být ještě vážnější. Souvisí to především s tím, že se podstatně zvýšily manévrovost a aktivnost vojsk v obraně, jejich palebná a úderná síla. Bránící se vojska jsou schopna v současné době v kratší době uskutečňovat účinná protioptatření. Proto také udržování útočících vojsk v nepřetržité pohotovosti k rozhodné činnosti k ničení záloh nepřítelů a zmaření jeho protiztečí a protiúderů je nejdůležitějším předpokladem rozhodného rozvíjení útoku a zničení bránících se vojsk v krátké době.

Upevnění výhodných čar, důležitých prostorů a objektů v minulé válce bylo uskutečňováno k plnění různých operačních a taktických úkolů. V jedné řadě případů se tak zabezpečovala ochrana boků úderných uskupení frontu (armády) a směrů, které umožňovaly nepříteli vyjít do jejich týlu, udržení zachvácených předmostí na širokých vodních překážkách. V druhé řadě případů zabránit průlomu nepřítelů ve směru vlastních obklíčených nebo odříznutých uskupení, dále vzdušných výsadek, které působí v týlu útočících vojsk. Splnění každého z těchto úkolů má určité zvláštnosti.

V operacích Velké vlastenecké války byla nejvíce rozšířeným a používaným úkolem ochrana boků útočících úderných uskupení proti možným překvapivým úderům nepřítelů. Plnění tohoto úkolu bylo závazně předvídané v zámyslech velitelů pro operaci a bylo uskutečňováno různými způsoby: vytvářením speciálních uskupení vojsk, která v samotném zahájení průlomu vedla údery z jednoho nebo obou boků hlavního uskupení; tak rozvíjela útok, rozšiřovala úseky průlomu a byla v pohotovosti k odražení protiztečí a protiúderů. Po překonání hlavního pásma a s rozvíjením úspěchu byly přesunovány na ohrožené směry druhé sledy a různé zálohy, které podle postupu prvních sledů se postupně rozvíjely na výhodných čarách a upevňovaly se na nich, připravovaly k obraně velké osady, silniční uzly a další objekty; tak zabezpečovaly jejich spolehlivé udržení nebo za postupu v předbojových sestavách a určité vzdálenosti za útočícími vojsky byly v pohotovosti k odražení překvapivých úderů nepřítelů z chodu.

Často bylo účelnější využívat k plnění tohoto úkolu na tomto směru útočící svazky a útvary, které v případě potřeby byly

posilovány silami a prostředky nadřazeného velitele. Druhé sledy byly zasazovány do sražení k narůstání síly úderů a zvyšování tempa útoku na hlavních směrech.

Bojová činnost v soudobých útočných operacích se bude rozvíjet zpravidla na směrech se značnými mezerami mezi nimi, s nerovnoměrným postupem vojsk do hloubky. Proto odkryté boky úderných uskupení budou obvyklým jevem. Důležitost opatření k jejich ochraně v těchto podmínkách ještě více narůstá. Tento úkol v podstatě vzniká od samého zahájení průlomu obrany nepřítelů. Obránce se bude snažit zabránit mu překvapivým vedením silných protiztečí a protiúderů do boků jako nejzranitelnějším místům v sestavě útočících vojsk. Podle postupu útočícího do operační hloubky bude zranitelnost boků narůstat. To vyžaduje dodatečně úsilí velitelů a štábů svazů k udržení přesné součinnosti uskupení, která uskutečňují průlom na hlavních směrech, s vojsky, která působí na jejich bocích, ke zvýšení tempa jejich útoků a pohotovosti k odražení protiúderů nepřítelů.

Upevnění čar a prostorů s cílem odražení protiúderů a protiútoků nepřítelů ve Velké vlastenecké válce tvořilo jedno z hlavních opatření, které směřovalo k zabezpečení úspěšného boje se silnými nepřátelskými zálohami. V řadě případů k plnění tohoto úkolu, zvláště při přechodu nepřítelů do protiútoků, byla využívána vojska frontu v plném složení.

V soudobých podmínkách za rostoucí úderné síly vojsk obou stran a jejich pohyblivosti bude muset útočník nejdříve odrazet protiúder nepřítelů. Podle názorů velení armád NATO mohou být např. použity v aktivní obraně k vedení protiúderů operační a strategické zálohy, v jejichž složení značnou část tvoří tankové a obrněné divize, aeromobilní svazky a útvary. K jejich rozvíjení ve vysokých tempách se doporučuje vysazovat vzdušné výsadky. Cíl protiúderů může tkvět ve zničení nejnebezpečnějšího úderného uskupení útočícího, obnovení dřívějšího stavu obrany nebo převzetí iniciativy a vytvoření podmínek pro přechod do všeobecného útoku.

Takové protiúdery v případě opožděného přijetí opatření k upevnění čar mohou velmi vážně ztížit situaci, mít za následek odvádění hlavních sil a prostředků od plnění hlavních úkolů operace, nutnost snížit tempa útoku nebo dokonce jej přerušit na jednotlivých směrech. To může způsobit nebezpečí ztráty iniciativy na zemi i ve vzduchu. Velitelé a štáby, aby nedopustili tyto negativní následky, musí maximum pozornosti soustředit na zabezpečení ne-

zbytných podmínek pro činnost vojsk ke zničení protiděrného uskupení nepřítele a současně zabezpečovat narůstání síly úderu útočících vojsk na hlavním směru. Proto je velmi důležité neodvádět úderná uskupení od plnění hlavních úkolů a zmaření protiděrných nepřítele uskutečňovat silnými palebnými údery s předstihem na přesunované zálohy a organizací palebné obrany bočními uskupeními vojsk, která budou posílena různými zálohami. Velmi důležité je včas zvětšit počet obranných čar a postavení na nebezpečných směrech a v krátké době vybudovat ženíjní zátarasy. Ve výjimečných případech může být využito k tomuto účelu i části sil z úderného uskupení, převážně ze sestavy zálohy nebo druhého sledu.

Ze zkušeností z Velké vlastenecké války vyplývá, že hlavními podmínkami, které zabezpečovaly úspěšné odrazení protiděrných a protitankových nepřítele, byly: včasné zjištění soustředění a přesunu jeho uskupení, uskutečnění nezbytných opatření při přípravě vlastních vojsk k odrazení jejich úderů.

Proto předvídání a prozíravost, včasné a utajené přípravě opatření k upevnění čar jsou nejdůležitějšími předpoklady úspěchu při odrazení protiděrných nepřítele.

Zejména je účelné zahajovat boj se zálohami od okamžiku jejich zjištění v hloubce obrany nepřítele a uskutečňovat jej vedením silných raketových a leteckých úderů dlouho před jejich příchodem k čáře dotyku stran. Velmi důležité je správně určit pravděpodobný směr použití záloh nepřítele, dobu jejich pohotovosti k protiděrnému a včas přejít k obraně vyčleněnými silami. Zpoždění při plnění těchto úkolů může mít za následek nežádoucí následky. Proto je zapotřebí vést nepřetržitý a účinný průzkum, hluboce hodnotit vývoj situace a rychle reagovat na všechny její změny.

Zkušenosti ze cvičení vojsk NATO ukazují, že současně s vedením protiděrných proti útočnickovi může obránce v široké míře používat nejen taktické, ale i silné **operační vzdušné (námořní) výsadky**. Neustálé nebezpečí jejich působení proti vojskům a tylovým objektům útočníka vyžaduje organizovat boj s nimi, a to způsobem uskutečnění speciálních opatření. Již při plánování útočné operace je nutné do celé její hloubky včas určit pravděpodobné nebezpečné prostory vysazení a plánovat opatření ke zmaření vysazení a zničení výsadků. Přitom je žádoucí zabezpečit vyjít vlastních vojsk k místům jejich vysazení do ukončení vysazení a zahájení aktivní činnosti.

Zkušenosti z válek svědčí o tom, že v prů-

běhu útočných operací bude často zapotřebí **postupně násilným přechodem překonávat** značné množství vodních překážek. Při boji k ovládnutí, rozšíření a udržení předmostí obránce vždycky používal všechny prostředky ničení a vedl silné protiděrné s cílem jejich likvidace. Úspěšného odrazení hromadných útoků nepřítele v letech Velké vlastenecké války bylo dosaženo včasným upevněním zachvácených předmostí, rychlým vybudováním obranných postavení a čar na nich a jejich přípravou ze ženíjního hlediska, pečlivou organizací protitankové a protivzdušné obrany. Proto v první řadě se vysunovaly dopředu a rozvínovaly na předmostích zálohy fronty a armád, značná část protitankového dělostřelectva, pohyblivých odřadů zátarasovacích. Kromě toho k upevnění a udržení velkých předmostí, která měla velký význam, byly používány i druhé sledy frontů.

Analýza zkušeností z minulé války ukázala, že úspěšné splnění úkolu násilného přechodu vodních překážek je možné jen za předpokladu současného komplexního použití sil a prostředků k zachvácení, rozšíření, upevnění a udržení předmostí. Opatření k upevnění čar a objektů je účelné předvídat již v období přechodu vojsk prvního sledu k vodní překážce, a to tak, aby ihned po zachvácení mostů, přeprav a taktických předmostí byly všechny objekty a výhodné čáry, které zůstaly v týlu, v krátké době přizpůsobeny ke kruhové obraně a připraveny k odrazení možných protiztečí, protiděrných a činnosti aeromobilních vojsk, předsunutých a přepadových odřadů. Současně s rozšířením předmostí je nutné upevnit i nově zaujaté čáry a na ně vysunovat odpovídající síly a prostředky ze záloh. Kombinovaný pozemní a vzdušný charakter soudobých operací předurčuje nezbytnost jejich obrany z hlediska odrazení úderů jak pozemního, tak i vzdušného nepřítele.

Při organizaci odrazení protiděrných je nezbytné vzít v úvahu, že bránci se nepřítel se bude snažit o průlom do hloubky operační sestavy útočnicka a o vedení vysoce manévrové činnosti s cílem odříznout druhé sledy a zálohy od hlavních sil, zmařit jejich přesun a rozvinutí k rozvíjení útočné operace. Taková činnost, podle názorů velení NATO, může být uskutečňována způsobem vedení hlubokých přepadů tankových, mechanizovaných a aeromobilních vojsk a uskupení speciálního určení, podporovanými hromadnými údery taktického letectva a bitevními vrtulníky. Proto je zapotřebí nejen připravovat výhodné čáry k obraně, ale i udržovat vysokou bojovou

pohotovost všech sil a prostředků druhů vojsk, druhých sledů, záloh, míst velení, týlových útvarů a zařízení k boji s nepřítelem, který pronikl do našeho týlu.

Součástí upevnění čar a prostorů se musí stát systém protivzdušné obrany, která zabezpečí spolehlivou obranu vojsk a objektů proti úderům nepřítele ze vzduchu. Přitom je nutné aktivně vyhledávat a ničit průzkumné palebné systémy typu Assault Breaker, speciálně organizované v armádě USA ke zvýšení efektivity boje s druhými sledy a zálohami jak v útoku, tak i v obraně.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o tom, že jeden ze složitých problémů v útočných operacích bude tvořit **vedení aktivního boje s obklíčením, odříznutím a jinými uskupeními nepřítele**, které zůstaly v týlu útočících vojsk, ve spojitosti s organizací upevnění čar a prostorů na nebezpečných směrech a obrany důležitých týlových objektů. Přitom je nezbytné vzít v úvahu, že činnost těchto sil a prostředků může být podporována letectvem a raketovými vojsky, zejména v případě, že jejich úkolem bude ničení raketových jaderných zbraní, míst velení a týlových objektů, dále narušování plánovitěho materiálně technického zabezpečení vojsk prvního sledu útočnicka. V tomto případě nejen připoutají na sebe část záloh a sil druhých sledů, narušují velení, ale vytvářejí i nebezpečí pro odolnost důležitých operačních objektů útočících vojsk, odvedou jejich síly a prostředky od plnění hlavních úkolů v operaci.

Proto v zájmu rozhodného rozvíjení útoku je účelné současně s upevněním zachycených čar předvídat a uskutečňovat opatření k organizaci spolehlivé obrany všech nejdůležitějších objektů ve vlastním týlu. Rovněž je nezbytné, aby všechna obklíčená a blokována uskupení, vzdušné (námořní) výsadky a diverzní průzkumné skupiny nepřítele byly ničeny v krátké době. O významu tohoto úkolu svědčí ta skutečnost, že v armádách USA a NATO se usilovně zdokonalují vojska speciálního určení a způsoby jejich použití, rozšiřuje se rozsah operačních a strategických úkolů na ně kladených. K tomuto účelu se předpokládá používat bojové jednotky a útvary pozemních vojsk, zvláště vzdušných výsadkových.

Podle postupu útočnicka do hloubky nepřátelské obrany rozsah a nebezpečí jeho diverzní činnosti proti přisunovaným vojskům a objektům týlu v přifrontovém pásmu mohou narůstat a vytvářet nebezpečí zmaření provedení přeskupení, zaujetí postavení a prostorů, nepřetržitěho zásobování prvních sledů. To vyžaduje zesílení

opatření jejich ochrany a obrany, včetně komunikací.

K vedení boje s takovými odřady a skupinami v nevelké hloubce může dojít k použití části prvních sledů a jejich záloh. V operačním týlu musí plnit tyto úkoly nejen bojové svazky a útvary, ale i týlové a technické orgány.

Vzhledem k oficiálním názorům velení USA a NATO na charakter vedení soudobých operací je možné udělat závěr, že situace, ve které bude uskutečňována **organizace upevnění výhodných čar a prostorů** bude složitější než v minulé válce:

- Velitel a štáby budou mít značně méně času na přijetí rozhodnutí a plánování bojové činnosti k odražení protiúderů nebo protiútoků nepřítele v důsledku vysokých temp přesunu jeho záloh.

- Práce k upevnění čar budou nucen nejčastěji dělat současně s velením útočícím vojskům nebo vojskům, která ničí obklíčení uskupení.

Proto hlavní opatření k upevnění je účelné předvídat již při plánování operace.

Podle zkušeností z Velké vlastenecké války se v tomto směru určovaly:

- čáry (prostory) a předmostí na vodních překážkách a prostory mající operační význam a měly by být upevněny,

- složení sil, prostředků a způsoby jejich činnosti při odražení protiúderů nepřítele,

- základy součinnosti vyčleněných vojsk mezi sebou a s útočícími uskupeními,

- způsob všestranného zabezpečení a velení.

Čáry byly voleny s přihlédnutím k podmínkám terénu. Při přechodu vojsk do obrany byl okamžitě vytvářen systém palby všeho druhu, zvláště protitankové, a byly zřizovány různé zátarasové a postupným zvyšováním jejich hustoty podle narůstání nebezpečí protiúderu. Bylo toho hlavně dosaženo doplňkovým rozvíjením vševojskových útvarů a svazků, armádních a frontových protitankových a tankových záloh, pohyblivých odřadů zatarasovacích na těchto čarách, kromě toho přípravou hromadných palebných úderů dělostřelectva a letectva na prostory soustředění a proudy pěchoty a na tanky nepřítele za jejich přesunu na čáry rozvinutí.

Metody práce velitelů a štábů při organizaci součinnosti vojsk, vyčleněných k upevnění čar v průběhu operace, byly určovány na základě jejího předpokládaného vývoje, možné činnosti vlastního prvního sledu i nepřítele. Velitelé frontů a armád zpravidla předvíдали základy součinnosti při přijetí rozhodnutí a potom je upřesňovali v období bezprostředního vydávání úkolů

armádám a divizím. Přitom jim stanovili způsob přesunu, rozvinutí a přechodu k upevnění určité čáry, sřadování vedení palebných úderů na nepřítele s činností útočících uskupení, která ji měla upevnit, dobu a místa zřizování zátarasů, další upevnění čáry po odražení možného protiúderu nebo protiútku.

Velmi důležitou zásadou, která vyplývá ze zkušeností mnoha frontových útočných operací Velké vlastenecké války je to, že upevnění zachvácených výhodných čar a prostorů tkvělo nejen v přípravě k obraně a jejich včasnému zaujetí určitým počtem vojsk. Hlavní při plnění tohoto problému bylo, nakolik se veliteli frontu dařilo udržovat kvantitativní i kvalitativní převahu vlastních úderných uskupení nad nepřítelem na zvolených směrech v průběhu celé operace, kromě toho mít odpovídající zálohy v operační hloubce. Tim byly zabezpečovány nezbytné předpoklady k rychlé a účinné reakci na neočekávané změny v charakteru činnosti nepřítele. Významnou úlohu při upevnění mělo letectvo a dalekosmrté dělostřelectvo. Vedly úderu na přesunované nepřátelské zálohy již na dalekých přístupech.

Úkoly k upevnění čar a prostorů v průběhu útoku plnily druhé sledy a zálohy, při dokončování operací nebo podstatných změnách v pásmech frontů (armád) i hlavní síly prvních sledů.

K upevnění čar a prostorů v letech války docházelo nejen v závěrečném údobí, ale i v průběhu celé útočné operace — počínaje průlomem taktické hloubky obrany nepřítele až po udržení výhodných čar rychlými skupinami, které zabezpečovaly hlavním silám přípravu k vedení nových operací.

Jedním ze základních druhů činnosti vojsk, vyčleněných k upevnění čar a prostorů v průběhu útočné operace, bude přechod do obrany částí jejich sil s ponecháním silných záloh a její aktivní vedení.

Základem charakteru bojové činnosti musí přitom být uskutečnění rozsáhlého manévru silami a prostředky ve spojení s pevným udržením samostatných prostorů obrany, které přetínají nepravděpodobnější směry úderů. V mezerách mezi nimi mohou být plánovány palby dělostřelectva a minometů, úderu letectva; mohou být zřizovány minové zátarasy.

Hloubka obrany v těchto podmínkách může být nevelká a omezit se vybudováním taktické hloubky. Úspěšné odražení protiúderů nepřítele a udržení zaujatých čar a prostorů bude ve značné míře záviset na dovedném vedení předstihujících úderů silami letectva, raketových vojsk a

dělostřelectva, na přesunované uskupení do jejich příchodu k obranné čáře a uskutečnění širokého manévru zálohami k posílení vojsk na ohrožených směrech.

Ze zkušeností z minulých válek vyplývá, že při upevnění dosažených čar a prostorů v závěrečném údobí útočné operace vojska zpravidla v první řadě organizovala systémy palby a zátarasů před předním okrajem, kromě toho protitankovou a protivzdušnou obranu. Vytvoření obranných uskupení přitom záviselo na bojovém složení frontů a armád, které v té době byly zpravidla ve značné míře oslabeny a neměly zálohy. Proto jejich operační sestava v tomto údobí byla obyčejně v jednom sledu. Divize a pluky vyčleňovaly jen zálohy nevelké síly. Sbory a divize vytvářely v jednotlivých případech druhé sledy, kterým však byl určován úkol posílit vojska, která působila v prvním sledu na ohrožených směrech.

Mělké učenění obrany v daných případech je rovněž objasňováno i nezbytností v krátké době existujícími silami odrazit protiúder nepřítele, získat čas na přesun záloh a týlu, k obnovení útočných možností nebo šetřit síly a zabezpečit rozvíjení útoku na jiných směrech. Proto při upevnění dosažených čar vytvářela se uskupení vojsk tak, aby byly zabezpečeny maximálně možné hustoty sil a prostředků na prvních dvou postaveních a zvláště na předním okraji. V důsledku nedostatku silných druhých operačních sledů a záloh ovšem počáteční uskupení ne vždy zabezpečovalo úspěšné odražení sil nepřítele v převaze a bylo zranitelné palbou jeho dělostřelectva a minometů. K jeho posílení byl plánován manévru silami a prostředky z podružných směrů, zvláště dělostřelectvem, tak aby byla vytvořena hlubší sestava vojsk odpovídající jejich novým úkolům.

Jiné bylo učenění obrany při upevnění čar a prostorů tankovými vojsky. Měla ohniskový charakter a jejím cílem bylo udržet nejdůležitější taktické a operační úseky terénu. Mezery mezi prostory obrany tankových praporů a pásmy brigád a přístupy k nim byly kryty tankovými léčkami a protitankovými zátarasy. Pokusy nepřítele obejít uzly odporu byly mařeny vedením protiztečí a manévrem tankových jednotek.

Při upevnění čar v závěrečném údobí operace v soudobých podmínkách mohou se objevit v prvních sledech vojsk, které přecházejí do obrany, jak motostřelecké, tak i tankové svazky a útvary. Některé z nich mohou být ve značném odtržení od hlavních sil a jejich vyvedení na jednu linii s ostatními vojsky se může ukázat

jako nemožné. Proto svazky a útvary, které působí v takovém odtržení, včetně vzdušných výsadek, je účelnější používat k vedení vstřícných úderů na přisunované zálohy vzápětí po úderech letectva a dalekonosného dělostřelectva. Potom vedením aktivní obrany na postupně zaujímaných čarách mohou zastavit zálohy nepřítele a zabezpečit získání času k přípravě obrany hlavními silami. Pak je účelné je vyvést do druhého sledu k obnově bojeschopnosti.

Bez ohledu na rostoucí úlohu palebného ničení v boji s přisunovanými zálohami stěží se podaří konvenčními zbraněmi zcela zmařit připravovaný protiúder do příchodu tohoto uskupení do přímého dotyku s vojsky, která prošla do obrany. Proto při organizaci jejich činnosti k upevnění dosažených čar je nezbytné současně před-

vídat palebné ničení nepřítele jak na dalekých přístupech, tak i při boji k udržení předního okraje. K tomu je velmi důležité vytvářet pásma souvislé palby všech druhů zbraní před frontou, na bocích; k odražení úderů vzdušného nepřítele organizovat spolehlivý systém palby prostředků PVO.

Je pochopitelné, že pouze pevným udržením výhodných čar a prostorů a zabráněním průlomu protiúderných uskupení nepřítele do týlu útočících vojsk se vždy nepodaří zabezpečit upevnění úspěchu vcelku. Taková činnost bude mít nevyhnutelně pasivní charakter. Rozhodující úlohu při zničení silných protiúderných uskupení budou mít především vedení úderů do jejich boků a týlu a kromě toho rozvíjení útoku do hloubky.

Takové jsou tedy hlavní zásady, které se týkají organizace a uskutečnění upevnění obsazených čar a objektů v průběhu útočných operací.

různé

K PŘIPRAVOVANÉMU VYDÁNÍ NOVÉHO BOJOVÉHO ŘÁDU

3. část

Generálmajor Ing. Viliam Poltikovič

V předcházejících číslech našeho časopisu jsme uvedli dva články o hlavních zásadách útočného boje motostřeleckou (tankovou) divizí v duchu připravovaného Bojového řádu pozemního vojska — část 1.

V tomto článku uvedu hlavní zásady obrany a ukáži na některé rozdíly a změny proti Polnímu řádu Vševojsk-1-1.

Obrana je druh boje. Jejím cílem je zmařit nebo odrazit útok (úder) nepřítele, který je v převaze, způsobit mu značné ztráty, udržet důležité prostory (čáry, objekty) terénu a tím vytvořit příznivé podmínky pro přechod k rozhodnému útoku.

Obrana se může připravovat **předem, nebo může být organizována v průběhu boje**, mimo přímý dotyk s nepřítelem a v dotyku s ním.

Při činnosti za použití pouze konvenčních zbraní tvoří základ obrany ničení nepřítele palbou všech druhů zbraní a údery letectva, úporné udržení důležitých obranných úseků a rajónů obrany, rozdrčení nepřítele, který se vklíní do obrany protiztečemi motostřeleckých a tankových útvarů (jednotek).

Za použití jaderných zbraní tvoří základ obrany ničení nepřítele jadernými zbraněmi spolu s použitím všech druhů palb, udržení důležitých prostorů, uskutečnění širokého manévru vojsky a vedení protiztečí.

Obrana musí být **odolná a aktivní** a má umožňovat odražení nepřátelských úderů za použití všech druhů zbraní.

Motostřelecká i tanková divize (pluky) mohou zaujímat obranu v prvním nebo ve druhém sledu armády, armádního sboru (divize), být v záloze nebo se bránit na samostatném směru. Jsou schopny v krátké době vytvořit pevnou obranu v jakémkoli terénu a úspěšně odrážet údery útočícího nepřítele.

Divizi se určuje obranné pásmo, pluku obranný úsek a praporu obranný rajón.

Šířka obranného pásma (úseku) v závislosti na bojové sestavě, místě v operačním uskupení (bojové sestavě), rázu terénu a také vzhledem k požadavkům

na rozptýlení útvarů a jednotek, majícím za cíl zmenšit jejich zranitelnost nepřátelskými jadernými údery, může být na západním válčišti stanovena takto:

- divizi
30—45 km (Vševojsk-1-1 až 30 km),
- pluku
10—15 km (Vševojsk-1-1 až 10 km),
- obranného rajónu praporu
do 5 km (Vševojsk-1-1 až 5 km).

Při obraně státní hranice může být šířka obranného pásma (úseku) divize (pluku) i větší.

Hloubka učlenění obrany musí zabezpečovat zvyšování odporu kladeného nepříteli, taktickou součinnost mezi sledy bojové sestavy, volnost manévru vojsky, zejména druhými sledy a zálohami a rozptýlení útvarů a jednotek, aby byla zabezpečena ochrana proti zbráním hromadného ničení. Hloubka obrany může činit:

- u divize
20—25 km (Vševojsk-1-1 až 20 km),
- u pluku
do 12 km (Vševojsk-1-1 až 10 km),
- u praporu
do 3 km (Vševojsk-1-1 až 2 km).

Divize druhého sledu se rozmísťuje v prostoru soustředění nebo zaujímá obranu zpravidla na hlavním směru v pohotovosti k protiuđeru (protizteči) s cílem zničit nepříteli, který se vklíní do obrany (prolomil obranu), a pevně udržet čáry, postavení a prostory v hloubce. Pluk druhého sledu zaujímá obranný úsek v hloubce, zpravidla na nejdůležitějším směru, v pohotovosti k protizteči nebo k vystřídání útvarů prvního sledu, které ztratily bojeschopnost; tankový pluk a motostřelecký pluk na bojových vozidlech pěchoty kromě toho k zaujetí palebných čar.

Divize (pluk) tvořící vševojskovou zálohu zaujímá stanovený prostor soustředění, připravuje obranná postavení a je připravena k plnění nenadále vznikajících úkolů a rovněž k posílení (vystřídání) svazků (útvarů) prvního (druhého) sledu v případě ztráty jejich bojeschopnosti.

K vedení protiuđeru (protizteče) se divizi (pluku) určuje několik směrů. Na každém z nich se stanoví hlavní a záložní čáry rozvinutí a osy přesunu.

K odrazení úderu nepříteli, který se vklíní do obrany, se tankovému pluku a motostřeleckému pluku na bojových vozidlech pěchoty určují pro palbu z místa jedna až dvě palebné čáry.

Divize v určeném pásmu připravuje a zaujímá **tri až čtyři** a pluk ve vymezeném obranném úseku **dvě obranná postavení**. V obranném pásmu (úseku) divize (pluku) se vytváří systém ženijních zátarasů a připravují se:

- prostory bojového rozmístění (prostory odpalovacích a palebných postavení) raketového útvaru, dělostřelectva a útvarů (jednotek) protivzdušné obrany,
- prostory soustředění záloh,
- palebné čáry tankových útvarů (jednotek) a motostřeleckých útvarů (jednotek) na bojových vozidlech pěchoty, které se nacházejí ve druhém sledu (ve vševojskové záloze),
- čáry rozvinutí k protiztečím,
- čáry rozvinutí protitankových záloh a čáry minování pohyblivých odřadů zátarasovacích,
- předsunuté přistávací plochy a prostory léček bojových vrtulníků,
- příčná postavení,
- místa vytváření léček,
- cesty pro manévr,
- prostory míst velení,
- klamné a záložní obranné rajóny a opěrné body.

Divize druhého sledu připravuje a zaujímá v obraně **dvě až tři** a pluk **jedno až dvě** obranná postavení. Tankový pluk a motostřelecký pluk na bojových vozidlech pěchoty připravují kromě toho jednu až dvě palebné čáry, které mohou být totožné s čarami rozvinutí k protiztečím.

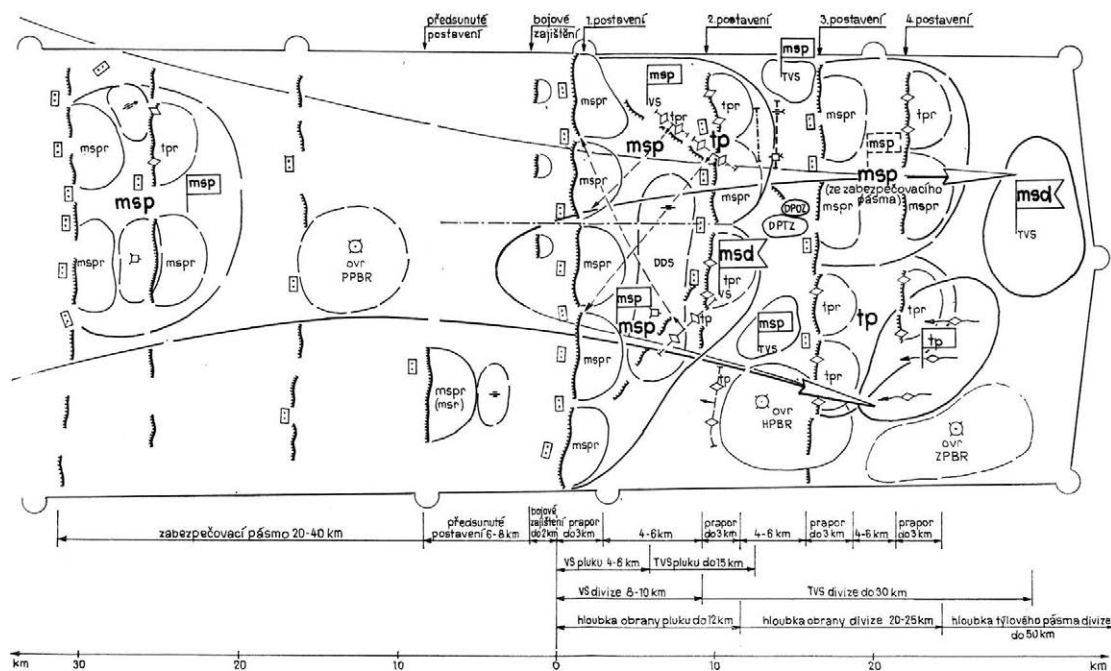
Příčná postavení se vytvářejí do celé hloubky obranného pásma (úseku) divize (pluku) s cílem zabránit nepříteli, který se vklíní do obrany (prolomil obranu), proniknutí do stran a vytvořit palebné pytle. Příčná postavení mohou být současně čarami rozvinutí k protiztečím a palebnými čarami tankových útvarů (jednotek) i motostřeleckých útvarů (jednotek) na bojových vozidlech pěchoty, které jsou ve druhém sledu (vševojskové záloze).

Při přechodu do obrany mimo dotyk s nepřitelem se může před předním okrajem obranného pásma divize prvního sledu připravovat **zabezpečovací pásmo** hloubkou 20 až 40 km (Vševojsk-1-1 až 15 km), zahrnující několik postavení a obranných rajónů (opěrných bodů), a rovněž rozvinutý systém ženijních zátarasů. Jejich cílem je zdržet útok nepříteli, donutit ho, aby se rozvinul a útočil pro něho v nevýhodném směru, způsobit mu ztráty a získat čas k přípravě obrany.

V nezbytných případech, zejména nevytvářeli se zabezpečovací pásmo, může se

OBRANA DIVIZE

šířka obrany divize - 30-45 km	hloubka obrany divize - 20-25 km
pluk - 10-15 km	pluk - do 12 km
prapor - do 5 km	prapor - do 3 km

před předním okrajem obrany ve vzdálenosti 6–8 km [Vševojsk-1-1 3–5 km] zřítit **předsunuté postavení**, jehož cílem je klamat nepřítele o průběhu předního okraje a uspořádání obrany, ztížit jeho dělostřelectvu vedení palby na obranné rájony [opěrné body] v prvním postavení, nedovolit nenadále napadení útvarů [jednotek] prvním sledu nepřítelem, odrazit jeho průzkum bojem a donutit ho, aby předčasně rozvinul své hlavní síly.

Na úseku, kde se nevytváří předsunuté postavení, se vysílá od praporů prvním sledu na vzdálenost **do 2 km bojové zajištění**.

Bojová sestava divize (pluku) v obraně se člení do dvou nebo do jednoho sledu. Při uspořádání bojové sestavy divize (pluku) do jednoho sledu se vyčleňuje vševojsková záloha. V obou případech je nutné soustředit hlavní úsilí divize (pluku) na směru očekávaného hlavního úderu nepřítele a k obraně nejdůležitějších prostorů.

Motostřelecký pluk na bojových vozítech pěchoty a tankový pluk motostřelecké divize se mohou využívat jak v prvním, tak i ve druhém sledu. V prvním sledu se používají zpravidla v tankovém terénu na pravděpodobných směrech hlavního úderu nepřítele. Přitom se tankový pluk motostřelecké divize obvykle zesiluje motostřeleckými jednotkami.

Tankový prapor motostřeleckého pluku se využívá k zesílení motostřeleckých praporů a částí sil působí ve vševojskové záloze. Může se také nacházet ve druhém sledu.

Motostřelecký pluk tankové divize zaujímá obranu obvykle v prvním sledu.

Motostřelecký prapor tankového pluku tankové divize se obvykle využívá k zesílení tankových praporů. Může působit i samostatně při obraně prvního postavení nebo v zabezpečovacím pásmu (na před-sunutém postavení).

Raketový útvar a jednotky dělostřelecké, které používají jadernou munici, jsou v obraně určeny k

- ničení prostředků jaderného a chemického napadení,
- rozhodnému ničení hlavního nepřátelského uskupení v prostorech soustředění, za přesunu, při rozvinutí, zteči a při jeho vklínění do obrany,
- ničení přicházejících záloh, míst velení, letectva na nejbližších letištích a objektů vojskového týlu nepřítele.

Prostor bojového rozmístění (prostory palebného postavení) raketového útvaru a jednotek dělostřelecké, které používají

jadernou municí, se určuje stranou od směru předpokládaného hlavního úderu nepřítele v takové vzdálenosti od předního okraje, která zabezpečuje splnění úkolů a manévry úderu podél fronty i do hloubky. Kromě hlavního prostoru se připravují záložní prostory bojového rozmístění (prostory palebného postavení), a je-li nezbytné, i dočasná palebná postavení (stanoviště). K rychlému zničení nepřátelských prostředků jaderného a chemického napadení se určují hotovostní jednotky.

Dělostřelectvo se v obraně používá k

- ničení nepřátelských prostředků jaderného a chemického napadení,
- ničení vojsk na vzdálených přístupech k obraně, za přesunu k přednímu okraji a na čarách rozvinutí (ve výchozích prostorech) k útoku,
- umlčování dělostřelectva, protiletadlových a radioelektronických prostředků a míst velení,
- odražení ztečí tanků a pěchoty,
- ničení a umlčování nepřítele při jeho vklínění do obrany, ničení jeho vzdušných výsadek,
- účasti v dělostřelecké přípravě a podpoře protiztečí druhých sledů (záloh).

Kromě toho se dělostřelectvo účastní palebné protipřípravy, podporuje jednotky [útvary], které brání zabezpečovací pásmo [předsunuté postavení] a jednotky vyčleňené do bojového zajištění, přehrazuje palbou boky jednotek a útvarů, mezery mezi nimi a rovněž mezery, které vznikly v důsledku nepřátelských jaderných úderů, provádí minování na dálku, při obraně v noci osvětluje terén, ničí nepřátelské osvětlovací prostředky a infrapřístroje.

Prostory palebných postavení pro dělostřelectvo se určují především na tankových směrech, palebná postavení oddílů (baterií) se člení do hloubky. Pro manévry jednotkami se připravují záložní a dočasná postavení a komunikace k nim.

Útvary (jednotky) protivzdušné obrany jsou určeny k

- odražení úderů vzdušného nepřítele,
- obraně vojsk prvního a druhého sledu (zálohy) v obranných postaveních, v prostoru soustředění i při protiztečích, jakož i raketového útvaru a dělostřelectva v prostoru bojového rozmístění a v palebných postaveních,
- ničení vzdušného nepřítele, působícího zejména v malých výškách, a také k boji s jeho vzdušnými výsadek v průběhu letu a při shozu (vysazování).

Postavení protiletadlových raketových (protiletadlových dělostřeleckých) útvarů

se volí zpravidla za přirozenými protitankovými překážkami nebo se rozmísťují pod ochranou protitankových prostředků vojsk v obraně, postavení protiletadlových jednotek pluků v jejich bojových sestavách.

K zabezpečení odolnosti palebného systému protiletadlových prostředků proti úderům nepřátelského letectva a ke klamání nepřítele o rozmístění prostředků protivzdušné obrany se používají kočující a z létek působící protiletadlové jednotky.

Letectvo je v obraně určeno k

- ničení nepřítele za přesunu, v prostorech soustředění, při přibližování k přednímu okraji obrany, při rozvíjení k útoku a v průběhu obranného boje,
- ničení jeho záloh, míst velení a radioelektronických prostředků,
- ničení letectva a vzdušných výsadek,
- obraně vojsk před úderem ze vzduchu,
- vedení vzdušného průzkumu a vytváření minových zátarasů.

Protitanková záloha je v obraně určena k boji s nepřátelskými tanky a dalšími obrněnými cíli, které pronikly do obrany, k přehrazení ohrožených tankových směrů a mezer, které vznikly po nepřátelských jaderných úderech, odkrytých boků a styků a k podpoře rozvinutí a boje útvarů (jednotek), které vedou protizteč.

Protitankové záloze se určují v hloubce obrany prostory soustředění (hlavní a záložní) a na ohrožených tankových směrech několik čar rozvinutí.

Pohyblivý odřad zatarasovací je v obraně určen ke způsobení ztrát nepříteli na tancích a živé síle a ke ztížení jeho manévru zřizováním zátarasů a ničením na směrech jeho útoku, dále k přehrazení tankových směrů, nekrytých boků, mezer, styků, trhlin a čar rozvinutí k protiztečím.

Pohyblivému odřadu zatarasovacímu se v hloubce obrany určují prostory soustředění (hlavní a záložní) a na ohrožených tankových směrech několik čar zaminování.

Jaderné ničení nepřítele v obraně spočívá v zasazení prvního a následujících jaderných úderů na prostředky jaderného a chemického napadení, hlavní uskupení vojsk, zálohy, místa velení, objekty protivzdušné obrany a jiné důležité objekty s cílem zmařit nebo rozhodujícím způsobem oslabit jeho úderné uskupení.

Palebné ničení nepřítele v obraně zahrnuje komplexní palebné působení konvenčními zbraněmi, a to palbami na přístupech k obraně, před předním okrajem

a v hloubce obrany. Organizuje se zpravidla s předstihem a zahrnuje připravené úder y raketového vojska a letectva za použití raket a munice s konvenční náplní, dále palebný systém (palbu dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení, přímou střelbu protitankových prostředků a palbu všech ostatních druhů zbraní motostřeleckých a tankových útvarů a jednotek), jakož i použití ženijní munice.

Základem rozhodnutí velitele divize k organizaci palebného ničení je stanovení požadovaného (nezbytného) stupně palebného ničení nepřítele.

Při plánování obranného boje se v závislosti na množství sil a prostředků, na jejich možnostech, na složení nepřítele a charakteru jeho činnosti stanoví požadovaný (nezbytný) stupeň palebného ničení nepřátelského uskupení na každém směru při jeho rozvinutí, jakož i při vedení boje k udržení obranného pásma divize. Současně se určuje hustota prostředků palebného ničení (odpalovacích zařízení, děl, minometů, protitankových prostředků, letounů a vrtulníků) na 1 km fronty v jednotlivých výpočtových zbraních, a také množství munice všech druhů převedené na jednotný výpočtový granát.

Úder y raketového vojska a letectva se plánují tak, aby bylo dosaženo efektivního ničení nejdůležitějších cílů a objektů protistojícího nepřátelského uskupení při různých variantách jeho činnosti.

První a další jaderné úder y se organizují podle stejných zásad jako za útoku.

Palebný systém v obraně zahrnuje

— připravené hromadné, soustředěné a přehradné palby dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení na prostory, úseky a čáry na přístupech k obraně, před předním okrajem, na bocích a v hloubce obrany,

— palebná pásma protitankových prostředků a souvislé několikavrstvové palby všech ostatních druhů zbraní před předním okrajem, na bocích, v hloubce obrany a v mezerách mezi útvary (jednotkami),

— připravený manév r palbou k jejímu soustředění v krátké době na kterýkoli ohrožený směr nebo úsek.

Palebné ničení nepřítele v obraně se v závislosti na situaci může uskutečňovat

— palebnou (dělostřeleckou a leteckou) protipřípravou,

— palebným (dělostřeleckým a leteckým) ničením nepřítele při přesunu a rozvinutí jeho vojsk,

— palebným (dělostřeleckým a leteckým) odražením nepřátelské zteče,

— palebnou (dělostřeleckou a leteckou) podporou bránících se vojsk v hloubce obrany,

— palebným ničením nepřítele při vedení protiztečí.

Palebná protipříprava se uskutečňuje na základě rozhodnutí velitele armády na hlavní uskupení nepřítele soustřeďujícího se nebo připravujícího se k útoku ve výchozích prostorech, zaujatých v bezprostředním dotyku s obranou neboli v hloubce, s cílem zmařit nebo oslabit jeho úder. Musí předejít palebnou přípravu nepřítele. Hlavními objekty ničení v palebné protipřípravě mohou být nepřátelské prostředky jaderného napadení, dělostřelectvo, vojska prvního sledu, letectvo na předpusnutých letištích a místa velení. K účasti na palebné protipřípravě se přibírá vojskové letectvo, raketový útvar, organické divize, přidělené a podpůrné dělostřelectvo.

Palebné ničení nepřítele při přesunu a rozvinutí jeho vojsk se uskutečňuje, jakmile ve výchozím postavení k útoku v hloubce, které zaujala, bylo zjištěno zahájení jejich přesunu, a pokračuje do jejich přechodu ke zteči. Cílem je zpmalit a dezorganizovat rozvinutí nepřítele, narušit velení vojskům, ničit jeho první sled a snížit účinnost jeho palebné přípravy.

Palebné ničení nepřítele při přesunu a rozvinutí jeho vojsk uskutečňuje raketový útvar, speciálně vyčleněné útvary a jednotky frontového a vojskového letectva a dělostřelectva zasazením leteckých a raketových úderů, palebnými přepady vojsk na přesunu, zjištěných prostředků jaderného a chemického napadení, dělostřeleckých baterií a míst velení a minováním na dálku, jakmile nepřítel dosáhne dříve stanovených čar.

Palebné odrazení nepřátelské zteče se zahajuje při přechodu nepřítele ke zteči a trvá do ukončení boje o první postavení. Uskutečňuje se za maximálního využití možností frontového a vojskového letectva, raketového útvaru, dělostřelectva a jiných palebných prostředků zasazováním úderů na nepřítele a vedením všech druhů paleb (hromadné, soustředěné, jednoduché a hluboké nepohyblivé, jednoduché a dvojité pohyblivé přehradné palby a také palby na jednotlivé cíle, zejména přímou střelbou) na útočící vojska, především na tanky a vrtulníky palebné podpory, na prostředky jaderného a chemického napadení a dělostřelectvo, které provádí palebnou přípravu zteče jednotek, a také na aeromobilní vojsko, taktické (vojskové) letectvo na plochách rozmístění a na předpusnutých letištích.

Cílem palebné podpory bránících se vojsk v hloubce obrany v průběhu boje o udržení obranného pásma je způsobit nepříteli maximální ztráty a zabránit jeho průlomu. Spočívá v současně zasazovaných a postupných úderech frontového a vojskového letectva a raketového útvaru a rovněž v použití různých druhů paleb dělostřelectva a jiných palebných prostředků na nepřátelská útočící vojska, zálohy, prostředky jaderného a chemického napadení, dělostřelectvo, prostředky protivzdušné obrany a místa velení.

Palebné ničení nepřítele při vedení protiztečí se uskutečňuje v těchto údobích: palebné zabezpečení přesunu vojsk, palebná příprava protizteče, palebná podpora protizteče, a při vedení protidrueru kromě toho i palebný doprovod útoku vojsk v hloubce.

Protivzdušná obrana se organizuje do celé hloubky obrany divize (pluku) a musí zabezpečovat:

— včasné zjištění vzdušného nepřítele a varování vojsk,

— odrazení jeho úderů z jakéhokoli směru,

— soustředění hlavního úsilí na obranu hlavních sil a prostředků,

— ničení vzdušného nepřítele a boj s jeho vzdušnými výsadky za letu a při vysazování.

Základ protivzdušné obrany divize (pluku) tvoří palba protiletadlových raketových (protiletadlových dělostřeleckých) útvarů (jednotek) sladěná podle úkolů, pásem, výšek a doby s činností stíhacího letectva a bráněných útvarů (jednotek).

Systém ženíjních zátarasů se vytváří v souladu se zámyslem boje s palebným systémem a přírodními překážkami s přihlédnutím k manévru vlastních vojsk.

V obranném pásmu (útvary) divize (pluku) se zřizují taktické zátarasy, které zahrnují výbušné, nevýbušné, kombinované a vodní zátarasy.

Výbušné zátarasy se zřizují především v zabezpečovacím pásmu (předpusnutém postavení), před předním okrajem, v mezerách a na bocích útvarů (jednotek) do hloubky obranných rájů praporů a v některých případech i obranných úseků pluků prvního sledu. V hloubce obrany se připravují ke zničení objekty taktického významu a úseky cest, určují se prostory protitankových a protipěchotních minových polí, jež se zřizují zpravidla v průběhu boje. Na směrech, kde se plánuje manévry a protizteče, se předem zřizují řízená minová pole.

Velitelské stanoviště se rozvíjí zpravidla v hloubce obrany v prostoru těžko

průchodným pro tanky, obvykle stranou od předpokládaného směru hlavního úderu nepřítele.

Vzdálenosti míst velení od předního okraje obrany:

— u divize:

VS 8—10 km (Vševojsk-1-1 do 15 km)

TVS do 30 km (Vševojsk-1-1 20—30 km),

— u pluku:

VS 4—6 km (Vševojsk-1-1 stejně),

TVS do 15 km (Vševojsk-1-1 15—20 km).

Vzdálenost PVS divize a pozorovatelný pluk není v Bojovém řádu pozemního vojska stanovena. Rozvíjí se v takových místech, odkud lze pozorovat důležité směry pravděpodobného útoku nepřítele. Oproti Polnímu řádu ZVS divize není uváděno, ale je stanoveno, že se k zabezpečení trvalého velení připravují pro rozvinutí míst velení záložní prostory.

Ve vedení obrany nejsou zásadní změny v porovnání se Vševojsk-1-1.

V připravovaném Bojovém řádu je navíc zařazena stat o obraně v noci, operačního prostoru a v lese, což nebylo v obsahu Vševojsk-1-1.

Hlavním úkolem útvarů **v obraně v noci** je odrazení nenadálých nepřátelských ztlačí.

K tomu je třeba:

— udržovat většinu vojsk v prvním postavení obranného pásma v nepřetržitě pohotovosti,

— připravit ve dne všechny palebné prostředky a zálohy k vedení bojové činnosti v noci,

— zesílit průzkum všeho druhu,

— organizovat odposlech hovorů a radiolokační pozorování nepřítele,

— zesílit bojové zajištění a pozorování nepřítele i vlastních zátarasů před předním okrajem obrany,

— u všech jednotek vyčlenit přímé zajištění (pozorovatele, u dvojice pátračů zajišťovací hlídky),

— periodicky osvětlovat terén před předním okrajem obrany,

— zesílit obranu boků a styků.

Vklíní-li se nepřítel do obrany, přijímají se opatření k zabezpečení boků, ničí se palbou všech prostředků a jeho zničení se dokončuje protiztečí. Protizteč v noci

musí mít jednoduchý zámysl a musí být vedena rychle a s překvapením.

Osvětlovací prostředky se musí používat tak, aby se vyloučilo osvětlení vlastních vojsk.

Jednotky a palebné prostředky přemístěné na noc do dočasných postavení se před rozedněním na rozkaz velitelů svých útvarů (jedinotek) skrytá a zpravidla postupně přesunou do hlavních postavení.

Opevněné prostory se budují k obraně úseků státní hranice na nejpravděpodobnějších směrech útoku nepřítele a k obraně zvlášť důležitých prostorů.

Opevněné prostory brání speciálně připravená vojska, posílená vševojskovými, dělostřeleckými a speciálními útvary.

V případě, kdy se k obraně opevněného prostoru přibírá motostřelecká (tanková) divize, může opevněný prostor přejít do podřízenosti této divize a začlenit se do celkového obranného systému. Velitel opevněného prostoru se v tom případě stává zástupcem velitele divize.

Opevněný prostor zpravidla zahrnuje pásmo obrany, předsunuté postavení (postavení bojového zajištění) a někdy také zabezpečovací pásmo. Pásmo obrany může zahrnovat dvě až tři obranná postavení, prostory bojového rozmístění raketového útvaru, dělostřelectva a prostředků PVO, palebné čáry tankových jednotek a protitankové zálohy, mezilehlá a příčná postavení a systém zátarasů.

Základem budování obranných postavení je co nejefektivnější využití stálých palebných objektů. vzdálenost mezi nimi může být 4—6 km.

Zabezpečovací pásmo se buduje podle obecných zásad. Jeho hloubka bude závislá na terénních podmínkách a na umístění opevněného prostoru. Předsunuté postavení se buduje před předním okrajem ve vzdálenosti 4—6 km.

Praporeční obranný rájón může být široký 8—12 km a hluboký do 4 km.

Rotní opěrný bod může být široký 3—4 km a hluboký do 2 km.

V obraně v těžko průchodném terénu mohou být šířky i větší.

Šířka a hloubka obranného pásma (úseku) divize (pluku) může být v závislosti na důležitosti směru, stavu vybudování prostoru a terénu větší než v normálních podmínkách.

bez kterého nelze připravovat vojska pro boj. Osvojení těchto zvláštností je nutné zvláště u těch vojsk, která se účastní cvičení spojených ozbrojených sil Štít-84.

Při přípravě a zpracování nového Bo-

jového řádu pozemního vojska ČSLA byla převzata koncepce sovětských řádů. Z důvodů jednotného pojetí přípravy pozemního vojska a ucelení boje za různých podmínek byla převzata všechna ustanovení, systém uspořádání hlav a struktura článku tak, jak jsou v Bojovém řádu Sovětské armády. Toto pojetí také umožňuje, aby velitelé a štáby získali ucelenou představu o úkolech pozemního vojska za války.

Perspektivnost a předpoklad dlouhodobé

platnosti nového Bojového řádu si vyžádala ponechat některá ustanovení a úkoly pro štáby i jednotky, které zatím v ČSLA nejsou vytvořeny.

Nový Bojový řád bude dodán do vojsk do zahájení nového výcvikového roku 1984—1985 a vstoupí v platnost od 1. 1. 1985.

Včasně zvládnutí Bojového řádu vyžaduje zplánovat jeho osvojení na všech velitelských stupních a zabezpečit plnou realizaci v příštím výcvikovém roce.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Ян Полашек, кандидат общественных наук

Диалектика политических и военно-профессиональных аспектов руководства и управления 3

Автор статьи уделяет внимание анализу теоретико-методологических аспектов руководства и управления, разбору отношений социальнополитических и военно-профессиональных факторов руководства и управления в социалистической армии.

Майор Ярослав Ганацек, кандидат философских наук

Понятия, задачи и методы психологической подготовки в ЧНА 8

Автор статьи обобщает новейший опыт формулирования понятий психологической подготовки в ЧНА. На конкретных методах показывает достижения в психологической подготовке и выводит заключения на которые вопросы обратить внимание командирами и политическими органами.

Полковник Ладислав Клима, кандидат военных наук

Некоторые выходы по дальнейшему развитию воспитания научных работников 14

Автор статьи, исходя из материалов 8-го пленума ЦК КПЧ, рассматривает структуру кадровой базы рабочих мест ВНА ЧНА и научный уровень научно-педагогических кадров, развитие и основные направления повышения квалификации научных работников ЧНА.

Подполковник Мирослав Брофт, кандидат исторических наук

О знаменательных годовщинах нынешнего года 18

Автор статьи в связи с 40-ой годовщиной Словацкого национального восстания рассматривает основные события с его начала. Подчеркивает непосредственную помощь, которую Словацкому национальному восстанию оказала Советская Армия, осуществив Карпатско-Дуклинскую операцию и выходя на территорию Чехословакии начала ее освобождение от фашистских захватчиков.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук

Некоторые знания о действиях войск коалиционного состава 23

Автор статьи обобщает некоторый опыт по организации военных группировок в ходе Великой Отечественной войны Советского Союза. Он приводит характерные черты отдельных группировок, уделяя особое внимание вопросам управления.

Подполковник Ладислав Горак

Танковая дивизия в качестве ОМГ армии 29

Автор статьи, на основе полученного опыта из проведенных учений, оценивает практическую аппликацию теоретических принципов использования ОМГ, придавая особое значение боевым действиям отрядов перехвата и вопросам управления ОМГ.

Полковник Павел Загоржик, кандидат военных наук

Сравнение боевых возможностей войск с использованием математических моделей 38

Автор статьи занимается вопросами использования математических моделей в работе штабов, уделяя особое внимание определению значения и способу практического моделирования боевых возможностей войск.

Полковник Франтишек Вепршек

О управлении народным хозяйством при введении военного положения в государстве (2-я часть) 44

Автор статьи рассматривает деятельность военной информационной системы, оценку последствий нападения противником на народное хозяйство а также способы использования вычислительной техники в управлении народным хозяйством.

Полковник Милош Пеликан, кандидат военных наук, доцент

Разведка в пользу комплексного огневого поражения 50

Автор статьи раскрывает предпосылки для успешного комплексного огневого поражения – заблаговременный сбор сведений об обстановке, возможности противника, его вероятные замыслы и прежде всего, информации о важных объектах. В соответствии с тем указывает общие принципы организации разведки.

Полковник Милан Новотны, кандидат военных наук, доцент
подполковник Лудвик Янечек

Особенности применения РВиА в операциях объединения коалиционного состава 55

Авторы статьи занимаются вопросами действий РВиА коалиционного состава. Основное внимание они уделяют руководству РВиА коалиционного состава, особенностям управления и взаимодействия а также некоторым вопросам обеспечения боевых действий РВиА коалиционного состава.

Полковник Тхеодор Крупишка

Взаимодействие между истребительной авиацией и зенитно-ракетными войсками 61

Автор разбирает цели, организацию и принципы взаимодействия, распределение усилия для уничтожения воздушных целей противника, план взаимодействия и некоторые вопросы, которые в этой области в настоящее время необходимо решать.

Генерал-майор Антонин Кутил

Безопасность связи 68

Автор статьи знакомит читателей с новыми вопросами по обеспечению безопасности связи. Раскрывает организационные и технические меры, содержание плана организации и контроля безопасности связи а также задачи службы безопасности связи.

Полковник Ярослав Выкидал
полковник Зденек Тополанек

Особенности управления тылом коалиционного состава 79

Авторы статьи на основе полученного опыта рассматривают некоторые особенности руководства тылом, делая основной упор на задачи управления тылом, тыловое обеспечение войск коалиционного состава и на взаимодействие между национальными объединениями.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Организация атаки общевойсковых соединений после выдвижения из глупины	83
Закрепление важнейших рубежей и районов в наступательных операциях .	89

ИНФОРМАЦИИ

Генерал-майор Вилиям Полтикович

О подготовляемому к изданию нового Боевого устава (3-я часть)	95
---	----

Автор разбирает основные принципы оборонительного боя мотострелковой (танковой) дивизии в связи с подготовляемым новым Боевым уставом наземных войск — часть 3.